

قاموس مختصر ايقان

عبدالحميد اشراق خاوری

تلخیص

حمید واعظی

ناشر

Century Press Pty. Ltd
P.O.Box 1309
Bundoora, Vic 3083
Australia

"Concordance to the Book of Certitude, Abridged"

Abdu'l-Hamid Eshragh Khavari

Abridged by
Hamid Vaezi

Cover design by Mariya Beale

ISBN 1 875598 02 2 HBK
ISBN 1 875598 03 0 PBK

Copyright © 1992 by Century Press Pty. Ltd.

This abridged version has been approved by
the National Spiritual Assembly
of the Bahá'ís of Australia

Published by Century Press Pty. Ltd.
P.O.Box 1309
Bundoora, Victoria 3083
Australia

مقدمه

کتاب حاضر که اینک بنظر قارئین عزیز میرسد تلخیصی است که از مجموعه قاموس ایقان تألیف دانشمند معظم جناب عبدالحمید اشراق خاوری که در سنه ۱۲۷ بدیع در ایران در چهار مجلد ضخیم منتشر گردیده.

این مختصر که ملاحظه میفرماید فقط تنظیمی است جدید از کتاب فوق‌الذکر به این معنی که نظم کتاب از ردیف الفبائی عناوین به ردیف نزولی آیات کتاب مستطاب ایقان تغییر یافته و هم چنین سعی گردیده است که مطالب مفصل و مساطی که در حاشیه و از جهات مختلفه در کتاب اصلی آمده حذف گردد و بیشتر به کلیات و دیدگاههای خاص امر محدود گردد. لازم به یادآوری است که در ضمن تنظیم و تلخیص کتاب قاموس ایقان در انشاء کتاب تفسیری داده نشده است.

امید است که این مختصر کمکی باشد برای عزیزانی که قصد دارند همزمان کتاب ایقان شریف را با قاموس مختصر شده آن مطالعه فرمایند.

حمید واعظی

فهرست

۱	الباب المذكور فی بیان ان العباد .....
۲	سالکین سیل ایقان .....
۲	سجده جلال .....
۳	لقاء او که عین لقاءالله است .....
۳	یا حصره علی العباد مایاتیهم من رسول .....
۴	و همت کل امه برسولهم .....
۴	صاحبان بصر را سوره هود کفایت میکند .....
۵	ماده منزله .....
۵	از جمله انبیا نوح بود .....
۵	نهد و پنجاه سال نوحه نمود .....
۶	و کلاما مر علیه ملا من قومه سخر وامنه .....
۶	چند مرتبه وعده انزال نصر باصحاب خود فرمود .....
۷	بداء .....
۸	باقی نماند برای آنحضرت مگر چهل نفس یا هفتاد و دو نفس .....
۹	رب لا تذر علی الارض من الکافرین دیارا .....
۹	امتحانات الهیه همیشه در مابین عباد او بوده .....
۹	الم احسب الناس ان یترکوا ان یقولوا آمنا وهم لا یفتنون .....
۱۰	جمال هود از مشرق ابداع مشرق شد .....
۱۰	قریب هفتصد سته او ازید باختلاف اقوال .....
۱۰	لا یزید الکافرین کفرهم الا خسارا .....
۱۱	هیکل صالحی .....
۱۱	صد سته او ازید امر باوامر الهی .....
۱۱	چند مرتبه غیبت اختیار فرمود .....
۱۲	و الی ثمود اخاهم صالحا .....
۱۲	ثمود .....
۱۲	و قالوا یا صالح قد کنت فینا مرجوا .....
۱۳	بصیحه ای جمیع بنار راجع شدند .....
۱۳	جمال خلیل کشف نقاب فرمود .....
۱۳	الا الذین هم انقطعوا بکلهم الی الله .....
۱۴	تفصیل آن حضرت مشهور است .....
۱۴	بعد از حکایت نار .....
۱۴	موسی .....
۱۵	عصای امر .....
۱۵	بیضا معرفت .....
۱۶	قاران محبت .....

۱۶	.....	ثعبان قدرت
۱۶	.....	سینای نور
۱۷	.....	فرعون
۱۷	.....	لو انتم بالبصر الحديد
۱۷	.....	مومن آل فرعون
۱۸	.....	و قال رجل مومن من آل فرعون
۱۸	.....	همین مومن را بغایت عذاب شهید نمودند
۱۸	.....	الا لعنه الله على القوم الظالمين
۱۹	.....	علامتی از برای ظهور بعد ذکر میفرمود
۱۹	.....	افکلما جادکم رسول بما لا تهوی انفسکم
۱۹	.....	یا اهل الکتاب لم تکفرون
۲۰	.....	لو انتم بطرف الله تنظرون
۲۱	.....	و ما یعلم تاویله الا الله والراسخون فی العلم
۲۱	.....	تاویل
۲۲	.....	یهود
۲۲	.....	عیسی
۲۳	.....	تورات
۲۳	.....	جوان ناصری که خود را مسیح الله مینامد
۲۴	.....	حکم طلاق
۲۴	.....	سب
۲۴	.....	نسخ
۲۵	.....	هیكل مجهول با علامات مذکوره که خود ادراک نموده‌اند
۲۵	.....	کنلک اخذهم الله بذنبهم
۲۶	.....	لقاء الله
۲۷	.....	کانوا من المنتظرین
۲۷	.....	پدایع نعمات حجازی در الواح مسطوره قبل
۲۷	.....	بتغنیات خوش عراقی
۲۸	.....	و علی الله اتکل و به استعین
۲۸	.....	ذکر فراق فرمودند... من میروم و بعد می‌آیم
۲۹	.....	این دو عبارت فی الحقیقه یکی است
۲۹	.....	در عهد خاتم هم کتاب عیسی و امر او ثابت شد
۲۹	.....	مقامات تفصیل و فرق و اتحاد مظاهر قدسی را ادراک فرمایید
۳۰	.....	مقامات جمع و فرق
۳۰	.....	رحمت
۳۱	.....	انجیل
۳۲	.....	دارالسلام
۳۲	.....	بغداد

۳۳	..... متی
۳۳	..... لوقا
۳۳	..... مرقس
۳۳	..... یوحنا
۳۴	..... السماء و الارض تزولان ولكن كلامي لا تزول
۳۴	..... از هیمنه کلمات از بحر اسما و صفات ممنوع نشوند
۳۵	..... ابواب علم الهی به مفاتیح قدرت ربانی مفتوح گشته
۳۵	..... باب علم را مسدود دانسته ... به ظن تمسک چه
۳۶	..... در روایات و احادیث جمیع این مضامین هست
۳۶	..... دعای ندبه
۳۷	..... ملکوت غیب و شهادت
۳۷	..... الشمس والقمر بحبان
۳۸	..... معنی شمس و قمر هم که در آیه مذکوره هست البته شنیده‌اید
۳۸	..... صلاه و صوم در شریعت فرقان ... از جمیع احکام محکمتر
۳۸	..... در هر عصری حکم صلاه محکم و مجری
۴۰	..... لیلوکم ایکم احسن عملا
۴۰	..... در حدیث هم اطلاق شمس و قمر بر صوم و صلاه شده
۴۰	..... الاسلام سماء
۴۱	..... ان الابرار یشربون من کاس
۴۱	..... عين اليقين حق اليقين نور اليقين
۴۱	..... قل الله ثم ذرهم فی خوضهم یلبون
۴۲	..... ان الذین قالوا ربنا الله ثم استقاموا
۴۲	..... والسلام علی من اتبع الحق بالحق
۴۲	..... فلا اقسام برب المشارق و المغرب
۴۳	..... بعضی دیگر نوشته‌اند که مقصود فصول اربعه است
۴۳	..... تشابهات
۴۳	..... تظفر سماء را که از علامت ساعت و قیامت است ادراک نما
۴۴	..... العلم نور یقذفه الله فی قلب من یشاء
۴۴	..... یوم تبدل الارض غیر الارض
۴۵	..... لو انتم فی اسرار الظهور تفکرون
۴۵	..... والارض جمیعا قبضته یوم القیامه و السموات مطویات بیمینه
۴۵	..... بعد از هجرت شمس نبوت ... رو به بیت المقدس توجه میفرمودند
۴۶	..... جبرئیل
۴۶	..... قد نری تقلب وجهک فی السماء فلتولینک قبله ترضاها
۴۶	..... قول وجهک شطر المسجد الحرام
۴۷	..... در عهد اکثری انبیاء که بعد از موسی مبعوث برسالت شدند
۴۷	..... نسبت همه اراضی به آن سلطان حقیقی یکی است

۴۸	فاینما تولوا فثم وجه الله
۴۸	وما جعلنا القبله التي كنت عليها الا نعلم من يتبها الرسول
۴۸	حمر مستغفره فرت من قسوره
۴۹	ان الملا ياتمرون بك ليقتلوك
۴۹	مدین
۴۹	شعیب
۵۰	وادی مبارکه
۵۰	بریه سینا
۵۰	شجره لا شرقیه و لا غربیه
۵۱	ندای جانفزای روحانی از نار موقده ربانی استماع فرمود
۵۱	و فعلت فعلتک التي فعلت و انت من الکافرین
۵۱	در حالت مریم مشاهده نما
۵۲	بعد از تولد عیسی ناله نمود
۵۲	یالیتی مت قبل هذا و كنت نیا نیا منیا
۵۳	یا اخت هرون ما کان ابوک امر سو و ما کانت امک بغیا
۵۳	روح القدس
۵۴	کذلک نور نا افق سماء البیان من انوار
۵۴	خلیل الرحمن
۵۴	نمرود خوابی دید
۵۵	حکایت کلیم الله
۵۵	چند نفر از مجوس که اطلاع یافتند بر ظهور نجم
۵۵	هیروفس
۵۶	در بیت اللحم یهود آن طفل متولد شد
۵۶	ظهور یحیی بن زکریا
۵۷	ان الله یشرک یحیی
۵۷	در الواح سماوی هم مسطور است کان یوحنا یکرز فی بریه یهودا
۵۷	قبل از ظهور جمال محمدی آثار سماء ظاهره ظاهر شد
۵۸	چهار نفر بودند واحدا بعد واحد
۵۹	روزبه که موسوم به سلمان شد
۵۹	منجمان خبر ظهور نجم را در سماء ظاهره دادند
۶۰	نورین نیرین احمد و کاظم
۶۰	انسان کامل
۶۱	طلعت موعود و جمال مقصود از آسمان
۶۲	ملکوت غیب و شهاده
۶۲	لا یشغله شان عن شان
۶۲	کل یوم هو فی شان
۶۳	و فی السماء رزقکم و ما توعدون

٦٣	.....	الاسماء تنزل من السماء
٦٣	.....	علم بدو قسم منقسم است . علم الهوى و علم شيطانى
٦٤	.....	اتقوا الله يعلمكم الله
٦٤	.....	العلم حجاب الاكبر
٦٤	.....	فنعيم ما قال تمسك باذيال الهوى
٦٥	.....	السلك فى المنهج البيضاء
٦٥	.....	لم يطمئن انس قلوبهم و لاجان
٦٦	.....	افكلما جلتكم رسول بما لاتهى
٦٦	.....	يوم تشق السماء بالغمام
٦٦	.....	و قالوا ما لهذا الرسول ياكل الطعام
٦٦	.....	لولا ان لما خقت الافلاك
٦٧	.....	غمام امتحانات
٦٧	.....	سبحان الله
٦٧	.....	هل ينظرون الا ان ياتيهم الله فى ظل من الغمام
٦٧	.....	طالم قيامت موهوم كه خود تعقل نموده اند
٦٨	.....	يوم تاتى السماء بدخان مبين
٦٨	.....	اذا لقوكم قالوا امنا و اذا خلوا عرضوا عليكم الا نامل من الغيظ
٦٩	.....	كذلك تفرن عليك حمامه البقاء
٦٩	.....	ملائكته
٦٩	.....	كرويين
٧٠	.....	عدم وجود مومن - عدم وجود شيعة
٧٠	.....	مومن مثل كبريت احمر است
٧٠	.....	يوم معاد
٧١	.....	لولا انزل اليه ملك فيكون معه نذيرا
٧١	.....	حديث
٧٢	.....	قل يا ملا الجاهل فانظروا
٧٢	.....	تحريف
٧٣	.....	حكايه ابن سوريا
٧٣	.....	محسن - محسنه
٧٤	.....	فرقان
٧٤	.....	ابن سوريا
٧٥	.....	الله الذى فتق لكم البحر
٧٥	.....	و انزل عليكم المن
٧٦	.....	و ظلل لكم الغمام
٧٦	.....	نجاكم من آل فرعون و ماء
٧٧	.....	فضلتكم على الناس
٧٧	.....	محمد

- ۷۸ ..... يحرفون الكلم عن مواضعه
 ۷۸ ..... و قد كان فريق منهم يسمعون كلام الله
 ۷۸ ..... فويل للذين يكتبون الكتاب
 ۷۹ ..... لو انتم في جزائر علم الفرقان تجبرون
 ۷۹ ..... بفلك چهارم فرار نمود
 ۷۹ ..... فنعوذ بالله عما يظن العباد في حقه
 ۸۰ ..... الله نور السموات
 ۸۰ ..... و يابى الله الا ان يتم نور
 ۸۰ ..... كان الله ولم يكن معه من شئى
 ۸۱ ..... دليله آياته
 ۸۱ ..... ليس البر ان تولوا وجوهكم قبل المشرق و المغرب
 ۸۲ ..... اسمعوا يا اهل البيان ما وصيناكم بالحق
 ۸۲ ..... الباب المذكور فى بيان ان شمس الحقيقه
 ۸۳ ..... علم شهادت
 ۸۳ ..... يفضل الله ما يشاء و يحكم ما يريد
 ۸۳ ..... لاتدرکه الابصار و هو يدرك الابصار و هو اللطيف الخبير
 ۸۳ ..... میان ممکنات و کلمه او هم نسبت و ربطى نبوده و نخواهد بود
 ۸۴ ..... و يحذر کم الله نفسه
 ۸۵ ..... سقت رحمته كل شئى
 ۸۵ ..... لا فرق بينك و بينهم
 ۸۵ ..... انا هو و هو انا
 ۸۶ ..... الانسان سرى و انا سره
 ۸۶ ..... سريهم آياتنا فى آفاق و فى انفسهم
 ۸۶ ..... و فى انفسكم افلا تبصرون
 ۸۷ ..... ولا تكونوا كالذين نسوا الله
 ۸۷ ..... من عرف نفسه فقد عرف ربه
 ۸۷ ..... ايكون لغيرك من الظهور ما ليس لك
 ۸۷ ..... ما رايت شيئا الا و رايت الله قبله اومه
 ۸۸ ..... روايت كميل
 ۸۹ ..... لولاك لما خلت الافلاك
 ۸۹ ..... تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض
 ۸۹ ..... وان يروا سبيل الرشده
 ۹۰ ..... سلطنت قادم با آنکه در احاديث ماثور
 ۹۰ ..... همه آن مظاهر قبل ذکر سلطنت ظهور بعد را نموده اند
 ۹۰ ..... چه مقدار خاشاکیها و خاها
 ۹۱ ..... عبدالله بن ابى
 ۹۱ ..... ابو علم راهب

- ۹۱ ..... کعب بن اشرف
 ۹۲ ..... نضر بن حارث
 ۹۲ ..... نعوذ بالله من ان یجری علیہ المداد و
 ۹۳ ..... ما اوذی نبی بمثل ما اوذیت
 ۹۳ ..... در فرقان نسبتها که دادند و اذیتها که به آن حضرت نمودند
 ۹۳ ..... فارجوا الیه لعلکم بمواقع الامر تطلعون
 ۹۴ ..... و ان کان کبر علیک اعراضهم
 ۹۴ ..... یک آیه چگونه میان نور و ظلمت
 ۹۵ ..... جمیع اشارات و دلالات قیامت که شنیدی از حشر و نشر و حساب و
 ۹۵ ..... ربنا سمعنا و اطعنا
 ۹۵ ..... سمعنا و صینا
 ۹۶ ..... کذلک یولف الله بین قلوب الذین هم اتفقوا الیه
 ۹۶ ..... حدیث مشهور که فرمود گریه و میش
 ۹۶ ..... لهم قلوب لایفقون بها
 ۹۷ ..... چگونه حساب خلایق کشیده شد
 ۹۷ ..... کذلک یرصد فی شانه بانه سریع الحساب
 ۹۷ ..... حیات باقیه ابدیه ایمانیه
 ۹۸ ..... ولئن قلت انکم مبعوثون من بعد الموت
 ۹۹ ..... و ان تعجب فحجب قولهم انذا کنا ترابا اتنا لفی خلق جدید
 ۹۹ ..... افسینا بالخلق الاول هم فی لبس من خلق جدید
 ۱۰۰ ..... نفع فی الصور یوم الوعد و جلت کل نفس معها سائق و شهید
 ۱۰۰ ..... صور اسرافیل
 ۱۰۰ ..... قل استبدلون الذی هو خیر لکم
 ۱۰۱ ..... صور محمدی
 ۱۰۱ ..... قیامت قیام آن حضرت بود
 ۱۰۲ ..... فینخضون الیک روسهم و یقولون متی
 ۱۰۲ ..... لابد لکم بان تولد و امره اخری
 ۱۰۲ ..... من لم یولد من الماء و الروح لایقدر ان یدخل ملکوت الله
 ۱۰۳ ..... روح القدس وقت
 ۱۰۳ ..... در مقام دیگر در انجیل مسطور است که روزی یکی از اصحاب
 ۱۰۳ ..... کوفه
 ۱۰۴ ..... قد اشتری میت عن میت بیثا محدودا
 ۱۰۵ ..... از صور حیات علوی زنده شده بودند
 ۱۰۵ ..... المومن حی فی الدارین
 ۱۰۵ ..... همچنین بیانات دیگر که در همه کتب مذکور و ثبت شده
 ۱۰۶ ..... آیه مبارکه که در حق حمزه سید الشهداء و ابوجهل نازل شده
 ۱۰۶ ..... حمزه سیدالشهداء

- ۱۰۶ ..... ابوجهل
 ۱۰۷ ..... الوهیت
 ۱۰۷ ..... ربوبیت
 ۱۰۷ ..... ولن يفوز به آثارالله
 ۱۰۷ ..... يوم التتاد
 ۱۰۸ ..... ماللتراب و رب الارباب
 ۱۰۸ ..... فبحان الله عما يصف المباد في سلطته
 ۱۰۸ ..... و ان جندنا لهم الغالبون
 ۱۰۸ ..... و يلبى الله الا ان يتم نور
 ۱۰۹ ..... و هو الغالب فوق كل شيى
 ۱۰۹ ..... لولاه لم يكن مثله في الملك
 ۱۰۹ ..... الا لعنه الله على القوم الظالمين
 ۱۰۹ ..... ارض طف
 ۱۱۰ ..... تراب چگونه غلبه و تصرف در اجساد و ارواح ناس فرموده
 ۱۱۰ ..... كذلك نذكركم من بدايح امرالله
 ۱۱۰ ..... عيسى بن مريم روزی بر كرسى جلال جالس شده
 ۱۱۰ ..... مثل اين از حضرت صادق ذكر شده
 ۱۱۱ ..... يا ايها الناس انتم الفقراء الى الله والله هو الغنى
 ۱۱۱ ..... پيلاطس
 ۱۱۱ ..... قيافا
 ۱۱۲ ..... اما ترى بان الانسان قد جلس عن يمين القدره و القوه
 ۱۱۲ ..... ديگر چه ذكر نمايم كه بعد از اين قول بر آن حضرت چه وارد شد
 ۱۱۲ ..... روزی ديگر آن حضرت بريكى از يهود كه بمرض فلج مبتلا بود
 ۱۱۳ ..... قم عن سريرك فانك مغفوره
 ۱۱۳ ..... هل يمكن لاحد ان يغفر الخطايا
 ۱۱۳ ..... آنچه را يهود و نصارى به آن تمسك جست
 ۱۱۴ ..... فنعم ما نزل من قبل في شانهم ، ذرهم في خوضهم يلعبون
 ۱۱۴ ..... لعمر ك انهم لفي سكرتهم يعمهون
 ۱۱۴ ..... بلى طلعتى در كتاب مذكور است كه بايد ظاهر شود
 ۱۱۵ ..... و قالت اليهود يدالله مغلولة غلت ايديهم
 ۱۱۵ ..... يدالله فوق ايديهم
 ۱۱۶ ..... اگر چه شرح نزول اين آيه را علمای تفسير مختلف ذكر نموده اند
 ۱۱۶ ..... منتهى فيض الهى كه براى عباد مقدر شده لقاالله و عرفان اوست
 ۱۱۶ ..... والذين كفروا به آيات الله ولقاءه اولئك يسوا
 ۱۱۷ ..... الذين يظنون انهم ملا قواربهم و انهم اليه راجعون
 ۱۱۷ ..... قال الذين يظنون انهم ملاقواالله كم من فته قليله غلبت فته كثيره
 ۱۱۷ ..... فمن كان يرجوا لقاء ربه فليعمل عملا صالحا

- ۱۱۸ ..... بد بر الامر يفصل الايات لعلكم بقاء ربكم توقنون
- ۱۱۸ ..... اگر گویند تجلی عام مقصود است
- ۱۱۸ ..... ان من شیئی الا یسبح بحمده
- ۱۱۹ ..... و کل شیئی احصیناه کتاباً
- ۱۱۹ ..... تجلی خاص
- ۱۱۹ ..... حضرت علم
- ۱۲۰ ..... فیض اقدس - فیض مقدس
- ۱۲۱ ..... بر فرض تصدیق این رتبه صدق لقاء برای نفسی
- ۱۲۱ ..... السبیل مسدود و الطلب مردود
- ۱۲۲ ..... جمیع آنچه به ایشان راجع است فی الحقیقه بحضور ظاهر مستور راجع ...
- ۱۲۲ ..... هو الاول و الاخر و الظاهر و الباطن
- ۱۲۲ ..... اذا قام القلم قامت القیامه
- ۱۲۳ ..... هل یظنون الا ان یتیهم الله
- ۱۲۳ ..... معنی قیامت را ادراک نما
- ۱۲۴ ..... یجعل اعلاکم اسفلکم و اسفلکم اعلاکم
- ۱۲۴ ..... فرید ان نمن علی الذین استضعفوا
- ۱۲۴ ..... یحواله ما یشاء و یشئ
- ۱۲۴ ..... طلب الدلیل عند حصول المدلول
- ۱۲۵ ..... قل یا اهل الارض هذا فتی ناری یرکض فی بریه الروح
- ۱۲۵ ..... ان الله عهد الینا ان لانومن لرسول
- ۱۲۶ ..... مجزه هلیل و قلیل
- ۱۲۶ ..... حکایت هلیل
- ۱۲۷ ..... قد جلتکم رسل من قبلی بالبینات
- ۱۲۷ ..... و کنوا من قبل یتفتحون علی الذین
- ۱۲۷ ..... حوالم ملکیه
- ۱۲۷ ..... لا نفرق بین احد منهم
- ۱۲۸ ..... اما النبیون قاتا
- ۱۲۸ ..... من آدم اول و نوح و موسی و عیسی
- ۱۲۹ ..... همین مضمون را طلعت علوی هم فرموده اند
- ۱۲۹ ..... و ما امرنا الا واحده
- ۱۲۹ ..... همچنین امه دین و سراجهای یقین فرموده اند، اولنا محمد و آخرنا ...
- ۱۳۰ ..... انا وجدنا ابائنا علی امه
- ۱۳۰ ..... ماده نحاسی
- ۱۳۱ ..... کل ذلك من فضل الله یوتیه من یشاء من خلقه
- ۱۳۱ ..... حوالم جمع و فرق و توحید و تفریق و تحدید و تجرید الهی را
- ۱۳۲ ..... بذکر خاتم النبیین محتجب گشته
- ۱۳۲ ..... قول حضرت امیر را ادراک نما که فرموده

۱۳۲	..... بل يجعلون اصابعهم في اذانهم
۱۳۳	..... يا قوم اتبعوا المرسلين
۱۳۳	..... قاتلهم الله بما فعلوا من قبل و من بعد كانوا يفعلون
۱۳۴	..... و قاتلهم الله و اياكم يا معشرالروح لعلكم بذلك
۱۳۴	..... آيا تقمه طير هويه را نشنیده ايد که مي فرمايد
۱۳۴	..... قاطمه ع
۱۳۵	..... تقمه جمال ازلی حسين بن علی را
۱۳۵	..... بلی لا يعرف ذلك الا اولوالالباب
۱۳۵	..... قل افئو منون ببعض الكتاب
۱۳۶	..... ما كان محمد ابا احد من رجالكم ولكن رسول الله
۱۳۶	..... فهنيئا لمن فاز به في يوم اعرض
۱۳۶	..... بحکم اول از امر ثانی معرض گشته اند
۱۳۷	..... لا تدركه الابصار و هو يدرك الابصار و هو اللطيف الخبير
۱۳۷	..... ولو يواخذ الله الناس بما كسبوا
۱۳۸	..... كل شيبي في قبضه قدرته اسير
۱۳۸	..... من قال لم و بيم فقد كفر
۱۳۸	..... لا يسئل عما يفعل
۱۳۹	..... ولكن يوخز ذلك الى ميقات معلوم
۱۳۹	..... فيومئذ لا يسئل عن ذنبه انس و لا جان
۱۳۹	..... يعرف المجرمون بسماهم
۱۳۹	..... سکون و استقرار مظهر کلیه در ارض معلوم و مخصوص
۱۴۰	..... ولكن لا يعرف ذلك الا اولوالالباب
۱۴۰	..... و اختتم القول بما نزل علی محمد ص من قبل ليكون ختامه
۱۴۰	..... والله يدعو الى دارالسلام
۱۴۱	..... لهم دارالسلام عند ربهم
۱۴۱	..... لیسبق هذا الفضل علی العالم والحمد لله رب العالمين
۱۴۲	..... لیعلم کل الناس مشربهم
۱۴۲	..... و ما من امر الا بعد اذنه
۱۴۲	..... انی عبدالله ... و ما انا الا بشر مثکم
۱۴۳	..... و ما رمیت اذ رمیت ولكن الله رمی
۱۴۳	..... ان الذین یبايعونک انما یبايعون الله
۱۴۴	..... عالم امر
۱۴۴	..... عالم خلق
۱۴۴	..... عوالم ربوبیه
۱۴۵	..... عوالم ملكیه
۱۴۵	..... نبوت
۱۴۵	..... رسالت

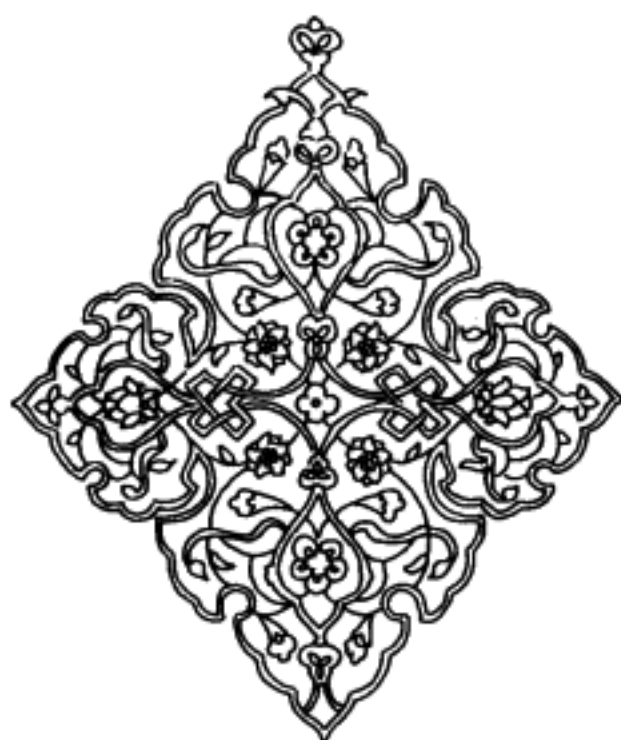
۱۴۶	.....	ولایت
۱۴۶	.....	امامت
۱۴۷	.....	عبودیت
۱۴۷	.....	یسئلونک عن الاله قل هی مواقیت للناس والحج
۱۴۸	.....	یسئلونک عن الروح قل الروح
۱۴۸	.....	چون این جواب مذکور شد کل فریاد واویلا برآوردند
۱۴۹	.....	علم های مجعوله
۱۴۹	.....	العلم تقطه کثرها الجاهلون
۱۴۹	.....	العلم نور یقذفه الله فی قلب من یشاء
۱۵۰	.....	در کتاب یکی از عباد که مشهور بطم و
۱۵۰	.....	خود را از صناید قوم شمرده و جمیع علمای راشدین را رد
۱۵۰	.....	ارشاد العوام
۱۵۱	.....	العلم تمام المعلوم
۱۵۱	.....	معراج سید لولاک
۱۵۲	.....	سید لولاک
۱۵۲	.....	قریب بیست علم او ازید شرط معرفت نوشته
۱۵۲	.....	علم فلسفه
۱۵۳	.....	کیمیا
۱۵۳	.....	سیمیا
۱۵۴	.....	فنعلم ما قال ، منهم داری کسانی را که حق
۱۵۴	.....	صاحب معراج
۱۵۴	.....	چه خوب می گویند، جمله ادراکات بر خرهای لنگ
۱۵۵	.....	العلم حجاب الاکبر
۱۵۵	.....	چه دعویهای زیاده از حد نموده
۱۵۵	.....	چه چیزها ملاحظه شد از کلمات مجعوله این کتاب
۱۵۶	.....	هنوز اثر حدید بر گردن باقیست
۱۵۶	.....	شجره الزقوم
۱۵۶	.....	اثیم فی الکتاب عزیز بین الانعام کریم فی الاسم
۱۵۷	.....	لارطب و لا یابس الا فی کتاب مبین
۱۵۷	.....	سامری جهل
۱۵۸	.....	والبلد الطیب ینخرج نباته باذن ربه
۱۵۸	.....	فاسئلوا اهل الذکر ان کتتم لاتعلمون
۱۵۸	.....	والذین جاهدوا فینالنهذینهم سبنا
۱۵۸	.....	بشیر معنوی بشارت روحانی
۱۵۹	.....	مدینه الهی
۱۵۹	.....	آیات واضحه آفاقیه
۱۵۹	.....	خفیات مستوره انفسیه

۱۶۰	..... مشرق ابداع - مغرب اختراع
۱۶۰	..... سر نار موسوی
۱۶۱	..... نفضه روح القدس عیوی
۱۶۱	..... من یبعث الله
۱۶۲	..... سنه ستین
۱۶۲	..... صاحبان حدیث
۱۶۲	..... در احادیث اختلاف بسیار است
۱۶۳	..... علمه و خاصه
۱۶۴	..... هترت
۱۶۴	..... حروف مقطعه قرآن
۱۶۵	..... ثقل اعظم
۱۶۶	..... كان الله على ما اقول شهيدا
۱۶۶	..... والله يقول الحق و هو يهدى السبيل و هو القاهر فوق عباده
۱۶۷	..... تلك آيات الله نتلوها عليك
۱۶۷	..... ويل لكل افاك ائيم يسمع
۱۶۷	..... لو كان الناس في آيات ربهم يتفكرون
۱۶۸	..... قالنار مشويهم فبس مشوى الظالمين
۱۶۸	..... و اذا علم من آياتنا شيئا اتخذها
۱۶۸	..... فاسقط علينا كسفا من السماء
۱۶۸	..... ان كان هذا هو الحق من عندك
۱۶۹	..... و اذا تتلى عليهم آياتنا بينات
۱۶۹	..... لو انتم في آيات الله تتفكرون
۱۷۰	..... قرآن
۱۷۰	..... فطوبى للمخلصين من انوار يوم عظيم
۱۷۱	..... و يقولون اتنا لتاركوا الهتنا لشاعر مجنون
۱۷۱	..... قد كبر قولهم
۱۷۱	..... و لقد جاحكم يوسف من قبل بالبينات
۱۷۲	..... يوسف
۱۷۲	..... و ما يعلم تاويله الا الله و الراسخون في العلم
۱۷۳	..... افرايت من اتخذ الهه هواه و
۱۷۳	..... در معنى "واضله الله على علم" اگر چه در ظاهر آنست که ذکر شد
۱۷۴	..... قل هو نباء عظيم انتم عنه معرضون
۱۷۴	..... و اذا تتلى عليهم آياتنا بينات
۱۷۵	..... انبيای اولوالعزم
۱۷۵	..... و انه بعباده لغفور رحيم
۱۷۵	..... قل يا اهل الكتاب هل تنقمون منا
۱۷۶	..... انه مثبت الحق باياته و منحق الامر بكلماته

۱۷۶	ولو نزلنا عليك كتابا في قرطاس .....
۱۷۷	شیطان عصر .....
۱۷۷	لكل وجه هو موليا .....
۱۷۷	هدیناک السیلین .....
۱۷۸	ما بعد الحق الا الضلال .....
۱۷۸	قال الملاالذین كفروا من قومه .....
۱۷۸	ملاحسین .....
۱۷۹	لولاه ما استوی الله علی عرش رحمانیه .....
۱۷۹	آقا سید یحیی که وحید عصر و .....
۱۸۰	ملا محمد علی زنجانی .....
۱۸۰	ملا علی بسطامی .....
۱۸۰	ملا سعید بار فروشی .....
۱۸۱	ملا نعمت الله مازندرانی .....
۱۸۱	ملا یوسف اردبیلی .....
۱۸۱	ملا مهدی خونی .....
۱۸۲	ملا مهدی کندی .....
۱۸۲	آقا سید حسین ترشیزی .....
۱۸۲	ملا باقر .....
۱۸۳	ملا عبدالخالق یزدی .....
۱۸۳	ملا علی برغانی .....
۱۸۳	لوح محفوظ الهی .....
۱۸۴	تأهت العقول فی افعالهم و تحیرت .....
۱۸۴	سیدالشهداء .....
۱۸۵	امر آن حضرت از صبح تا ظهر بیشتر امتداد نیافت .....
۱۸۵	لوکان الناس فی اسرار الامر یتفکرون .....
۱۸۵	و سیعلم الذین ظلمواای متقلب ینقلبون .....
۱۸۶	فتمنوا الموت ان کتم صادقین .....
۱۸۶	یا ابن الانسان قد مضت علیک ایام .....
۱۸۷	و قلیل من عبادی الشکور .....
۱۸۷	فاحسبوا یا اولی الابصار .....
۱۸۷	ظهور مستغاث فی القیامه الاخری .....
۱۸۷	ذلک من فضل الله یوتیه من یشاء .....
۱۸۸	استقامت آن جمال ازلی بر امر الهی .....
۱۸۸	قیوم الاسماء .....
۱۸۹	یا بقیه الله قد فدیته بکلی لک .....
۱۸۹	تفسیر الهاء .....
۱۹۰	شیستی الا یتان .....

- ۱۹۰ ..... اذا ظهرت را به الحق لعنها
 ۱۹۰ ..... تفكر ساعه خير من عباده
 ۱۹۱ ..... يوم يدع الداع الى شئ نكر
 ۱۹۱ ..... اين المدخر لتجديد الفرائض و
 ۱۹۱ ..... در زيارت مي فرمايد : السلام على الحق الجديد
 ۱۹۲ ..... سئل ابو عبدالله عن سيره المهدي
 ۱۹۲ ..... عوالم
 ۱۹۳ ..... يظهر من بني هاشم صبي
 ۱۹۳ ..... صادق بن محمد
 ۱۹۳ ..... اربعين
 ۱۹۴ ..... بحار الانوار
 ۱۹۴ ..... ينبوع
 ۱۹۴ ..... العلم سبعه و عشرون حرفا
 ۱۹۵ ..... قائم
 ۱۹۶ ..... ام تحب ان اكثر هم يسمعون
 ۱۹۶ ..... حديث جابر
 ۱۹۶ ..... جابر
 ۱۹۷ ..... لوح فاطمه
 ۱۹۷ ..... صبر ايوب
 ۱۹۸ ..... روحه كافي
 ۱۹۸ ..... زوراء
 ۱۹۸ ..... ابي عبدالله
 ۱۹۸ ..... ري
 ۱۹۹ ..... قهء ذلك الزمان شرقها
 ۱۹۹ ..... ز من مستغاث
 ۲۰۰ ..... همچنين در هر بلدي بر نفسى آن جمال قدسى برخيزند
 ۲۰۰ ..... اظهر از شمس در فلک چهارم
 ۲۰۱ ..... ثقل اكبر كه وديعه ربانيه است
 ۲۰۱ ..... حديث مفضل
 ۲۰۱ ..... ان في قائمنا اربع علامات من اربعة رسول
 ۲۰۲ ..... تقية
 ۲۰۳ ..... والله ليحصن - والله ليخربلن
 ۲۰۳ ..... نحن نتكلم بكلمه و نريد
 ۲۰۳ ..... ولكن الله يفعل كماهم يطمون
 ۲۰۴ ..... و من يمش عن ذكر الرحمن تقيض
 ۲۰۴ ..... و من اعرض عن ذكرى فان
 ۲۰۴ ..... المنزول من الباء و الها

• الباب المذكور فی بیان ان العباد •

کتاب مبارک ایقان دارای دو باب است درباب اول این کتاب مبارک جمالتقدم جل جلاله شرح و بیان این مطلب را ذکر فرموده اند که سالک راه خدا و طالب حقیقت مهدی وقتی بسر منزل مقصود میرسد که قدم در سبیل تحقیق گذارد و با انقطاع صرف و توجه کامل به تحری و جستجوی مقصود پردازد و بنای کار را بر تحقیق شخصی خود گذارد و از تقلید و پیروی دیگران پرهیزد صفحه قلب را از جمیع نقوش موهومه پاک کند و بهدایت عقل سلیم و قلب سلیم راه را پیماید تا بتواند شاهد مقصود را بدست آورد لهذا میفرمایند " الباب المذكور " یعنی این باب اول کتاب که اینک ذکر میگردد در شرح و بیان این مطلب است که بندگان طالب حقیقت جز به انقطاع صرف و توجه محض و ترک اوهام و تقلید به مقصود اصلی نمیرسند و پس از این مقدمه کوتاه وارد اصل مطلب شده و به علل احجاب خلق در هر دوره از مظاهر حقیقت میپردازند و معانی علامات ظهور و

رجعت و قیامت و سایر مواضع مهمه را به افصح بیان ذکر میفرمایند . باب دوم ایقان در مسئله سلطنت قادم موعود و سایر مسائل متفرعه برآنت و در خاتمه کتاب بذکر بعضی از احادیث معتبره که بمنزله ادله تأییدیه است میپردازند .

• سالکین سهیل ایقان •

سالک در اصطلاح اهل الله کسی است که از نفس و هوی بگذرد و از رتبه طبع قدم بیرون نهد و در مقامات سلوک الی الله قدم گذارد و به تأیید الهی پس از طی منازل هفتگانه که شرح آن در رساله هفت وادی از قلم مبارک نازل شده بسرمنزل مقصود رسد . . . . در این امر مبارک معنی سلوک و طی مقامات سالکین عبارت از آن است که انسان برای شناختن حق تعالی که عبارت از معرفت مظهر مقدس امرالله است خودرا آماده نماید و از اوهام و تقلید و مسموعات بگذرد و با تعقل و تفکر تام متوکلا بفضل الله قدم در راه تحقیق نهد تا بسر منزل مقصود برسد .

• سبحات جلال •

در حدیث کمیل بن زیاد نضی که از حضرت امیر ع درباب معنی حقیقت سوال کرد پس از بیانی چند که درباره حقیقت فرمودند کمیل بن زیاد گفت زدنی ییانا" حضرت فرمودند کشف سبحات الجلال من غیر اشاره . . . بطور کلی سبحات به موانع و حجابات اطلاق میشود که بین انسان و مقصودش حائل است و بهمان گونه که نور آفتاب مانع از مشاهده آفتاب است انوار جلال حق تعالی هم مانع از درک کته ذات اوست و از این جهت در بیانات مبارک سبحات جلال و سبحات مجله

به مطالب و مساطی اطلاق شده که مانع مردم از عرفان حق و حقیقت میشود مانند کلمه خاتم النبیین و امثال آن که سبب منع نفوس و حجاب مردم از توجه به مظهر امرالله است ...

• لقاء او که عین لقاءالله است •

عرفان خداوند بر همه مردم لازم و واجب است و ثمره و نتیجه خلقت افراد بشر وصول بسر منزل عرفان الهی است و چون عرفان ذات الغیب محال و ممتنع است زیرا حق تعالی قدیم بالذات است و حکیم علی الاطلاق و محیط بر عوالم غیب و شهود و افراد انسان همه حادث ذاتی و مسبوق به عدم و محاط و محدودند لهذا مقرر شده که عرفان مظاهر مقدسه الهیه عین عرفان الله و لقای آن نفوس زکیه عین لقاءالله باشد زیرا مظاهر مقدسه الهیه در عالم امر و خلق قادم مقام حق تعالی هستند و در آغاز کتاب اقدس این مطلب را تصریح فرموده و در سایر الواح مبارکه نیز به این مطلب مهم تصریح شده و در قرآن شریف همه آیات لقاء را که در کتب آسمانی نازل شده به لقای مظهر مقدس امرالله تعبیر فرموده اند.

• یا حصره علی العباد مایاتیهم من رسول ... •

این آیه مبارکه در سوره یس قرآن مجید نازل شده قوله تعالی " یا حصره علی العباد مایاتیهم من رسول الا کنوا به یتهزون " مضمون آنکه ای وای بر این مردم نادان که هر وقت پیغمبری از طرف خداوند مبعوث میشود و به هدایت آنان قیام مینماید او را استهزا میکنند و تمسخر مینمایند و به سخنان او گوش نمیدهند مضمون آیه محدود در رسل گذشته نیست بلکه مفهوم آن به صراحت

باستاد کلمه مایاتیم که فعل مضارع است دلالت بر آینده نیز دارد ...

• **و همت کل امه برسولهم ...** •

این آیه در سوره المومن قرآن مجید نازل شده است میفرماید " و همت کل امه برسولهم لیاخذوا و جادلوا بالباطل لیدحضوا به الحق " . مضمون آنکه هر وقت پیغمبری از طرف خداوند برای هدایت قومی و طایفه ای مبعوث شد مردم همت به اذیت و آزار پیغمبر خود گماشتند و برآن شدند که او را بگیرند و نگذارند که به هدایت خلق پردازد و از راه باطل و اها فاسده خود به مجادله قیام کردند تا بوسیله آن آرا باطله حق را از بین ببرند ...

• **صاحبان بصر را سوره هود کفایت میکند** •

سوره هود یازدهمین سوره قرآن است که از سوره های مکیه است یعنی در مکه نازل شده... و آن آیه که مشعر بر استقامت است در همین سوره هود است که پیغمبر فرمودند " شیبتی هود " یعنی سوره هود مرا پیر کرد ... و در بعضی روایات " شیبتی الایتان " ... روایت شده ... در این سوره هود داستان بعضی از انبیا و رسل و مصائب هریک را ذکر فرموده اند از قبیل حضرت نوح و حضرت هود که مبعوث به قوم عاد شد و حضرت صالح که مامور به دعوت قوم ثمود گردید و داستان حضرت ابراهیم و لوط و حضرت شعیب که در مدین مبعوث شد و داستان حضرت موسی ع که در این سوره ذکر فرموده اند ... در تواریخ و کتب تفسیر معلوم است که قوم عاد را خداوند به باد شدیدی که فرستاد هلاک کرد ... هود ع پس از آنکه عاد را دعوت کرد و آنها دست از بت پرستی نکشیدند و جز قلیلی مومن نشدند خداوند بادی شدید برانگیخت تا ابنیه و عمارات آنان را ویران

ساخت و همه افراد آن قبیله را بهلاکت رسانید و به نص قرآن مجید مدت هفت شب و هشت روز باد شدید میوزید...

• ماده منزله •

در قرآن مجید سوره الماده نازل شده که حضرت عیسی مسیح ع از خداوند درخواست کرد که از آسمان ماده بر او و پیروانش فرود آید و گفت " ربنا انزل علینا ماده من السما لتکون لنا عیدا " لاولنا و آخرنا " در تفاسیر اسلامی مطور است که دعای او مستجاب شد و خداوند از آسمان برای آنها ماده نازل کرد ... در این ظهور مبارک ماده نازله را به تعالیم و احکام و دستورات الهیه که از سماء مشیت ربانیه نازل شده است تعبیر فرموده اند ...

• از جمله انبیا نوح بود •

نوح نبی پیغمبری است که ذکرش در قرآن مجید در سوره نوح و سوره هود و سایر مواضع آمده است آن حضرت بنص قرآن و تورات نهصد و پنجاه سال مردم را به خداوند دعوت فرمود ... مرحوم مجلسی در بحارالانوار مجلد پنجم شرح احوال نوح و سفینه و غرق ظالمان و معاندت کفار را با وی و داستان او را با شیطان و سایر مطالب را از غث و سمین ذکر کرده است ...

• نهصد و پنجاه سال نوحه نمود ... •

در قرآن مجید در باره دعوت نوح عدد نهصد و پنجاه سال تصریح شده است ...

در اخبار اسلامیه در باره عمر نوح اختلاف است ... و اما جمله " نوحه نمود " اشاره به روایات اسلامیه است که از ائمه اطهار وارد شده است ... از حضرت صادق روایت شده که فرمودند اسم نوح عبدالملک بود و از آنجهت او را نوح گفته اند که مدت پانصد سال گریه کرد ...

" و كلما مر علیه ملا من قومه سفر وامنه ... "

این آیه در سوره هود نازل شده درباره نوح و مضمون آنکه در هنگامیکه نوح مشغول ساختن کشتی بود مردم معاند و کفار چون از نزد او میگذشتند او را سخریه و استهزاء مینمودند و نوح میفرمود " ای مردم اگر امروز شما مرا استهزاء میکنید عنقریب زمانی خواهد رسید که ما هم شما را استهزاء و سخره خواهیم کرد و بزودی آن روز خواهد رسید و خواهید دانست بزودی که وعده خداوند صادق است .

" چند مرتبه وعده انزال نصر باصحاب خود فرمود ... "

شرح این داستان در کتب تفاسیر و تواریخ مطور است و از حضرت صادق حدیث مفصلی روایت شده که قسمتی از آن بفارسی ذکر میشود میفرمایند که چون آزار معاندین نسبت به مومنین نوح و خود آن حضرت از حد گذشت و گاه میشد که حضرت نوح را بقدری میزدند که خون از گوشه‌هایش جاری میشد و مدت‌ها بیهوش می افتاد پیروانش باو میگفتند که خوبست بدشمنان نفرین نمائی تا خداوند آنها را از بین ببرد نوح برای دعا حاضر شد خداوند باو فرمود به مومنین خود بگو خرما بخورند و دانه آنرا بکارند وقتی که آن دانه درختی شد و به ثمر رسید عذاب خود را به دشمنان میفرستیم و مومنین تو را نصرت میکنیم نوح این وعده نصرت

را به قوم خود داد چنین کردند و چون پس از سالها آن دانه درختی شد و ثمر
 داد میوه آنها نزد نوح بردند و آنجا وعده را طالب شدند نوح به خدا عرض
 کرد که میقات نصرت در وقت معین رسیده خداوند فرمود ای نوح بقوم خود بگو
 که این میوه را بخورند و هسته آنها مجدداً بکارند و چون به ثمر رسید
 نصرت کنم و دشمنان را هلاک نمایم نوح فرمان الهی را به مومنین خود گفت عده
 بسیاری از آنها مرتد شدند و جمعی باقی ماندند و فرمان حق را اطاعت کردند
 در مرتبه دوم نیز خداوند همان دستور سابق را تکرار فرمود و وعده نصرت را
 به آینده موکول کرد و امر فرمود که باز هسته خرما را بکارند تا بشمر
 برسد در این نوبت نیز جمعی بسیار از نوح برگشتند و مرتد شدند و قسمت
 کوچکی از آنها ماند که برای مرتبه سوم امر الهی را اطاعت کردند و هسته
 خرما را کاشتند و صبر کردند تا درختی شد و بشمر رسید مومنین که عده خیلی
 بودند نزد نوح رفتند و گفتند ما عده قلیل هستیم و اگر باز در نصرت خدا
 تاخیر شود البته محو خواهیم شد نوح به دعا پرداخت و انجام وعده را طالب شد
 خداوند به نوح فرمود دعوت ترا اجابت کردم اینک برای نجات خود و مومنین
 خود برو و کشتی بساز و پنجاه سال بعد طوفان معروف شروع شد کفار را هلاک
 کرد و مومنین را نجات داد.

• بداء •

موضوع بداء که از مسائل مسلمة عندالشیعه است مفهومیست با آنچه در امر مبارک
 اعظم الهی مصطلح است بسیار فرق دارد. در اصطلاح این امر اعظم مفهوم بداء
 عبارت است از ظهور مظاهر مقدسه الهیه در هر دوری با شریعتی خاص و احکام و
 دستوری مخصوص که از حیث فروع احکام شریعت و آئین هر مظهري با مظهر دیگر
 فرق بسیار دارد هر یک از مظاهر مقدسه الهیه در هر دوری به مقتضای آن دور و

زمان و مطابق استمداد و حدود فهم مردم آن عصر و آن دوره که دوره مخصوص آن مظهر بخصوص است شریعتی وضع میفرماید که بجای شریعت قبلی در جهان برقرار میگردد و احکام و دستورات فرعیه شریعت سابقه منسوخ میشود این مسئله را در زیارتنامه جمال مبارک جل جلاله نازل شده قوله تعالی،

" ... بک اشرفت شمس القدم فی سماء القضاء و طلع جمال الغیب عن افق البداء ... " قضاء مقام اظهار امر و بعثت مظهر امرالله که وقوعش حتمی است و از این جهت قضای الهی ناامیده میشود که تغییر و تبدیلی در آن به هیچ وجه راه نداشته و ندارد و بداء مقام مظهریت و وضع شریعت مسئله جدیدی است . اما بداء در نزد مسلمین بشرحی است که ذکر میشود ،

علمه و اهل سنت و جماعت به بداء قائل نیستند یعنی بداء را به معنای که شیعه امامیه میگویند قبول ندارند شیعیان میگویند که ممکن است خداوند وعده ای بدهد و یا اراده اش بر چیزی در باره کسی تعلق گیرد و بعد از آن اراده منصرف شود و بوعده وفا نکند و چیزی را که در باره کسی خواسته است تعصیر بدهد مانند وعده هانی که به حضرت نوح ع درباره نزول نصرت داد و چندین مرتبه بداء شد و وعده های الهی تحقق نیافت .

....فخرالدین رازی (از علمای اهل سنت) در باره بداء سخنی عجیب دارد و میگوید که مسئله بداء بشرحی که شیعه معترفند از ساخته های ائمه رافضیه است زیرا ائمه شیعه گاهی وعده ها به آنها میدادند و چون عملی نمیشد میگفتند بداء شد تا باینوسیله مقام خود را حفظ کنند و خلی در عقیده پیروان پیدا نشود .

" **باقی نماند برای آنحضرت مگر چهل نفس یا هفتاد و دو نفس** "

در اخبار وارده از طریق اهل سنت و شیعه در عده نفوسی که بر ایمان و

اطمینان در دوره نوح باقی ماندند اختلاف است ... در بحارالانوار مجلسی در ضمن حدیثی روایت شده که عده مومنین به نوح که وارد کشتی شدند بروایتی هشتاد و دو نفر بودند و بروایتی هفتاد و دو نفر .... در روایات دیگر چهل نفر و هفتاد و دو نفر نیز روایت شده است.

• رب لا تذر علی الارض من الکافرین دیارا •

این آیه در سوره نوح در قرآن مجید نازل شده و مضمون آنکه چون حضرت نوح از ایمان قوم خود مایوس شد عاقبت بدرگاه خداوند عرض کرد که " ای پروردگار من باقی مگذار بر روی زمین از این مردم کافر حتی یک نفر را ... "

• امتحانات الهیه همیشه در مابین عباد او بوده •

در الواح مبارک راجع به امتحانات الهیه آیات بسیار نازل شده است در لوح سید کریم سدهی میفرمایند :

" آرزوی نفوس در صورتی وصول یابد که امتحان به میان آید و ثبوت و رسوخ نمایند و محفوظ و مصون مانند ... "

و در لوح ابن ابهر فرموده اند :

" از امتحانات الهیه هیچوقت محزون مگردید زیرا امتحان و افتتان حصاد اشرار و سبب ظهور کمالات ابرار است لهذا باید بسیار ممنون و خشنود بود "

• الم احسب الناس ان یترکوا ان یقولوا آمنا وهم لا یفتنون •

این آیه مبارکه در آغاز سوره عنکبوت در قرآن مجید نازل شده است و مضمون

جریان امتحانات الهیه در هر عصر و زمان است میفرماید ای محمد رسول الله آیا مردم خیال میکنند که به صرف اظهار ایمان ما آنها را بحال خود میگذاریم و در معرض امتحانات و افتانات قرار نمیدهیم ؟ یعنی البته پس از حصول ایمان دوره امتحانات شدید پیش می آید .

• جمال هود از مشرق ابداع مشرق شد •

در قرآن مجید آیات بسیار در سوره های مختلفه در باره هود و قوم عاد و هلاکت آنان نازل شده است .

... هود پس از مدتی دعوت موفق شد جمع قلیلی را هدایت کند و بقیه را خداوند بطوفان باد شدید بهلاکت رسانید و آن باد و طوفان مدت هفت شب و هشت روز بر آنها میوزید تا همه را نابود ساخت .

• قریب هفتصد سنه او از ید باختلاف اقوال ... •

دوره دعوت هود نبی در احادیث و اخبار اسلامی در نهایت اختلاف است و در کتب مقدسه تورات و انجیل ابداء ذکر از هود و صالح و قوم عاد و ثمود موجود نیست و اختصاص به قرآن مجید دارد . دوره دعوت هود را از چهل و اند سال نوشته اند تا میرسد به هفتصدسال و بعضی هم بیشتر گفته اند و در بیان مبارک در ایقان شریف اشاره به این مطلب فرموده اند که در عنوان مذکور است در باره اینکه هود هفتصدسال و بیشتر دعوت فرموده است .

• لا یزید الکافرین کفرهم الا خساراً •

مضمون آن است که کفار هرچه بیشتر در کفر خود پافشاری کنند ضرر و خسران

معنوی آنان زیادتیر خواهد شد این آیه قرآن مجید است و در سوره الفاطر نازل شده است .

• هیکل صالحی •

صالح نبی در قرآن شریف مذکور است و در کتب مقدمه عهد عتیق و عهد جدید نامی از او و قوم ثمود موجود نیست در قرآن مجید آیات بسیار در سوره های متعدده در پاره صالح و قوم ثمود نازل شده است .
صالح نبی بر حسب احادیث وارده در شانزده سالگی مبعوث شد و تا صدویست سالگی دعوت میفرمود .

• صد سنه او ازید امر باوامر الهی ... •

راجع به صالح پیغمبر ثمود است که مدت صد سال و بیشتر قوم خود را دعوت فرمود ... روایت شده که رسول الله فرمودند جبرئیل بمن گفت که خداوند حضرت صالح را در سن شانزده سالگی مبعوث فرمود و تا یکصد و بیست سالگی قوم را دعوت میکرد و کسی باو مومن نشد و اجابت نکرد ...

• چند مرتبه غیبت اختیار فرمود •

اشاره به صالح پیغمبر ثمود است که بر اثر اعراض و اعتراض قوم از میان مردم کتاره گرفت و غیبت اختیار فرمود داستان غیبت صالح در اخبار و احادیث مرویه ذکر شده است و نوشته اند که پس از مدتی غیبت قوم صالح او را نشناختند و از او نشانیها خواستند تا تصدیق کنند که او همان صالح است

زیرا در طول غیبتش شکل و شمایلش تغییر کرده بود .

• و الی ثمود اخاهم صالحا ... •

این آیه مبارکه در قرآن مجید سوره هود نازل شده و اول این آیه با آیه ای که در سوره الاحراف در باره صالح نازل شده یکی است و آخر دو آیه باهم فرق دارد و مضمون آنست که فرستادیم برای هدایت قوم ثمود صالح پیغمبر را که از افراد همان قوم بود و فرمود ای مردم بپرستید خدا را و نیست خداوندی جز او .

• ثمود •

در لغتنامه دهخدا چنین مطور است - ثمود نام یکی از قبایل قدیم عرب است مسکن این قبیله در موصل میان حجاز و شام بود و در قرآن کریم نام این قبیله مانند قبیله عاد آمده ... این قوم از فرزندان ثمود ... بن سام بن نوح ع میباشد ... و بت می پرستیدند و خدای تعالی صالح پیغمبر را به آنان فرستاد و او مردمان را بنده خواند ...

• و قالوا یا صالح قد کنت فینا مرجوا ... •

این آیه در سوره هود در باره صالح نبی نازل شده مضمون آنکه چون صالح قوم ثمود را به خدا دعوت کرد گفتند ای صالح ما پیش از این ادعا بتو امید ها داشتیم و ترا مرد خوبی میدانستیم آیا ما را منع میکنی از پرستش خدایان همان خدایانی که پدران ما میپرستیدند و تو ما را بندهای دعوت میکنی که ما

در باره وجود او شک و شبهه داریم و مبتلا به ریب و تردد هستیم و نمیتوانیم
خدای را که تو میکوی بپذیریم و عبادت کنیم .

• **بصیحه ای جمیع بنار راجع شدند** •

اشاره به خاتمه احوال ثمود است که بواسطه اعراض از صالح پنجمبر و کفر
بخدا و پرستش اصنام بالاخره به عذاب الهی گرفتار شدند و به صیحه ای بهلاکت
رسیدند .

• **جمال خلیل کشف نقاب فرمود** •

مقصود حضرت ابراهیم علیه السلام است که شرح حالش در کتب تواریخ و در کتاب
مقدس سفر پیدایش مسطور است حضرت عبدالها جل ثناده در مفاوضات در ذیل
حضرت ابراهیم شرحی در باره آن بزرگوار فرموده اند .

• **الا الذین هم انقطعوا بکلهم الی الله** •

این بیان جمالبارک است که میفرمایند حضرت ابراهیم ظاهر شدند و مردم را
بحق و حقیقت دعوت فرمودند ولی مردم غافل هدایت نشدند مگر عده ای که بتمام
و کمال از همه جا و همه چیز منقطع شدند و بخداوند توجه نمودند و به
مساعدت دو بال قوی یقین و اطمینان بجایگاه بلندی پرواز کردند که خداوند
منان آن جایگاه رفیع را از محیط ادراک عالمیان بالاتر و برتر قرار داده
است .

• تفصیل آن حضرت مشهور است •

حضرت خلیل الرحمن نام مبارکش آبرام (ابراهیم) بود که بمعنی " پدر عالی " و بعداً " به آبراهام موسوم شد یعنی پدر جماعت بسیار آن حضرت سر سلسله طایفه یهود و بنی اسمعیل و سایر طوایف اعراب است بشرحی که در سفر پیدایش عهد عتیق باب ۲۵ مندرج است ... داستان نمرود و به آتش افکندن ابراهیم و سایر مطالب راجع به حضرت ابراهیم در کتب اسلامی و در قرآن مجید مندرج است و در این کتاب نیز در مواضع متعدده مسطور شده است .

• بعد از حکایت نار •

داستان آتش نمرود که حضرت ابراهیم را در آن افکند و آتش بر آن حضرت گلستان شد بسیار معروف و در تواریخ و کتب احادیث و تفاسیر اسلامی اعم از مولفات سنی و شیعه با آب و تاب بسیار ذکر شده است ... در ایقان شریف نار نمرود را باعراض و اعتراض او تاویل فرموده اند و مقصود از نار آتش ظاهری نبوده است .

• موسی •

حضرت موسی ع از انبیای اولوالعزم یعنی دارای کتاب و شریعت و احکام بودند که از طرف خداوند برای هدایت بنی اسرائیل و نجات آنان از ظلم و جفای فرعون سلطان مصر قیام فرمودند نام پدر آنحضرت عمران و نام مادرش یسوکابد (یوخابدا) بود برادری بنام هارون و خواهری بنام مریم داشتند کلمه موسی بمعنی (از آب بیرون کشیده شده) است ...

• عصای امر •

در قرآن مجید در ضمن سوره های متعدد آیات مبارک که نسبت به عصای حضرت موسی نازل شده در مقامی میفرماید که خداوند در سینا از موسی سوال فرمود در دست راست خود چه گرفته ای ای موسی در پاسخ خداوند موسی گفت اینست عصای من که به آن تکیه میزنم و گوسفندان را با آن میرانم و کارهای دیگر با آن انجام میدهم بعد خداوند فرمود عصایت را بیفکن موسی عصا را افکند ناگهان اودهای مهیبی شد موسی ترسید خداوند فرمود ای موسی نترس او را بگیر که به صورت نخستین باز میگردد موسی چون او را گرفت تبدیل به عصا شد و عصای موسی از امثال سحره است خداوند فرمود که نزد فرعون برو و او را دعوت کن که پرستش خدای بپردازد و اگر برهانی خواست همین عصا را بیفکن و اگر فرعون عناد نماید همین عصا بصورت اودها شود و او را یلعد و در چند موضع این داستان را خداوند در قرآن تعریف فرمود . و این عصا را با ید بیضا که به موسی عطا فرمود و برهان بر نبوت او نامیده است .

• بیضا معرفت •

در عهد عتیق و قرآن مجید تصریح شده که خداوند به حضرت موسی در کوه سینا دو جهت برای اثبات مظهریتش عطا فرمود یکی عصا بود که چون میافکند بشکل ماری عظیم مجسم میشد و دیگری ید بیضا بود یعنی چون دست خود را در بغل خود پنهان میساخت و بیرون می آورد بسیار روشن و نورانی مینمود و از این جهت آنرا ید بیضا نامیده ... جمالقدم جل جلاله در کتاب ایقان ید بیضا را به معرفت الله تبیین فرموده اند و جمله " بیضای معرفت " اشاره بدان است که

حضرت موسی با نور معرفت الله برای هدایت مردم قیام فرمودند .

• فاران محبت •

فاران سرزمینی است که انبیا اسرائیل و حضرت موسی از آن عبور فرمودند
معنی کلمه فاران بصریح قاموس کتاب مقدس موضع مفاره هامیباشد...
جمالبارک جل جلاله میفرمایند " فاران محبت " و تعبیر به محبت از آنجهت
است که محبت خداوند به بندگان خود سبب شد که موسی را از فاران و سرزمین
مقدس برای نجات و هدایت بندگان خود فرستاده.

• ثعبان قدرت •

در عهد عتیق و قرآن مجید مذکور است که خداوند به حضرت موسی آیتی عطا
فرمود که چون عصای خود را بیانداخت تبدیل به اودها میشد... در سوره
اعراف کلمه ثعبان و در سوره شعرا نیز ثعبان ذکر شده و در سوره طه حیه
یعنی مار فرموده اند . جمال قدم جل جلاله در کتاب ایقان مار و ثعبان را به
قدرت خداوندی که همراه حضرت موسی بود تبیین فرموده اند .

• سینای نور •

سینا و طور سینا محلی است که حضرت موسی در آنجا به نبوت مبعوث و خداوند
با او سخن گفت بشرحی که در سفر تکوین عهد عتیق و قرآن مجید نازل شده است
..... جمال قدم جل جلاله میفرمایند سینای نور و مقصود رتبه و مقامی است
که نور الهی در آن مقام بر قلب موسی تجلی فرمود و او را به خلعت رسالت
مخلع داشت و آن شجره همان شجره مبارک که زیتونه لاشرقیه و لاغریه است .

• فرعون •

لقب سلاطین مصر است چنانکه قیصر لقب سلاطین روم و کسری لقب شهریاران فارس میباشد و گاهی این لقب با پادشاه مصر ذکرشود و گاهی مقصود از شهریار مخصوصی است همچو فرعون نحو و فرعون حزرع ...

• لو اتم بالبصر الحدید ... •

بیان جمال مبارک است و مضمونش این است که ... اگر شما با چشم تیز بین نظر کنید و در راه رضای الهی سالک شوید باین مطلب مهم پی خواهید برد که آب اعراض و مخالفت اعدا هرگز نمیتواند آتش امر الهی را خاموش کند.

• مومن آل فرعون •

در قرآن مجید سوره مومن در ضمن داستان حضرت موسی و فرعون حق تعالی میفرماید که مردی از خاندان فرعون که ایمان خود را پنهان میداشت در مقام دفاع از حضرت موسی برآمد و سخنانی به فرعون گفت که حضرت رب العزه سخنان او را در ضمن آیاتی چند در همان سوره مومن ذکر فرموده است درباره مومن آل فرعون بین مفسرین از سنی و شیعه اختلاف است ... جمالتقدم جل جلاله در کتاب ایقان او را از خانواده فرعون معرفی فرموده اند و از او به مومن آل فرعون تعبیر فرموده اند.

• و قال رجل مومن من آل فرعون ... •

این آیه در سوره مومن نازل شده است و در بیان مطالبی است که مومن آل فرعون در دفاع از حضرت موسی مخاطباً لفرعون فرمود ... مضمون آیه قرآنی که در عنوان ذکر شد از این قرار است ، مردی از خانواده فرعون که ایمان خود را مخفی و مستور میداشت به فرعون و پیروانش فرمود شما چرا میخواهید موسی و مومنین او را به قتل برسانید او گناهی ندارد جز اینکه بوحدانیت الهی اقرار میکند و از طرف پروردگار برای هدایت شما آیات و بینات همراه آورده است و حال او از دو قسم خارج نیست یا واقعا راست میگوید و یا به دروغ ادعا میکند اگر کاذب باشد که سزای دروغگویی خود را خواهد یافت و دیگر لازم نیست که شما او را به جزایش برسانید و اگر در ادعای خود صادق باشد البته وعده ای را که از طرف خدای خود بشما میدهد آشکار خواهد شد و شما بجزای اعمال مذمومه خود خواهید رسید .

• همین مومن را بغایت عذاب شهید نمودند •

در باره عاقبت احوال مومن آل فرعون در بین مفسرین اختلاف است و قول حق همان است که جمال قدم جل جلاله در ایقان شریف فرموده اند که مومن آل فرعون را بغایت عذاب شهید کردند ...

• اللعنه الله على القوم الظالمين •

این آیه در سوره اعراف آیه ۴۳ و نیز در سوره هود نازل شده یعنی لعنت و نفرین خداوند بر ستمگران است.

• علامتی از برای ظهور بعد ذکر میفرمود •

در کتب آسمانی قبل از لسان انبیای الهی در باره ظهور موعود بعد علاماتی ذکر شده است و چون میقات ظهور موعود میرسید و مردم آن علامات موعوده را بظاهر مشاهده نمیکردند به اشارات پیشوایان و علمای خود با مظهر موعود راه مخالفت میسپردند و از در انکار در می آمدند و نهایت زجر و عذاب را به آنان روا میداشتند و حال آنکه آن علامات دارای معانی خفیه و تاویلات باطنیه بود که جز خداوند و راسخین در علم الهی کسی دیگر از آن حقایق آگاهی نداشت و چون مردم برای درک معانی حقیقه علامات از مظهر امر و راسخ در علم الهی سوال نمیکردند و از علمای خود که فاقد این مواهب بودند پرسش مینمودند لهذا راه اعراض میسپردند...

• اقلما جانکم رسول بما لا تهوی انفسکم ... •

این آیه در سوره بقره خطاب به یهود نازل شده که در مقام انکار رسالت حضرت رسول برآمدند و لب به اعتراضات غیر وارده گشودند میفرماید آیا هر زمان که برای شما پیغمبری از طرف خداوند بیاید و بر خلاف اها و اوهام شما مطلبی بگوید شما راه اعراض می پیماید و بعضی را تکذیب میکنید و بعضی را به قتل می‌رسانید؟

• یا اهل الکتاب لم تکفرون ... •

• یا اهل الکتاب لم تلبسون ... •

• یا اهل الكتاب لم تصدون ... •

این آیات در قرآن مجید نازل شده است مفسرین اسلام گفته اند که مقصود از اهل الكتاب یهود و نصاری هستند که کتاب تورات توسط حضرت موسی برای یهود نازل شد و انجیل برای مسیحیان توسط حضرت عیسی نازل گردید و گفته اند که یهود و نصاری در مکه و مدینه هر کجا مسلمی را میدیدند القای شبهات میکردند و سعی بلیغ مبذول میداشتند تا مسلمین را از پیروی رسول الله منحرف کنند و لهذا خداوند در مواضع متعدده مخاطباً «للیهود والنصاری» فرموده است که «ای اهل کتاب (یهود و نصاری) چرا به آیات خداوند کافر میشوید با آنکه خود به حقانیت آن گواهی میدهید» و نیز «ای یهود و نصاری چرا حق را بصورت باطل جلوه میدهید و حق و حقیقت را کتمان میکنید با آنکه خود شما به حقانیت آنچه را که انکار میکنید آگاه و عالم هستید» و نیز «ای اهل کتاب چرا مردم را از ایمان به خدا و رسول مانع میشوید و راه راست خداوندی را بروی مردم میندید و نمیگذارید مردم حق را بشناسند و به آن مومن شوند.»

• لو اتم بطرف الله تنظرون •

این بیان جمال مبارک است یعنی اگر شما با چشم خداوندی به حقایق امور ناظر باشید اقرار خواهید کرد که مخاطب اصلی آیات قرآنی که فرموده «یا اهل الكتاب...» علمای عصر بوده اند نه عموم یهود و نصاری بطوریکه مفسرین اسلامی گفته اند.

• و ما يعلم تاويله الا الله والراسخون في العلم •

این آیه قسمتی از آیه ۵ سوره آل عمران میباشد مضمون اینکه و نمیداند تاویل آنچه مشابه است مگر خدای که آنرا فرو فرستاده و کسانی که ثابت قدمانند در دانش و متمکن در ینش ...

جمالقدم جل جلاله در ایقان شریف راسخون در علم را از جمله عالمان تاویل آیات مشابه قرار داده‌اند و مظاهر مقدسه الهیه را که آینه صفات و قدام مقام ذات اقدس الهی در عالم امکان هستند راسخون در علم شمرده‌اند و در مقامی از ایقان شریف در باره ظهور حضرت رب اعلی جل ذکره فرموده‌اند قوله تعالی " اهل فرقان را می بینی که چگونه مثل قبل بذکر خاتم النبیین محجب گشته‌اند با اینکه خود مقرند بر اینکه و ما يعلم تاويله الاالله والراسخون في العلم بعد که راسخ در علوم و امها و نفسها و ذاتها و جوهرها بیان میفرماید که قدری مخالف هوای آنان واقع میشود اینست که میشنوی که چه میگویند و چه میکنند " در این بیان مبارک ضمیر امها و نفسها و ذاتها و جوهرها بطوم راجع است یعنی مظهر امرالله و راسخ در علوم که ام العلوم و نفس العلوم و ذات العلوم و جوهر العلوم است ...

• تاویل •

تاویل عبارت از معنی باطنی آیات مشابه الهیه است که در کتب آسمانی نازل شده است و علم تاویل مخصوص است بخدا و راسخون در علم که مظاهر مقدسه و اولیای ملهم بالهامات غیبیه هستند چنانچه در قرآن مجید سوره آل عمران فرموده " لا يعلم تاويله الاالله والراسخون في العلم " و تاویل چنانچه ذکر شد مخصوص به آیات مشابهه است .

حضرت یعقوب نبی را دوازده پسر بود که هر یک سر سلسله قومی و سبطی از اسباط و اقوام بنی اسرائیل شدند و بنام هر سلسله‌ای قوم منسوب باو معروف گردید مانند سبط لاوی که از اولاد لاوی پسر یعقوب بودند و سبط بن یامین و سبط یهودا و غیرهم که اسماء هر یک در عهد عتیق سفر پیدایش مذکور است چون حضرت موسی قیام فرمود دوازده سبط اسرائیل را جمع‌آوری کرد و در ظل شریعت الهیه که خود موسس آن بود در آورد و آنان را از اختلاف به اتلاف متوجه فرمود که به تدریج در ظل احکام الهیه به مدارج عالیہ رسیدند و تا دوره سلیمان پسر داود احترام و بزرگواری خود را حفظ کردند...

حضرت مسیح عیسی بن مریم ع است که بعد از حضرت موسی برای هدایت بنی اسرائیل و قوم یهود و هدایت جمعی دیگر از اقوام و ملل من عندالله برسات مبعوث شد در قرآن مجید از آنحضرت بالقباب مبارکه وجیهه روح الله و کلمه الله و مسیح و امثال آن تعبیر فرموده است و مسیحیان آنحضرت را ابن الله و پسر خدا و پسر انسان و اقنوم ثالث گویند مطابق معتقدات مسیحیان و مسلمین حضرت مسیح از روح القدس متولد شد و پدر جسمانی ظاهری نداشت و مادرش مریم عذرا از روح القدس حامله گردید.

در مذاکرات شرح مبسوطی در خصوص ولایت مسیح از روح القدس بیان فرموده‌اند.

تورات در لغت عبری بمعنی شریعت است و در رتبه اولی اطلاق میشود بر احکام عشره که بر حضرت موسی در کوه سینا از طرف خداوند عنایت شد و در الواح عشره در هر لوحی حکمی بخصوص نقش شده بود و حضرت موسی بامر خدا از میان قوم برای مدت یکماه خارج شد و بکوه سینا رفت تا الواح احکام را دریافت دارد ولی سر یکماه مراجعت نفرمود و ده روز تأخیر شد و جمعاً "چهل روز طول کشید و چون قومش تأخیر او را دیدند به پرستش گوساله پرداختند و شرح این داستان در سفر خروج عهد عتیق و قرآن مجید نازل شده است ... ولکن کلمه تورات مجازاً بر اسفار خمسه منسوب بحضرت موسی و سایر کتب انبیای اسرائیل اطلاق میشود و وقتی که میگویند تورات مقصودشان عهد عتیق است و عهد عتیق در مقابلش عهد جدید قرار گرفته است که به اناجیل اربعه و رسائل پولس و غیره اطلاق میشود . کلمه عهد در اصطلاح انبیای اسرائیل بر شریعت الهیه اطلاق میشود ...

• جوان ناصری که خود را مسیح الله مینامد •

مقصود از جوان ناصری حضرت مسیح ع است که منسوب به ناصره است بر حسب تصریح قاموس کتاب مقدس ناصره شهری است در جلیل و بواسطه آنکه زمان طفولیت و کودکی مسیح در آنجا سپری شده بوطن مسیح مشهور است ناصره تا اورشلیم شصت و شش مایل فاصله دارد ... اما کلمه مسیح بمعنی مسح شده و انتخاب شده است در نزد یهود هر چیزی را که دارای اهمیت بود با روغن زیتون و روغن دیگر مسح میکردند ... حضرت عیسی در بیست و نه سالگی قیام به دعوت فرمود و سه

سال دعوت او طول کشید و بالاخره به فتوای علمای یهود به صلیب زده شد...

• حکم طلاق •

حکم طلاق در شریعت موسی جایز بود در قاموس کتاب مقدس در ذیل طلاق مسطور است. طلاق در شریعت موسوی معمول و مجاز است (تثنیه فصل ۲۴ - آیه اول ...). اما حضرت مسیح حکم طلاق را نسخ فرمود (انجیل متی فصل پنجم آیه ۳۱).

• سبت •

سبت باصطلاح تورات روز تعطیل و آسایش است بشرحی که در سفر پیدایش مندرج است خداوند عالم را در شش روز آفرید و در روز هفتم باسراحت پرداخت و این روز به یوم سبت یعنی روز استراحت معروف شد ... بقدری در شریعت موسی تاکید در احترام و حفظ سبت (روز شنبه) شده که در فصل سی و یکم خروج آیه چهارده فرموده "هر کس احترام سبت را نگه ندارد باید کشته شود ..."

• نسخ •

کلمه نسخ در اصطلاح مردم بمعنی از میان برداشتن حکم و قانونی است که به جای آن حکم و قانون جدیدی وضع و مجری گردد در ایقان مبارک فرموده اند که حضرت مسیح حکم سبت و طلاق را نسخ فرمود آنچه ذکر شد اصطلاح معروف و مشهور است و کلمه نسخ در باره شریعت مظاهر الهیه نیز استعمال میشود میگویند که دین اسلام نسخ شریعت مسیح و یهود است و از این قبیل ...

(جهت توضیحات بیشتر و مفصل تر پیرامون نسخ به نفس کتاب قاموس ایقان
جلد چهارم صفحه ۱۵۷۱ مراجعه شود .)

**• هیکل مجهول با علامات مذکوره که خود ادراک نموده‌اند
کی ظاهر خواهد شد. •**

بیان مبارک اشاره به معتقدات یهود در باره موعود تورات و انبیای بنی
اسرائیل است که علامات مخصوصه در باره موعود مقرر داشته‌اند و شخص موهوم و
مجهول را بنام ماشیح بن داوید در شهر بنی موشه تصور نموده‌اند و منتظرند
که آن شخص موهوم ظاهر شود و احکام تورات موسی را از هر جهت ترویج کند و
چون آن علامات مقرر بر حسب ظاهر واقع نشد و شخص موعود مطابق انتظارشان
ظاهر نگردید لهذا بانکار مسیح و حضرت رسول پرداختند و هنوز هم منتظرند که
موعود موهوم با آن علامات موهومه ظاهر شود .

• کذلک اخذهم الله بذنبهم ... •

این بیان مبارک از جمالتقدم است یعنی اینچنین خداوند یهود را بجزای
اعمال و گناهیانی که مرتکب شده بودند بهلاکت افکند و اخذ عنهم روح الایمان و
بواسطه اعمالی که مرتکب شده بودند خداوند روح ایمان را از یهود سلب فرمود
و در ظهور عیسوی موفق به ایمان به آن حضرت نشدند و عنیهم بنار کانت فی
هاویه الجحیم موقودا" و بر اثر جزای اعمال آنان را به آتشی که در اعماق
دوزخ افروخته است معذب فرمود یعنی در نار کفر و جحیم اعراض از مظهر
امرالله گرفتار عذاب علیم و محرومیت دائمی از رحمت الهیه شدند .

در قرآن مجید ذکر لقاء الله در مواضع متعدده شده و خلق را به لقای الهی وعده فرموده و منکرین لقاء الله را محروم از فیض الهی و محبوب از عرفان نامیده است .

درباره معنی واقعی آیات قرآن در باره لقاء الله بین مفسرین اختلاف است و هر یک طوری معنی کرده اند و متکلمین اسلام نیز در باره لقاء الله عقاید مختلفه اظهار نموده اند بعضی گویند مقصود از لقاء الله لقای معنوی است نه لقای ظاهری زیرا در قرآن فرموده لاتدرکه الابصار و خداوند به موسی کلیم وقتی که تقاضای رویت کرد فرمود " لن ترانی یا موسی " فرقه امامیه دارای همین عقیده هستند و از احادیث و اخبار مرویه از ائمه اطهار در اثبات عقیده خود استدلال کرده اند ... بعضی از متکلمین و فرق اسلامی معتقدند که رویت لقاء الهی بر حسب ظاهر است زیرا در قرآن مجید آیاتی درباره لقاء الله و نظر کردن به خدا وارد شده است ...

جمال کبریا در ایقان شریف میفرمایند که مقصود از لقاءالله موعود در کتب آسمانی همانا لقای مظهر امرالله و عرفان شمس حقیقت است که لقای او عین لقاءالله و عرفان او عین عرفان ذات حق است . و حضرت رب اعلی در بیان فارسی واحد سوم باب هفتم میفرمایند : " ... آنچه که در کتب سماویه ذکر لقاء او شده ذکر لقاء ظاهر بظهور اوست که مراد نقطه حقیقت که مشیت اولیه بوده و هست و آنچه در قرآن ذکر لقاءالله و لقاء رب شده به حقیقت اولیه مراد لقاء رسول الله بوده و هست ... " .

• کائوا من المنتظرین •

این بیان از جمال قدم است ... چون یهود علامات ظهور موعود را که در کتب انبیای اسرائیل مسطور است به ظاهر مشاهده نکردند و از فهم معانی حقیقه آن هم عاجز بودند لهذا به موعود حضرت موسی و سایر انبیای الهی مومن نشدند و هنوز منتظرند که موعود تورات بهمان طوریکه خود خیال کرده و میکنند با علامات عجیبه ظاهر شود سالها به انتظار گذشت و کائوامن المنتظرین و هنوز هم به انتظار بسر میرند .

• بیدایع نعمات حجازی در الواح مسطوره قبل •

مقصود از الواح مسطوره قبل لوح مبارک جواهرالاسرار فی معارج الاسفار است که در شرح مراتب سلوک و حل و تشریح علامات ظهور موعود و سایر مسائل متعلقه بظهور الهی بلحن حجازی و آیات عربی به اعزاز یکی از اجاب که موسوم به سید محمد اصفهانی بود در بغداد نازل شده است ... البتہ این سید محمد غیر از سید محمد اصفهانی معروف به دجال است ...

• بتغنیات خوش عراقی •

مقصود آن است که جواب سوال جناب حاجی سید محمد خال اکبر که از اجله سلسله افتان بود و در بغداد به حضور جمالقدم جل جلاله مشرف گشت و سوالات خود را تقدیم کرد بلحن عراقی و آیات فارسی در کتاب ایقان نازل شده است . ... کتاب مبارک ایقان بسال ۱۲۷۸ هجری قمری در بغداد بمدت دو شبانه روز در جواب جمیع سوالات مشارالیه نازل گردید .

• و علی الله اتكل و به استعین •

این جمله از جمال قدم جل جلاله است بعد از آنکه به جناب سید محمد افتنان خال اکبر میفرمایند که نظر بخواهش آنجناب بلحن فارسی جواب تو که در باره علامات ظهور موعود کرده بودی در رساله ایقان نازل میشود چنین میفرمایند " و علی الله اتكل و به استعین " یعنی در نگارش جواب سوال تو در رساله ایقان بخداوند منان معتمد و از او طلب عون و نصرت مینمایم " لعل یجری من هذاالقلم ما یحیی به افده الناس " شاید از این قلم که به اراده الله در جریان است نوشته شود و مطالبی جاری گردد که قلوب مردم را زنده کند و طالبان را بصیرت افزایش دهد . " لیقومن الكل عن مراقد غفلتهم " تا همه خفتگان از بسترهای غفلت و جهالت سر بردارند " و یسمعن اطوار و رقات الفردوس " و به آوازهای دلربای کبوتران الهی و طیور بهشتی گوش فرا دارند . " من شجر کان فی الروضه الاحدیه من ایدی القدره باذن الله مغروسا " شاید بشنوند آواز طیور بهشتی را که بر شاخهای شجر الهی تفتنی میکنند و این همان شجریست که بدست قدرت الهی و اراده مطلقه خداوندی کاشته شده است .

" ذکر فراق فرمودند... من میروم و بعد می آیم... من میروم و می آید دیگری... "

این بیان مبارک اشاره به مندرجات فصل شانزدهم انجیل یوحنا است که میفرماید: " الان نزد فرستنده خود میروم و کسی از شما از من نمی پرسد کجا میروی ... بعد از اندکی مرا نخواهید دید و بعد از اندکی باز مرا خواهید دید زیرا که نزد پدر میروم ... محزون باشید لکن باز شما را خواهیم دید و

دل شما خوش خواهد گشت .

در این فقرات که ذکر شد حضرت مسیح از رجعت خود سخن گفته است و در همین فصل از آمدن دیگری غیر از خود سخن گفته است ... از این بیان مبارک بنحوی
معنی توحید مظاهر مقدسه و تحدید آنان ... واضح گردید .

• این دو عبارت فی الحقیقه یکی است •

یعنی دو عبارت که حضرت مسیح به حواریون فرمودند که من میروم و می آیم و فرمودند که من میروم و دیگر مرا نخواهید دید تا روح تسلی دهنده بیاید ... جمالقدم جل کبریاه میفرمایند که اگر به نظر الهی نظر کنی این دو عبارت حضرت مسیح اگر چه بظاهر باهم مخالف بنظر می آید ولی اگر بنظر الهی نظر شود چون مسیح و رسول الله هر دو مظهر حقیقت واحده الهیه هستند لهذا معنی هر دو عبارت یکی است .

• در عهد خاتم هم کتاب عیسی و امر او ثابت شد . •

اشاره به وحدت حقیقه متجلیه در مظاهر مقدسه الهیه یعنی عیسی و رسول الله است که از نقطه نظر حقیقت واحده هر دو یکی هستند و زمانی که رسول الله ظاهر شدند فرمودند منم عیسی و شریعت مسیح را هم ترویج و ثابت فرمودند ...

• مقامات تفصیل و فرق و اتحاد مظاهر قدسی را ادراک فرمائید •

مقامات تفصیل و فرق مظاهر مقدسه عبارت از شعون جسمانیه و حدود زمانی و مکانی و نژادی مظاهر مقدسه است که هر کدام از اقلیمی و نژادی مخصوص در

زمانی معین و مکانی معین با شریعتی خاص ظاهر شدند و برای هدایت قومی مخصوص مبعوث گردیدند از این نقطه نظر باهم اختلاف دارند ولی از جهت آنکه انوار شمس غیب در مرایای قلوب همه آنها متجلی است حقیقت واحده اند.

• مقامات جمع و فرق •

مقام جمع عبارت از وحدت مظاهر مقدمه الیه از حیث حقیقت متجلیه الهیه است که در همه آنها تجلی کرده و از اینجهت همه یکی هستند و تعددی در میان نیست " لانفرق بین احد من رسله " و مقام فرق عبارت از حدود ظاهره و شعون جسمانیه و زمان و مکان و اسم و رسم و طایفه و نژاد هر یک از مظاهر مقدمه الهیه است که باهم تفاوت بسیار و فرق بیشمار دارد...

• رجعت •

مسئله رجعت در نزد یهود و مسیحیان و زردشتیان از موضوعهای دینی با اهمیت است و در نزد شیعه اثنی عشری از فرقه های اسلامی نیز نهایت اهمیت را دارد و هر کس به رجعت معتقد نباشد منکر ضروری مذهب شیعه است...

اما مسئله رجعت در نزد یهود در باره ایلیای نبی است که باید قبل از ظهور موعود تورات از آسمان بیاید و به دنیا رجعت کند... و یهود بر حسب وعده ملاکی نبی که در باب چهارم کتابش مذکور است منتظر رجعت ایلیای نبی از آسمان هستند و به نص انجیل چون یهود از شاگردان مسیح در باره رجعت ایلیا پرسیدند و آنان از مسیح پرسیدند فرمود ایلیا همان یحیی تعمید دهنده بود که آمد و او را نشناختند... مسیحیان منتظر رجعت مسیح از آسمان هستند و گویند مطابق مندرجات فصل اول کتاب رسولان تألیف لوقا که جزو رسایل رسمی

انجیل است حضرت عیسی در مقابل چشم مومنین به آسمان صعود فرمود و بهمان نحو مراجعت خواهد کرد ... زردشتیان نیز منتظر شاه کیخسرو هستند که شرح فیت او را در کوه فردوسی در شاهنامه به تفصیل ذکر فرموده ... و نیز پارسیان منتظر رجعت پشوتن هستند که پسر شاه گشتاسب کیانی بود و بواسطه زردشت پیغمبر عمر جاودانی یافت ... رجعت کریشنا نیز در بین هندو مشهور است که در هر صری به نام و رسم معینی جلوه میکند و اوتار اشاره به همین موضوع است و اوتار به تصریح صاحب دبستان المذاهب عبارت از ظهور وجود مطلق در صور مختلفه موجودات است ...

• انجیل •

انجیل به معنی بشارت است و اصل آن کلمه انگلیونی یونانی است که به همین معنی است و در عهد جدید و رسائل منضمه آن تعییرات مختلفه ذکر شده است ... چهار انجیل قانونی داریم یعنی متی مرقس لوقا و یوحنا . وقتی کسی چهار انجیل را میخواند این مسله بخوبی واضح میشود که انجیل یوحنا مثل آن سه انجیل دیگر نیست انجیل مرقس و لوقا هر کدام شرح مختصری از زندگانی و تعلیمات و مرگ و قیام مسیح میدهد در صورتیکه انجیل یوحنا مختصری از اتفاقات مهم را که مربوط به زندگانی مسیح است نقل میکند ... انجیل یوحنا مسله الوهیت مسیح را بیش از سایرین متعرض شده ... انجیل یوحنا قدری عقب تر از اناجیل دیگر نوشته شده ... بیشتر از مطالب و مندرجات در اناجیل متی مرقس و لوقا یکتواخت است خیلی از قسمتهای این اناجیل متشابه یگدیگر و دارای همان وقایع و اطلاعات میباشد که در دیگری است ... در قاموس کتاب مقدس نیز در باره اناجیل مطالب بسیاری ذکر شده و تصریح کرده که اناجیل به الهام الهی نوشته شده است عقیده اهل بها در باره اناجیل و عهد جدید

عموماً آنستکه این مطالب بواسطه شاگردان و مومنین به حضرت مسیح نگاشته شده و در ضمن آن نوشته ها بیانات و تعالیم حضرت مسیح مندرج است و اختلاف مطالب انجیلاهای ناشی از نقل نویسندگان اناجیل است که هر یک آنچه را بخاطر داشته و یا چنان میپندارد برشته تحریر در آورده است و آنچه مهم است اقوال و تعالیم حضرت مسیح است که در آنها مندرج است.

• دارالسلام •

مقصود از دارالسلام مدینه الله بغداد است که محل استقرار مظهر امرالله واقع گردید و بشارت آن از قبل در قرآن مجید در ضمن آیات نازل در سوره یونس و سوره انعام از طرف خداوند بخلق داده شده ... یاقوت حموی در معجم البلدان در ذیل دارالسلام فرموده است دارالسلام و مدینه السلام همان بغداد است ... بهشت را نیز دارالسلام گویند.

• بغداد •

در کتاب معجم البلدان در ذیل کلمه بغداد چنین آمده بغداد مادر جهان و بانوی شهرهای جهان است ابن انباری گفته که اصل کلمه بغداد ایرانی است و اعراب در تلفظ آن اختلاف دارند زیرا این کلمه اصلاً عربی نیست و از لغت عرب اشتقاق نیافته است بعضی از مردم ایران گفته اند که بغداد به معنی باغ داد است و داد نام مردی بوده است ... و برخی گفته اند که بغ نام بتی بوده است و گفته اند که غلامی را به حضور کسری انوشیروان هدیه کردند و آن غلام در شهر و مقام خود بت پرست بود و چون به محضر کسری در آمد شاهنشاه حکومت این منطقه را که بنام بغداد معروف شد باو عنایت کرد ...

• متی •

متی (بخشش خدا) یکی از شاگردان مسیح است که از بعثت مسیح تا زمان صعود آنحضرت ملازم مسیح بوده و با قرعه برای خدمت انتخاب شده است ... زمان تألیف انجیل متی معلوم نیست ولی بقرائن پیش از سایر اناجیل انتشار یافت بعضی میگویند در سال ۳۸ میلادی و بعضی گویند ۵۰ و ۶۰ نوشته است .

• لوقا •

لوقا کاتب مصنف یکی از اناجیل و بعید نیست که این همان لوقا باشد که بولس او را طیب محبوب مینامد ... انجیلی بنام او مسمی است و مصنف کتاب اعمال رسولان نیز اوست در اغلب سفرهای که در اعمال رسولان ذکر میکند با بولس همراه بود...

• مرقس •

مرقس مصنف یکی از چهار انجیل بود ... مرقس همان شخصی است که در اعمال رسولان به یوحنا و مرقس موسوم است که خویش و شاگرد برنابا بود ... مرقس اگر چه حواری نبود ولی انجیل خود را در تحت نظر پطروس تصنیف کرد .

• یوحنا •

یوحنا (انعام توفیقی خدا) لفظ یونانی است ... حواری و مصنف انجیل و

پسر زبدای و سالومه بود و اینان از اهل بیت صیدای جلیل بودند ... هنگامی که مسیح بدست یهود گرفتار شد او بود که با پطروس مسیح را تعاقب کرد و شاگردان دیگر گریختند و او در هنگام صلیب مسیح حاضر بود و او بود که صبح زود به قبر مسیح وارد شد ... او از حواریون جوانتر و سابقاً از پیروان یحیی تعمید دهنده بود ... وی در نخستین شورای مسیحی که در اورشلیم منعقد شده حاضر بود ... و بالاخره در سن نود و چهار سالگی در گذشت ...

• السماء و الارض تزولان ولكن کلامی لاتزول •

این بیان در انجیل از حضرت مسیح روایت شده است و علمای مسیحی به همین بیان مسیح استدلال میکنند که آئین مسیح هیچوقت از عالم محو و ناپدید نمیشود و آئین جدیدی هرگز پس از مسیح در جهان ظاهر نخواهد شد و در آخر الزمان که موعود انجیل ظاهر شود عیناً آئین مسیح را ترویج خواهد کرد و ابداً تغییر و تبدیلی در آن نخواهد داد و باستاد همین بیان مسیح بود که علمای مسیحی مردم را از عرفان حضرت رسول باز داشتند و هنوز هم به همین آیه استدلال بر ابدیت آئین مسیح می نمایند .

• از هیمنه کلمات از بحر اسما و صفات ممنوع نشوند ... •

مقصود آنست که طالبان حقیقت برای درک معانی اصلیه کلمات الهیه که در کتب آسمانی وارد شده باید به مظاهر مقدسه مراجعه کنند و معانی اصلیه بیانات الهیه را از آن شمس حقیقت که صاحبان علم لدنی هستند سوال نمایند و اگر چنین کنند هیمنه و ظاهر پیچیده و مبهم کلمات مندرجه در کتب سماویه آنان را از عرفان حضرت موعود در هر عصر و زمان مانع نشود و چون حقیقت معانی را

از منبع اصلی دریافتند و عارف بحقایق کلمات الهیه شدند لهذا در حین ظهور موعود از عرفان آن جوهر وجود محروم نمی مانند از جمله کلمات که دارای هیمنه و جلال است آیات وارده در باره علام ظهور موعود است اغلب مردم که آن کلمات را میخوانند و به حقیقت آن پی نمی برند در مقابل هیمنه و جلال آن کلمات مبهمه جمله حیران و سرگردان میمانند...

لذا از عرفان موعود آسمانی محروم میمانند و از بحر اسماوصفات که عبارت از مظهر مقدس امرالله است ممنوع میشوند... ولی اگر در حین ظهور معانی حقیقه کلمات الهیه را از نفس مظهر امرالله سوال کنند البته بحقیقت مطلع شوند و به عرفان آن جوهر وجود فائز گردند.

• ابواب علم الهی به مفاتیح قدرت ربانی مفتوح گشته •

فرقه شیعه در دوران غیبت امام باب علم الهی را مسدود میدانند . جمالقدم جل کبریاءه میفرمایند که باب علم الهی به ظهور امرالله در این کور عظیم مفتوح شده و انوار شمس حقیقت در جمیع اشیا تألیده و هر ذره بنحوی خاص از آن انوار ساطعه مستفیض هتد ولکن خلق غافل و از این حقیقت ساطعه بی خبرند.

• باب علم را مسدود دانسته ... به ظن تمسک جسته ... •

فرقه شیعه را عقیده آنست که در دوران ظهور امام محصوم و منصوص باب علم الهی مفتوح است و آنچه را خلق بخواهند از او میپرسند و او هم به علم الهی آنچه را که جواب فرماید همان به یقین صرف و قطع محض است و لکن در دوره غیبت امام منصوص که از سال ۲۶۰ هجری قمری یعنی سال وفات امام حسن عسکری

امام یازدهم شیعه آغاز شده است تا روزیکه امام غایب شیعه اثنا عشریه ظاهر شود و خروج فرماید باب علم الهی مسدود است چون در ظاهر امامی منصوص وجود ندارد که مسائل را مستقیماً جواب دهد و در عهد غیبت او تا دوران ظهورش مرجع امت حجت موصوفه یعنی علما و مجتهدین جامع الشرایط هستند ولی چون این علما و مجتهدین دارای علم الهی نیستند و از غیب به آنها حقایق الهام نمیشود لهذا آنچه را بگویند و فتوی دهند از راه علم قطعی نیست زیرا باب علم الهی در دوره غیبت امام منصوص مسدود است ... بهر حال دوره غیبت امام منصوص را دوره مسدود بودن باب علم الهی و دوره حجت ظن میدانند .....

• در روایات و احادیث جمیع این مضامین هست که کفر عالم را فرو میگیرد •

در اخبار وارده از طرق مختلفه شیعه و اهل سنت در باره آخرالزمان و علامات قرب ظهور و خراب عالم امکان و قیام موعود بزرگوار اسلام بیانات مختلفه به الحان متعدده از حضرت رسول و ائمه اطهار در کتب معتبره طرفین مندرج است از جمله موضوع " یملا عاله الارض به قسطاً و عدلاً " کما ملئت ظلماً و جوراً " • می باشد که از کثرت نقل و تکرار بسرحد تواتر رسیده است ...

• دعای ندبه •

دعای ندبه از جمله ادعیه مشهوره ماثوره است که در کتب معتبره علمای شیعه اثنی عشری ثبت شده و درج گردیده و بقول آنها از طرف امام غایب به شیعیان داده شده و شیعیان آنرا میخوانند . این دعا با حمد پروردگار و درود بر رسول اکرم آغاز میگردد این دعا همینطور ادامه دارد تا میرسد به اینجا که

فرموده است که « کجا هستید ائمه اطهار که مانند آفتابهای تابناک و مانند ستارگان درخشان بودند » ... تا آنکه میرسد به قادم موعود و چون آنحضرت ظاهر نیست درباره او هم ندبه و استغاثه میکند و میگوید « کجاست آن کسیکه امیدواریم ستم و ظلم را از جهان براندازد و کجاست آن وجود مبارکی که واجبات و مستحبات دین را تجدید خواهد کرد و کجاست آن کسیکه خدا او را برای تجدید ملت و شریعت اختیار فرموده » ... این دعا بسیار مفصل است و چون شامل شکوه و تظلم بدرگاه خداست به دعای ندبه معروف است .

• ملکوت غیب و شهادت •

مقصود از عالم غیب عالم عقول و حقایق است و مقصود از شهادت عالم ناسوت و جسمانیات است و مخفی نماند که هر فردی از انسان بر حسب استعدادی که در سرنوشت او نهفته است در عالم شهادت می باید راه کمال پیماید و آن چه برای او مقدر است عبارت از ملکوت اوست که در حین طی درجات قبل از آنکه انسان بدان برسد آن مقام کمال در غیبت است مانند میوه که در شجر است و در حینی که شجر قبل از ظهور راه کمال مخصوص خود را می پیماید آن میوه در غیب شجر موجود است و شجر وقتی به ملکوت خود میرسد که میوه اش از غیب به شهود آید

• الشمس والقمر بحسبان •

این آیه در سوره رحمن قرآن مجید نازل شده و جمالمقدم جل جلاله شمس و قمر را در این آیه به علما و پیشوایان دینی تعبیر فرموده اند که بواسطه تعرض از مظهر موعود بحسبان یعنی دوزخ و جحیم راجع شدند ... در تفاسیر اسلامی

سنی و شیعه آیه مزبوره را بعضی به شمس و قمر ظاهری تفسیر کرده اند و حبان را از محاسبه گرفته اند...

* معنی شمس و قمر هم که در آیه مذکوره هست البته شنیده‌اید... *

مقصود از آیه مذکوره در این بیان مبارک آیه سوره رحمن قرآن است که میفرماید " الشمس والقمر بحبان " ... این معنی که اشاره به آن فرموده اند در اخبار و احادیث مرویه از طرق شیعه امامیه اثنی عشریه روایت شده که حبان را بدوزخ تفسیر فرموده اند و شمس و قمر را هم باشخاص معین تعبیر فرموده اند و آیه بعدی را هم که فرموده است " والسما رفها و وضع المیزان " بحضرت رسول الله و حضرت امیر ع تفسیر کرده اند...

* صلاه و صوم در شریعت فرقان ... از جمیع احکام محکمتر *

در احادیث اسلامی از طریق شیعه و سنی روایات بسیار در اهمیت صوم و صلاه از حضرت رسول و ائمه اطهار ع روایت شده است... ابن عباس از حضرت رسول روایت کرده که فرمودند روزه مانند سپری است که از عذاب الهی انسان را محافظت میکند... و حضرت علی روایت کرده که " الصلاه خدمه الله فی الارض " و نیز رویت شده که رسول الله فرمودند " الصلاه عمودالدین " ...

* در هر عصری حکم صلاه محکم و مجری ... *

صلاه به معنی نماز و دعا بدرگاه خداوند است که در جمیع شرایع الهیه جزو آداب دین بوده و اهمیت بسیار داشته است نماز پارسیان (زرتشتیان) ...

زرتشتیان شبانه‌روزی پنج بار باید نماز و پرستش خدای یگانه بجای آرند...

در نزد زرتشتیان روزه نیز بوده " مزدیستی کیشان در سال پنج روز در آغاز فروردین ماه بگناه آویژه تن و جان خود را از خوردن و آشامیدن و آمیزش به هرگونه پلیدی و آسایش تن و جانی و کارهای جهانی دورو پاک دارند " ... در نزد یهود هم نماز و روزه بوده است در سفر تثبیه باب ششم آیه سیزدهم از یهود خدای خود بترس و او را عبادت نما ... و روزه هم در نزد یهود موجود است و آن را روزه کیپور یعنی کفار گناهان که مدت بیست و چهار ساعت در کتیه میشوند و دعا میخوانند و روزه میگیرند و با چوب و زنجیر و غیره بدن خود را آزار میدهند بکفار گناهانی که مرتکب شده اند تا خداوند گناهان گذشته آنها را بپوشد . مسیحیان نیز نماز و روزه دارند ... درباره نماز و روزه شرح مفصلی حضرت مسیح به پیروان خود میفرماید که مانند ریاکاران یهود که در برابر چشم مردم نماز میکنند و دعا مینمایند و خود را روزه دار نشان میدهند نباشید شما با خلوص نیت برای خدا عبادت کنید و بسوی خدا نماز کنید و برای او روزه بگیرید ... درباره روزه در قاموس کتاب مقدس مسطور است ... ولی در انجیل چنین امری نمی یابیم که روزه بداریم ... در باره دستور نماز و دعا از حضرت مسیح بمندرجات فصل ششم انجیل متی مراجعه فرمایید که دستور نماز و دعا میدهد که بخداوند توجه کنند و بگویند ای پدر ما که در آسمانی نام تو مقدس باد . صابین یعنی پیروان یحیی بن زکریا که امروز در عراق عرب و ایران جمعی از آنها هستند و به طایفه صبی معروفند دارای شریعت خاص و از جمله دارای نماز و روزه هستند ...

• لیلوکم ایکم احسن عملا ... •

این آیه قرآن مجید سوره ملک نازل شده و مضمون آن اینست که خداوند خلق خود را امتحان میفرماید تا آشکار گردد که کدامیک بهتر رفتار میکنند و اعمال کدامیک پسندیده تر است .

• در حدیث هم اطلاق شمس و قمر بر صوم و صلاه شده
چنانچه میفرماید : الصوم ضیا والصلاه نور •

این حدیث از طرق اهل سنت و جماعت از حضرت رسول روایت شده است بعضی گویند ضیا و نور مترادف هستند و بعضی گفته اند که ضیا آنست که مانند آفتاب نور او ذاتی باشد و مقبس از غیر نباشد و نور آنست که مانند نور ماه مقبس از غیر باشد.

• الاسلام سماه •

این بیان مبارک از جمال قدم جل کبریاه است که برای تشریح مطلب مورد بحث درباره اطلاق شمس و قمر در احادیث به صلاه و صیام ذکر فرموده اند و پس از آنکه علت اطلاق شمس به صوم و قمر به صلاه را برای شخص سائل ذکر فرمودند نتیجه مطلب را به این بیان مبارک خودشان ذکر کرده اند که الاسلام سماه والصوم شمسها والصلاه قمرها ...

• ان الابرار يشرّبون من كأس ... •

این آیه مبارکه قرآنی است که در سوره دهر مندرج است و مضمون آنکه بندگان نیکوکار همانا از جامی که طبیعت آن بارداست و حرارت آتش نفس و هوی را ازین می برد می آشامند .

• عين اليقين حق اليقين نور اليقين •

این سه رتبه از مراتب یقین است و بعبارت دیگر هم ذکر شده است یعنی علم اليقین و عین اليقین و حق اليقین و در اخبار مرویه از ائمه اطهار و حضرت رسول و در آیات قرآن باین مراتب تصریح شده است .

مرحوم علامه فیض کاشانی در کتاب علم اليقین چنین فرموده است یقین دارای سه رتبه است و بعد با ذکر مثالی تشریح می فرماید و می گوید آتش را در نظر بگیریم و فرض کنیم که آتش را نمی بینیم ولی در نور آن اشیاء اطراف خود را مشاهده می کنیم و علم داریم که آتشی هست و این علم اليقین است و چون آتش را به چشم خود مشاهده کنیم آن عین اليقین است و حق اليقین آنست که در آتش بسوزیم و خاکستر شویم و عین آتش شویم ....

• قل الله ثم ذرهم في خوضهم يلعبون •

این آیه مبارکه در سوره انعام قرآن مجید نازل شده و مضمونش آنست که طالب حقیقت در همه احوال باید بحق وحده ناظر باشد و از توجه به مردم و اهواء فاسده و آراء و عقاید موهومه کاسده آنان چشم بپوشند و خود را بر کنار دارد خدا را در نظر داشته باشد و ماسوی را رها کند تا در اوهام و تقلید

خود غوطه‌ور باشند و سرگرم بازی با شئون باطله خویش باشند .

• ان الذین قالوا ربنا الله ثم استقاموا •

این آیه قرآنی در سوره سجده نازل شده مضمونش آنست که می فرماید نفوسی که بخداوند نظر دارند و در راه نصرت امرالله استقامت نمایند فرشتگان تایید الهی بر آنها نازل می شوند و آنان را نصرت می نمایند .

• والسلام علی من اتبع الحق بالحق .... •

این بیان مبارک از جمال قدم جل کبریا است که می فرمایند درود خداوند بر نفوسی که از روی راستی و حقیقت واقع مظهر حق منیع را اطاعت می کنند و بر راه راست شریعت الله قدم می گذارند و در ساحل بحر عرفان بنام خداوند و بمساعدت انوار تایید او قیام کرده و سراپا برای اطاعت اوامر و اجتناب از نواهی خود را آماده ساخته‌اند.

• فلما اقم برب المشارق و المغرب •

این آیه قرآن مجید است که در سوره معراج نازل شده است یعنی قسم یاد می‌کنم به پروردگار مشرقها و مغربها مفسرین درباره مقصود اصلی از مشارق و مغارب اختلاف کرده اند و هر یک سخنی گفته‌اند . ولی مقصود اصلی از مشارق و مغارب شمس طالعه از افق عزت احدیه هستند که از محل معین اشراق و در محل معین غروب می‌کنند و لهذا به صیغه جمع ذکر شده است .

• بعضی دیگر نوشته‌اند که مقصود فصول اربعه است •

در قرآن مجید سوره معراج فرموده " فلا اقسام بررب المشارق و المغرب " جمال قدم در ایقان شریف این آیه را بمظاهر مقدمه الهیه که شمس حقیقت هستند تفسیر فرموده‌اند قوله تعالی " زیرا که از برای هر شمس از این شمس مذکوره محل اشراق و غروب است و چون علمای تفسیر از حقیقت این شمس‌های مذکوره اطلاع نیافتند لهذا در تفسیر این آیه مبارکه محفل شدند و بعضی ذکر نمودند که چون آفتاب در هر روز از نقطه‌ای طلوع می نماید غیر از نقطه یوم قبل لهذا بلفظ جمع ذکر فرموده و بعضی دیگر نوشته‌اند که مقصود فصول اربعه است ... •

• متشابهات •

در سوره آل عمران در قرآن مجید می فرماید که قرآن مجید دارای دو قسم آیات است آیات محکمه و آیات متشابهه و می فرماید آیات متشابهات محتاج به تاویل است تا معنی حقیقی آن بدست آید و به ظاهر محمول نیست و تاویل آیات متشابهه را جز خداوند و راسخون در علم الهی دیگران نمیدانند ....

• نفطرم سماء را که از علائم ساعت و قیامت است ادراک نما این

است که میفرماید اذا السماء انقضت •

این آیه مبارکه در آغاز سوره انفطار قرآن مطور است و می فرماید " روزی که آسمان شکافته خواهد شود " مفسرین اسلام این موضوع شکافته شدن آسمان را

از علامات قیامت و رستاخیز عظیم که دوره خرابی و ویرانی جهان است دانسته‌اند و گفته‌اند که چون ساعت و قیامت برپا شود آسمانها از هم شکافته می‌شود... جمال اقدس ابی بعد از تفسیر سماء به معانی مختطفه و از آن جمله بادیان و شرایع الهیه در کتاب ایقان مبارک آیه مزبور را ذکر فرموده‌اند و متذکر شده‌اند که مقصود از شکافته شدن آسمان منسوخ شدن شریعت قبل بر اثر ظهور جدید است.

• العلم نور یقذفه الله فی قلب من یشاء •

این حدیث را مرحوم مجلسی در مجلد اول بحارالانوار نقل فرموده است یعنی علم نوری است که می‌اندازد آنرا خداوند در قلب کسیکه اراده کند.

• یوم تبدل الارض غیر الارض •

این آیه مبارکه قرآنی در سوره ابراهیم نازل شده است و در ایقان شریف بعد از تفسیر و شرح معانی شمس و قمر و نجوم و سماوت و ارض باین آیه استشاد فرموده‌اند و معنی واقعی آنرا بیان فرموده‌اند. " معنی تبدیل ارض را ادراک نما که غمام رحمت آن سماء بر قلبی که نیشان مکرمت مبذول داشت تبدیل شد اراضی آن قلوب به ارض معرفت و حکمت و چه ریاحین توحید که در ریاض قلوبشان انبات شد و چه شقایقهای حقایق علم و حکمت که از صدور منیرشان روید... "

• لو اتم فی اسرار الظهور تفکرون •

این بیان مبارک جمالمقدم است که بعد از ذکر معانی حقیقه شمس و قمر و نجوم و ارض و سموات و اشاره به معنی حقیقی تبدیل ارض و سماء... و بعد میفرمایند که در ظل آثار ظهور اقدس الهی زمین ظاهر هم بحسب ظاهر تبدیل یافته و اختراعات و صنایع بدیعه در سایه ظهور مکلم طور در عالم ظاهر شده و زمین راقطه واحده کرده و شعون و صفات ارض تبدیل یافته و اینهمه از آثار اسرار ظهور الله است لو اتم فی اسرار الظهور تتفکرون.

• والارض جميعا قبضته يوم القيامة والسموات مطويات بيمينه... •

این آیه قرآن در سوره زمر نازل شده است و معنی حقیقی آنرا جمال اقدس کبریائی در کتاب ایقان بیان فرموده‌اند و مقصود از ارض و سماء را صریحا ذکر کرده‌اند. و لکن علمای اسلام در کتب تفسیر درباره این آیه مبارکه سخن بسیار گفته‌اند که دلالت بر جهل آنان از معانی حقیقه دارد.

**بعد از هجرت شمس نبوت... رو به بیت المقدس توجه میفرمودند
... تا آنکه یهود بعضی سخنهاى ناشایسته بر زبان راندند •**

از جمله سخنان ناشایسته یهود این بود که گفتند اگر محمد دین ما را قبول ندارد پس چرا به قبله ما نماز میگذارد اگر دین او درست و از طرف خدا بود میبایست خدا به او قبله‌ای جداگانه بدهد... چون رسول این سخن را استماع فرمود غمگین شد و خدای قبله بگردانید.

• جبرئیل •

مظاهر مقدمه بر حسب نصوص صریحه دارای قوای متعدده و اوصاف منحصه هستند و زمام خلق و رزق و حیات معنوی و حقیقی خلایق و زمام موت واقعی کفار و محتجین در قبضه قدرت آنها است ... مقام نزول وحی که خاص مظاهر مقدمه الهیه است در اسلام و قرآن مجید به جبرئیل تعبیر شده که زمام خلق روحانی باو موکول است ... حضرت عبدالبهاء میفرماید قوله الاحلی:

" ... روح الامین و جبرئیل و روح المقدس و شدیدالقوی عبارت از عنوانات شی واحد است. " جبرئیل در نزد پاسبان بهمن و در نزد فلاسفه شرق به " عقل عاشر " و در نزد صوفیه به " عنقاء مغرب " مشهور است .

• قد نری تقلب وجهک فی السماء فلتولینک قبله ترضاها •

این آیه در قرآن مجید سوره بقره در ضمن آیات نازل در باره تبدیل قبله از بیت المقدس بکعبه نازل شده است در تفاسیر آمده که مسلمین در مدینه مدت دو سال رو به بیت المقدس نماز میکردند و بعضی هم شانزده ماه و هفده و هجده و نوزده ماه گفته اند... تفصیل حال در تفسیر ابوالفتوح رازی مسطور است .

• فول وجهک شطر المسجد الحرام ... •

این آیه در قرآن شریف در ضمن آیات تبدیل قبله نازل شده و تمام آیه اینست " قد نری تقلب وجهک فی السماء فلتولینک قبله ترضاها فول وجهک شطر المسجد الحرام ... معنی این آیه را در تفسیر ابوالفتوح رازی چنین آورده " ای محمد ما میبینیم گردانیدن روی تو در آسمان تو روی میگردان که ما بر

متابعت رضای تو قبله میگردانیم فلنولینک بگردانیم تو را با قبله‌ای که تو خواهی و تو پسندی.

• در عهد اکثری انبیاء که بعد از موسی مبعوث بر سالت شدند ... حکم قبله تغییر داده شد . •

مقصود آنست که بیت‌المقدس بعد از حضرت موسی چون ساخته شد همواره مورد توجه و قبله دعا و حاجات پیروان انبیای اسرائیل بود و در دوره حضرت رسول بود که تبدیل در قبله پدید آمد و از بیت‌المقدس به جانب کعبه مکرمه مومنین رسول‌الله بفرمان خداوندی توجه نمودند .

• نسبت همه اراضی به آن سلطان حقیقی یکی است ... چنانچه می‌فرماید: "ولله المشرق و المغرب فاینما تولوا فثم وجه الله" •

این آیه مبارکه در قرآن مجید نازل شده در ضمن آیات تحویل قبله از بیت‌المقدس به کعبه ... در تفسیر صافی ذیل این آیه بیانی باین مضمون فرموده که جهودان می‌گفتند که علت تبدیل قبله اسلام از بیت‌المقدس به کعبه چه بوده است خدای در جواب فرمود " مشرق و مغرب مال خداست و بهر طرف روی کنید بسوی خدا خواهد بود " باین معنی که همه اراضی نسبت بحق تعالی مساوی است و همه بسوی خداست و هر سرزمینی را که خدا بخواهد به تشریف خلعتی خاص مشرف می‌فرماید گاهی بیت‌المقدس را قبله می‌سازد و گاهی قبله عالم قرار میدهد آنچه سبب ترقی مقام اراضی میشوند فضل خاص الهیست و گرنه اینماتولوا فثم وجه‌الله .

• فاینما تولوا فلم وجه الله ... •

آیه قرآن است که در سوره بقره نازل شده است و جهت توضیح و تفصیل بیشتر به عنوان قبل مراجعه فرماید .

**• وما جعلنا القبلة التي كنت عليها الا لنعلم من يتبع الرسول
ممن ينقلب على عقبه •**

این آیه در سوره بقره قرآن نازل شده و مضمون آنکه خداوند بحضرت رسول و امت اسلام علت اصلی تبدیل قبله را بیان میفرماید بشرحی که بعضی از مفسرین گفته اند مقصود از قبله التي كنت عليها کعبه است و خداوند بجهت امتحان و آزمایش عباد و تفریق بین منافق و مومن حقیقی بود که قبله را برای مسلمین از بیت المقدس به کعبه معظمه تبدیل فرموده . . . یعنی این قبله را که اکنون بر آن روی داری قرار ندادیم مگر برای آنکه بدانیم از هم جدا کنیم آنکس را که پیروی پیغمبر می کند از آنکس که به عقب بر میگردد .

• حمر مستنفره فرت من قسوره •

این آیه در سوره مدثر نازل شده و مضمون آن اینست که خداوند می فرماید معرضین و مخالفان امر الهی مانند خران یا گورخرهایی هستند که از مشاهده شیر فرار اختیار کنند .

• ان الما یاتمرون بک لیقتلوک ... •

در سوره شعراء قرآن مجید این آیه نازل شده و در ضمن داستان احوال حضرت موسی آمده که چون آن حضرت قبل از بعثت در مصر یکتنفر قبطی یعنی مصری را که بیک سبطی یعنی یهودی ستم روا میداشت به قتل رسانید ... حضرت موسی راه مدین پیش گرفت و نزد شعیب رفت و پس از مدتی از جانب خداوند برسالت مبعوث شد ... و این خود یکی از امتحانهای خداوند بود که حضرت موسی را که قاتل قبطی بود و همه میدانستند به پیغمبری برانگیخت.

• مدین •

مدین یا مدیان در لغت عبری بمعنی دشمنی است و نام یکی از اولاد حضرت ابراهیم و زوجه اش قطوره بوده که در سفر پیدایش باب ۲۵ آیه دوم و چهارم مسطور است و سرزمینی که در آن ساکن بوده است بر زمین مدیان معروف بوده که بنا به قولی در شبه جزیره سینا تا به فرات امتداد داشته است.

• شعیب •

نام شعیب در قرآن جزو انبیاء آمده مشارالیه پدرزن حضرت موسی بود که در سفر خروج باب سوم آیه اول مذکور شده و اسم او در قرآن و احادیث اسلامی و قصص الانبیاء شعیب ذکر شده است حضرت موسی چند سال بجای کلین دختر او برای مشارالیه شبانی کرد. شعیب از نسل حضرت ابراهیم و زوجه اش قطوره بوده است.

• وادی مبارکه •

مقصود یلبان سیناست که کوه طور سینا در آن واقع است و خداوند منان در آنجا بر موسی تجلی فرمود.

• بریه سینا •

یلبانی است که کوه سینا در آن واقع است و در کتاب مقدس عهد عتیق و جدید و قرآن مجید سینا و طور سینا مکرر ذکر شده است در الواح مبارکه نیز وادی سینا و بریه سینا و طور سینا مکرر نازل شده است.

• شجره لا شرقیه و لا غربیه •

این اصطلاح در قرآن مجید سوره نور نازل شده است و به مظاهر مقدمه الهیه که بهدایت مردم مامور می شوند اطلاق میگردد در سوره نور تجلی الهی را به شجره زیتونیه تشبیه فرموده و مقصود از آن حقیقت مظاهر مقدمه الهیه است که از آن بشجره تعبیر فرموده که از آن ندای جانفزای روحانی بسمع جهانیان میرسد و بنار محبت الله مشتعل میشوند و مقصود از لا شرقیه و لا غربیه آن است که آن تجلیات و آثار عظیمه که از شجره الهیه ظاهر میشود از حدود و ثغور عالم بشری خارج و متعلق بجهان نامحدود به حدود شرق و غرب نیست یعنی آن کمالات و انوار ساطعه از شجره مظهر امرالله مقتبس از شئون عالم بشری و علوم جهان محدود انسانی نیست ...

• ندای جانفزای روحانی از نار موقده ربانی استماع فرمود •

اشاره به داستان حضرت موسی است که در بیابان سینا نارموقده الهی را از دور دید و برای آوردن آتش بجهت زن و فرزند خود بدان سوی شتافت و از شجره الهیه ندای " انی انالله " شنید و برسالت مبعوث شد و بهدایت فرعون مامور گردید.

**• و فعلت فعلتك التی فعلت و انت من الکافرین قال فعلتها
اذا • و انا من الضالین ..... •**

این آیات مبارکه در سوره شعراء قرآن مجید نازل شده بود و درباره شرح احوال حضرت موسی است که چون از طرف خداوند مبعوث برسالت شد و مامور به هدایت فرعون و مردم مصر گردید حسب الامر الهی بر فرعون وارد شد و خود را من عندالله معرفی فرمود و او را به امر الهی دعوت کرد فرعون بنای گستاخی را نهاد و گفت ای موسی تو همان نیستی که کردی آن کاری را که کردی؟ یعنی قتل نفس نمودی؟ و در زمره کافران درآمدی؟ حال چگونه میگویی که از طرف خداوند مبعوث شده‌ای؟ حضرت موسی فرمود در آن زمان که من این عمل را انجام دادم از گمراهان بودم و لکن پروردگار من مرا به موهبت خود اختصاص داد و شریعت الله را بمن سپرد و مرا به رسالت مبعوث فرمود...

• در حالت مریم مشاهده نما •

این بیان را جمال اقدس کبریایی در ضمن شرح امتحانات الهیه فرموده‌اند که چگونه امتحان شدیدی برای مریم عنرا پیش آمد و پس از تولد عیسی چگونه

میاندیشید که در برابر مردم ظاهر شود و نمیدانست که جواب مردم را چه بدهد. ... مریم باکره یا عذرا نام و لقب مادر حضرت مسیح است مشارالیه از سبط یهودا و از نسل داود نبی بود و با الیزابت (الیصابات) مادر یحیی تعمید دهنده که سبط لاوی و هرون بود قرابت و خویشاوندی داشت پدر یحیی تعمید دهنده نامش زکریا بود داستان تولد عیسی مسیح از مریم عذرا بطور خارق العاده در سوره مریم نازل شده است.

« بعد از تولد عیسی ناله نمود ... »

داستان تولد عیسی مسیح در انجیل متی و لوقا و در قرآن مجید نازل شده و مسیحیان و مسلمانان عموماً معتقد هستند که حضرت مسیح از روح القدس پدیدار و متولد شده و پدر جسمانی نداشته و یوسف نجار نامزد مریم در تولد عیسی دخالت نداشته و پس از تولد عیسی سایر فرزندان یوسف نجار از نسل او بودند ... چون مدت حمل مریم به نهایت شد ... از بیت المقدس بیرون شد تا مردم بر حال او وقوف نیابند و دو فرسنگ طی مسافت کرده به بیت لحم آمد و در کنار آن قریه نخلی خشک یافت از درد زادن بی اختیار بجانب آن درخت دوید چنانکه خدای گوید « فاجابها المخاض الی جذع النخلة ... » چون نزدیک آن درخت آمد پشت بر آن نهاد عیسی متولد شد مریم گفت من کاش مرده بودم و نام من از خاطره ها محو شده بود و این روز را ندیده بودم آیا چون مردم از من سوال کنند که این فرزندان را از کجا آورده ای چه جواب گویم؟ ...

« یالیتنی مت قبل هذا و کنت نسیا منسیا »

این آیه قرآن در سوره مریم نازل شده و زبان حال مریم مادر عیسی را بیان

فرموده است که چون عیسی متولد شد مریم او را برداشته بمیان مردم میرفت و با خود میاندیشید که جواب مردم را چه بدهد و اگر بپرستند که پدر این طفل کیست چه بگوید و در عین اضطراب با خود میگفت که ای کاش پیش از این مرده بودم و فراموش شده بودم و چنین روزی را نمیدیدم .

• یا اخت هرون ما کان ابوک امر سو و ما کانت امک بغیا •

این آیه در قرآن سوره مریم نازل شده و جمال اقدس ابهی آنرا در کتاب ایقان نقل فرموده‌اند در بحث نزول امتحانات الهیه که همواره در مرور است و از جمله امتحانات الهیه داستان تولد عیسی از مریم و روح القدس است که چگونه آن طلعت منیره گرفتار زخم زبان مردم زمان خود گردید ... مضمون آیه فوق اینست که ای خواهر هارون نبود پدر تو مرد بدی و نبود مادر تو بدکار .

• روح القدس •

علمای مسیحی و علمای اسلامی سنی و شیعه درباره روح القدس عقاید مختلفه عجیه دارند مسیحیان روح القدس را از اقانیم ثلاثه می‌شمارند و قاطند که روح القدس در حواریون حلول کرد و آنها مملو از روح القدس شدند و مسلمین روح القدس را عبارت از جبرئیل که امین وحی و حامل پیام الهی برسول الله است میدانند ... حضرت عبدالبهاء در مفاوضات فرموده‌اند ، مقصود از روح القدس فیض الهی است و اشعه ساطعه از مظهر ظهور زیرا شعاع آفتاب حقیقت مرکزش مسیح بود و از این جهت حقیقت مسیح فیض الهی بر سایر مرایا که حقایق حواریون بود اشراق نمود ...

**• كذلك نور تا افق سماء البیان من انوار شمس
الحکمه و العرفان... •**

این بیان از قلم مطهر جمال قدم نازل شده است مضمون آنکه می فرمایند آسمان بیان را از انوار آفتابهای حکمت و عرفان طوری روشن و منیر ساختیم و معانی اصلیه حقیقه علامات ظهور را بطرزی واضح و روشن نمودیم که قلب تو را مطمئن میسازد با سایر عباد مقربین مانند طیور روحانی با بال و پر یقین در فضای محبت پروردگار بخشنده میتوانی پرواز نمایی.

• خلیل الرحمن •

مقصود ابراهیم ع است که ملقب به خلیل الرحمن است زیرا در قرآن مجید خداوند فرموده " واتخذالله ابراهیم خلیلاً " ....
بر حسب نص تورات نام پدر ابراهیم تارخ است و از نسل سام بن نوح بود کار پدرش بتگری بود و بتخانه در دست او بود ...

• نمرود خوابی دید ... •

نمرود (قوی) و او نمرود بن کوش بن حام بن نوح است شخص دلیر و شکاری بود و جبار روی زمین یعنی قهرمان و فرمانفرمای زمین و بانی شهر بابل می باشد و بابل تا مدتی زمین نمرود خوانده میشد - قاموس مقدس .

درباره خوابی که نمرود دیده در کتب داستانهاست از جمله در قصص الانبیاء در اینخصوص آمده " ... نمرود را کهنه گفته بودند که در این دو سه سال

کودکی از مادر جدا شود که ملک تو بر دست او زوال شود نمرود بفرمود تا هر
کودکی از مادرش جدا شدی بکشتمدی سه سال هم چنین کرد .....

• حکایت کلیم الله •

مقصود اخبار منجمین از تولد حضرت موسی و طلوع ستاره او در آسمان است که
فرعون مصر را آگاه ساختند و بفرعون گفتند که از بنی اسرائیل طفلی متولد
خواهد شد که هلاک تو و زوال سلطنت تو بدست او خواهد بود فرعون امر بکشتن
فرزندان بنی اسرائیل نمود و شرح آن در قرآن مجید و تورات سفر اول و در
کتب تواریخ و احادیث و قصص انبیاء مسطور و در نقل آن داستان بین
نویسندگان اختلاف است .

• چند نفر از مجوس که اطلاع یافتند بر ظهور نجم ... •

این داستان در انجیل متی باب دوم ذکر شده است که چون حضرت مسیح متولد
شدند در ایام هیروودس این معنی بوقوع پیوست چند نفر مجوس از طرف مشرق
آمدند و به اورشلیم و پرسیدند که کجاست آن فرزندی که تازه متولد شده و
پادشاه یهود خواهد بود ما ستاره او را در مشرق مشاهده کرده‌ایم و اینک
آمده‌ایم او را سجده کنیم .

• هیروودس •

مقصود هیروودیس انتیپاس است که مدت چهل و دو سال یعنی از چهار سال قبل از
مسیح تا سی و نه سال بعد از مسیح حکومت میکرد مشارالیه دومین پسر هیروودیس

اعظم است که مانند پدر خود مردی خوش گذران و عیاش بود ..... حضرت مسیح
هیروودیس مزبور را روباه نامید ...

• در بیت‌الحم یهود آن طفل متولد شد •

بزرگترین وقایع بیت‌الحم تولد مسیح است زیرا که مریم در ناصره متولد شده
بواسطه اینکه نسب به داود پادشاه می‌رسانید بجهت اسم نویسی به بیت‌الحم
آمد در این حال زمان وضع حملش رسید و عیسی مسیح در آنجا تولد یافت ...
تولد مسیح به نص صریح انجیل متی باب دوم آیه ۸۷ در سال آخر سلطنت
هیروودیس اعظم بوده که از چهل سال قبل از مسیح تا چهار سال قبل از تولد
مسیح سلطنت می‌کرده و بنابراین تاریخ میلادی مسیحیان که امروز معمول است
چهار سال از تاریخ اصلی میلاد مسیح عقب افتاده است . (قاموس کتاب مقدس)

• ظهور یحیی بن زکریا •

مقصود یحیی تعمید دهنده است پدرش زکریا و مادرش ایصابات از بنات هارون
بود یحیی شش ماه قبل از مسیح متولد شد در حالی که پدر و مادرش بسیار پیر
بودند مشارالیه شخصی عزلت‌گزین و خلوت‌دوست بود و در سی سالگی در بیابان
یهودیه شروع به بشارت دادن به ظهور مسیح فرمود و مردم را به توبه دعوت
کرد و غسل تعمید و توبه بمردم میداد و بعضی او را مسیح دانسته‌اند ولی
یحیی این مطلب را رد کرد گفت شمارا به ظهور مسیح مژده میدهم .

• ان الله يبشرك بيحيى •

این آیه در سوره آل عمران است که می فرماید ، ای زکریا خداوند ترا بشارت میدهد به فرزندى که نامش یحیی است و کلمه یعنی حضرت مسیح را تصدیق خواهد کرد و پیشوا و آقا و زاهد و دنیا و شون آن بکلی بیاعتناست و زوجهای اختیار نخواهد کرد...

• در الواح سماوی هم مسطور است کان یوحنا یکرز فی بریه یهودا •

مقصود آنکه قیام یحیی بن زکریا بهدایت مردم و بشارت دادن به ظهور مسیح در الواح سماوی مسطور است و مقصود از الواح سماوی انجیل جلیل است که جمال قدم جل جلاله از انجیل متی ترجمه عربی آن عبارات را نقل فرموده اند ... این آیه که ذکر فرموده‌اند در باب سوم انجیل متی وارد شده از این قرار در آن ایام یحیی تعمید دهنده در بیابان یهودیه ظاهر شده و موعظه کرده میگفت توبه کنید زیرا ملکوت آسمان نزدیک است زیرا همین است آنکه اشعیای بنی از او خبر داده میگوید صدای ندا کننده در بیابان که راه خداوند را مهیا سازید.....

• قبل از ظهور جمال محمدی آثار سماء ظاهره ظاهر شد •

در ایقان مبارک فرموده‌اند که در حین تولد مظاهر مقدسه الهیه و قرب ظهور آن انوار الهیه ستاره ای در آسمان ظاهر می شود که اهل آسمان را بظهور طلعت معبود بشارت میدهد و نیز شخصی در زمین ظاهر می شود که مردم را به قرب ظهور حضرت موعود مژده می بخشد و میفرماید قبل از ظهور حضرت رسول‌الله

نجمی در آسمان ظاهر شد که مبشر به قرب ظهور آن بزرگوار بود .

" چهار نفر بودند واحداً بعد واحد .... "

در نامه دانشوران در ضمن شرح حال سلمان درباره چهار نفر مزبور چنین مسطور است که سلمان پس از مسافرت از اصفهان به شام ابتدا بخدمت یکی از بزرگان میخی که مردی زرپرست و دنیا دوست بود میرسد و پس از مرگ او سلمان بخدمت جانشین او که قرار داده بودند می پردازد در نامه دانشوران چنین مسطور است - پس پیوسته در خدمت او می بودم تا وقت فوت او شد ... گفتم هنگام رحلت تو بسوی آخرت شده مرا به که می گذاری که در خدمت او باشم گفت ای فرزند کسی را گمان ندارم به غیر از عالمی که در موصل می باشد برو به خدمت او ... چون او به رحمت الهی واصل شد رفتم بجانب موصل و خدمت آن عالم رسیدم گفت ای فرزند نزد من باش پس در خدمت او نیز ماندم تا هنگام وفات او ... باو گفتم که مرا به که حواله مینمائی گفت ای فرزند کسی را که گمان ندارم مگر مردی که در شهر نصیبین می باشد به او ملحق شو ... پراهب مصیبین ملحق گردیدم ... گفت ای فرزند نزد من باش ... چون هنگام وفات او شد گفتم مرا بخدمت کی امر فرمانی و گفت گمان ندارم کسی را مگر مردی که در عموریه روم می باشد ... بجانب عموریه رفتم ... مدتی در خدمت او ماندم ... چون هنگام وفات او شد باو گفتم مرا به کی میگذاری گفت گمان ندارم که کی بر حال ما باشد در این زمان ولیکن نزدیک شده است زمان بعثت پیغمبری که در مکه ظاهر خواهد شد ...

• روزبه که موسوم به سلمان شد •

در کتاب ایقان ذکر فرموده‌اند که در زمان ظهور هر یک از مظاهر مقدسه مانند ابراهیم و موسی و عیسی و رسول‌الله ستاره‌ای در آسمان ظاهر میشد و در زمین هم نفسی مبعوث میگردد که خلق را بقرب ظهور امرالله اخبار می نمود و از جمله نفوسی که در ارض مژده بظهور رسول‌الله دادند مردی بود که سلمان فارسی را که قبل از مسلمان شدن روزبه نام داشت به حجاز هدایت کرد و باو مژده داد که رسول‌الله از آن سرزمین ظاهر خواهد شد و سلمان هم به حجاز رفت و به شرف اسلام مشرف شد...

• منجمان خبر ظهور نجم را در سماء ظاهره دادند ... •

در باره اخبار منجمین از طلوع کوکب که بشارت باین ظهور مبارک بود در کتاب فراند مرقوم گردیده که ... تیمور خوارزمی ... که از ساکنین مدینه اصفهان و از مشاهیر منجمان آن زمان بود اخبار داد که بحکم قرآن نجوم فلک از سنه ۱۲۳۰ الی سنه ۱۲۵۰ هجریه امری در عالم احداث می‌شود که موجب انقلابات کلیه میگردد و میرزا آقاخان منجم اصفهانی ساکن نصرآباد ... و مستخرج تقاویم سنویه بود در ایران نیز اخبار نمود که در عالم شخصی ظاهر خواهد شد که بظهور او قوانین دیانت متجدد خواهد گشت زیرا که نجم او در آسمان ظاهر شده یعنی اعظم امارات علامات فلکیه تحقق یافته است و این مطلب را غالباً در مجالس علما و اکابر اصفهان مذکور می‌داشت ...

• نورین نیرین احمد و کاظم •

مقصود شیخ احمد احسانی و سید کاظم رشتی است که در بیانات و آثار خود بشارت بظهور حضرت قائم موعود دادند و از مبشرین ظهور الهی محسوب هستند . شیخ احمد اخباری بود و در چند مسئله با علمای شیعه مخالفت داشت و سبب تکفیر او هم همین معتقدات خاص او بود از جمله آنکه اصول دین را بر چهار رکن نهاد رکن توحید و رکن نبوت و رکن امامت و رکن شیعه کامل و مقصود از شیعه کامل فرد کاملی است که در دوران غیبت امام معصوم رابط بین خلق و امام باشد و اگر کسی بعرفان شیعه کامل فائز نشود از عرفان ارکان ثلاثه دیگری نصیب است و شیعه کامل گر چه در ذکر موخر و در رتبه رابع است ولی در رتبه و مقام از سایر ارکان مقدم است زیرا تا عرفان به او حاصل نشود عرفان به ارکان ثلاثه دیگر ممکن نیست و شیعه کامل را باب هم می نامند و لهذا شیخیه از شیخ مرحوم به حضرت باب اول و از سید کاظم رشتی به باب ثانی تعبیر می کنند ..... از شیعه کامل به رکن رابع هم تعبیر می کنند و ارکان اربعه تسبیح و تحمید و تهلیل و تکبیر را اشاره به ارکان اربعه اصول دین می نامند یعنی رکن تسبیح همان رکن توحید است و رکن تحمید رکن نبوت و رکن تهلیل ولایت و امامت و رکن شیعه کامل رکن تکبیر است ..... (جهت توضیحات مفصل و جامع بکتاب قاموس ایقان جلد چهارم صفحه ۱۶۰۲ - ۱۶۶۲ مراجعه فرمایید)

• انسان کامل •

در این موضوع به خصوص از کتاب مبارک ایقان مقصود از انسان کامل نفوس مقدمه‌ای هستند که قبل از ظهور مظاهر مقدمه الهیه مردم را بقرب ظهور و

قیام مظهر مقدس امرالله بشارت میدهند مانند زهاد مسیحی که به سلمان فارسی بشارت ظهور رسول الله ص را از حجاز دادند و مانند نورین نیرین ... که قرب ظهور موعود را به مردم مژده فرمودند...

در اصطلاح عرفا و صوفیه انسان کامل بسیار استعمال می شود . در کتاب اصطلاح عرفا ... چنین مسطور است ، " انسان کامل - قیصری گوید جمیع مراتب الهی و کونی از عقول و نفوس کلی و جزئی و مراتب طبیعت تا آخر تنزلات وجود مرتبه انسان کامل است ..... و از این جهت انسان خلیفه خدا است که کتاب جامع کتب الهی و کونی است ... "

" طلعت موعود و جمال مقصود از آسمان ... "

داستان نزول موعود از آسمان در کتب سماویه وارد شده است و در احادیث اسلامیة نیز مصرح است در کتاب دوم ملوک عهد عتیق فصل دوم آیه یازدهم به بعد مسطور است که ایلیا و الیشع شاگردش با هم میرفتند و ناگهان ارا به آتشین از آسمان آمد و ایلیا به آسمان صعود کرد ... در انجیل و عهد جدید نیز فرموده که عیسی در مقابل چشم پیروانش به آسمان صعود کرد و ندا بلند شد که همینطور که به آسمان میرود دیگر باره نازل خواهد شد ... در احادیث اسلامی سنی و شیعه وارد شده که در آخرالزمان حضرت عیسی از آسمان نازل خواهد شد ... نظر باینگونه مندرجات کتب آسمانی پیروان هر یک از کتب مقدسه منتظر نزول موعود از آسمان هستند و معتقدند که از آسمان ظاهری نازل خواهد شد . اما مسئله نزول عیسی که از معتقدات مسلمین اعم از سنی و شیعه است در اخبار و احادیث متعدده وارد شده است مقصود از نزول ظهور است نه آنکه از آسمان ظاهری نازل شود و پائین بیاید و همانطور که به نص قرآن مجید حضرت رسول ع نازل شدند و آیات الهیه را برای مردم تلاوت فرمودند

عیسی نیز بهمان طریق نازل خواهد شد و مقصود از عیسی در اخبار مذکوره که وارد آمده وجود مقدس حضرت بهاء الله است که در کتب آسمانی و احادیث از آن حضرت به عیسی تعبیر شده که از آسمان نازل خواهد شد...

• ملکوت غیب و شهاده •

جمال قدم جل جلاله در لوحی درباره ملکوت میفرمایند ، "... مقصود از ملکوت در رتبه اولی و مقام اول منظر اکبر بوده و در مقام آخر عالم مثال است ملین جبروت و ناسوت و آنچه در آسمان و زمین است مثالی از آن در آن موجود تا در قوه بیان مستور و مکنون بجبروت نامیده می شود و این اول مقام تقید است و چون بظهور آید ملکوت نامیده می شود".....

مقصود از عالم غیب عالم عقول و حقایق است و مقصود از شهاده عالم ناسوت و جسمانیات است ...

• لا یسئله شان عن شان •

یعنی مظاهر مقدسه الهیه نمایندگان نفس حق تعالی در عالم امکان هستند . دارای علم الهی می باشند که محیط بر حقایق کائنات است و هیچ امری آنان را از احاطه بامر دیگر باز نمیدارد و مانند سایر مردم نیستند که اگر بکاری مخصوص توجه کنند از توجه بسایر امور باز مانند .

• کل یوم هو فی شان •

این آیه قرآنی در سوره رحمن نازل شده و مفسرین اسلام درباره معنی این

آیه سخن بسیار گفته و تعبیرات مختلفه فرموده‌اند و لکن حقیقت معنی این آیه مطابق اصطلاح امرالله اینست که خداوند منان از راه لطف به عباد خود در هر یومی از ایام الله شانی خاص دارد برای هدایت و راهنمایی بشر در هر دور و عصر بوسیله یکی از مظاهر مقدسه خود شریعت و آئینی که مطابق مقتضای آن عصر و زمان است می فرستد و مردم را باتباع از آن شریعت دعوت می فرماید و در هر یومی از ایام الله یعنی در دور ظهور هر یک از مظاهر مقدسه شانی خاص و شریعتی مخصوص به آن عصر و زمان دارد.

• و فی السماء رزقکم و ما توعدون •

این آیه قرآن مجید در سوره ذاریات نازل شده است که می فرماید رزق شما و آنچه بشما وعده داده شده همه در آسمان است ...

• الاسماء تنزل من السماء •

از امثال سائره و مشهوره است . مقصود آنست که اغلب اسم مردم و اشیاء با آنها و سرشت آنها برابر و مناسب است .

• علم بدو قسم منقسم است . علم الهی و علم شیطانی •

علمی که از لفظ شروع میشود و بلفظ منتهی می گردد قابل اعتنا نبوده و نتیجه‌ای برای انسان ندارد و از علوم شیطانی محسوب است و لکن علم الهی آنست که انسان را به سر منزل مقصود که عبارت از عرفان حق و ایمان و ایقان بساحت قدس الهی رهبری کند ...

• اتقوا الله يعلمكم الله •

یعنی اگر تقوی پیشه کنید خداوند حقایق را بشما می آموزد و دارای علم الهی می شوید این آیه مبارکه در سوره بقره نازل شده است .

• العلم حجاب الاکبر •

این جمله مشهوره از گفتار بزرگان عرفا و مشایخ صوفیه است که در کتب عرفان و تصوف شهرتی دارد و اغلب آنرا گفته و نوشته اند و از جمله حجاب الاسلام غزالی در کتب مهمه خود از قبیل احیاء علوم الدین و کیمیای سعادت در این موضوع باب مخصوصی ترتیب داده و به تفصیل بیان فرموده که چگونه علم حجاب اکبر است ...

• فنعم ما قال تمسک بادیال الهوی ...

این بیت از ابن فارض عارف معروف مصری است . بیت عنوان در ضمن یکی از قصائد معروفه اوست که در نهایت انسجام و لطافت است... یعنی بدامان عشق و محبت متمسک شو و هر گونه شرم و آزر را کنار بگذار راه عشق را در پیش بگیر و از راه زهد و تقوا ظاهرپرستان اجتناب کن هر چند عده آنها زیاد است و در نظر مردم اعتبار دارند ولیکن تو راه عشق را اختیار کن ...

• السالك في المنهج البيضاء ... •

این گفتار از مشایخ صوفیه است و در تالیفات شیخ عبدالقادر و محیی‌الدین گیلانی موجود است ... مضمون جمله بفارسی اینست که فرموده کسیکه در راه عرفان حق سلوک مینماید و منازل طریقت را می پیماید و در منهج بیضاء یعنی راه واضح و آشکار عرفان قدم میگذارد و به جانب رکن حمراء که مقام جانبازی در راه دوست معنوی است سیر و سلوک مینماید شرطش اینست که منقطع صرف باشد و دستش از آنچه در نزد مردم است خالی باشد و گرنه هرگز بمقام اصلی و وطن واقعی نخواهد رسید .

• لم يعلمهن انس قبلهم و لاجان •

این آیه در سوره رحمن قرآن مجید است و در وصف حوران بهشتی است که می فرماید پیش از اهل ایمان که وارد بهشت می شوند و این حوریات مخصوص آنها می شود هیچکس از جن و انس به آن حوریات بهشتی دست اندازی و دست درازی نکرده و از آنان تمتع نیافته است ... حقیقت معنی این آیه و امثال آن و حقیقت مقصود از حوران بهشتی که قبل از اهل ایمان کسی به آنها دست نیافته است در الواح و کلمات حق تعالی در این ظهور اعظم ذکر شده که عبارت از معارف و حقایق عالیه است که در الواح مبارکه نازل و قبل از مومنین باین امر مبارک دیگران از سایر ملل و طوایف باین حقایق مستوره و معارف لطیفه دست نیافتند ...

• افکما جانکم رسول بمالاتهوی •

این آیه در سوره بقره خطاب به یهود نازل شده که در مقام انکار رسالت حضرت رسول برآمده‌اند و لب به اعتراضات غیر وارده گشودند میفرماید آیا هر زمان که برای شما پیغمبری از طرف خداوند بیاید و بر خلاف اهواء و اوهام شما مطلبی بگوید شما راه اعتراض می پیمایید و بعضی را تکذیب می کنید و بعضی را به قتل می رسانید؟ ...

• یوم تشق السماء بالغمام •

این آیه مبارکه در سوره فرقان است و مفسرین این آیه را راجع به قیامت و رستاخیز اعظم که معتقدند تفسیر نموده‌اند در ایقان می فرمایند قوله تعالی مقصود از ابر آن اموری است که مخالف نفس و هوی است ...

• و قالوا ما لهذا الرسول یاکل الطعام ... •

این آیه در سوره فرقان نازل شده و معنی آن اینست که کفار و مشرکین می گفتند این چه قسم پیغمبری است که غذا می خورد و در میان بازارها راه می‌رود چرا فرشته خداوند با او از آسمان نازل نشده و همراهش نیست تا مردم را از عذاب خداوند بترساند و عواقب وخیمه اعراض و اعتراض انذار نماید؟

• لولاک لما خلقت الافلاک ... •

این حدیث درباره حضرت رسول ص است که از طرف غیب مخاطب به خطاب

لولاک شد یعنی ای محمد اگر تو نبودی من هرگز افلاک را خلق نمی کردم .

• فمام امتحانات •

میفرمایند که ذکر اسرار و رموز مانند آمدن موعود از آسمان و در سایه ابر ظاهر شدنش از سماء و امثال این مطالب همه برای امتحان نفوس است و همین فمام امتحان است که در یوم ظهور که یوم قیامت است مردم را فرا میگیرد .

• سبحان الله •

گاهی این جمله در مقام تعجب و شگفتی گفته میشود و زمانی در مورد دعا و نیایش بدر گاه خداوند بکار میرود ...

• هل ينظرون الا ان ياتيهم الله في ظل من الغمام •

آیه مبارکه قرآنی است که در سوره آیه ۲۰۶ نازل شده و اشاره ابلغ از تصریح بظهور امرالله است و دلیل بر آنکه فیض روح القدس در هیکل انسانی که بمنزله سحاب است در مقابل انوار شمس حقیقت که بر قلب مبارک در هیکل مظهر امرالله تجلی فرموده است در عالم آشکار خواهد شد ...

• علائم قیامت موهوم که خود تعقل نموده اند •

در کتاب فرهنگ علوم عقلی در ذیل کلمه قیامت چنین مطور است در مسله چگونگی قیامت و حشر عقاید و انظار مختلف هم از نظر متکلمان و مشرکان و

هم از نظر فلاسفه اظهار شده است ... و در همین کتاب مزبور درباره معاد چنین گفته است (ملاصدرا) . معاد یعنی بازگشت مراد از معاد در کلمات متکلمان و فلاسفه بازگشت انسان است بعد از مرگ و حیات بعد از مرگ است و تصویر آن چنین است که انسان بعد از مرگ مجدداً زنده شده و در روزی که آنرا روز معاد گویند به حساب اعمال وی رسیدگی و نیکوکاران پاداش نیکوکاری و بدکاران به کیفر اعمال زشت خود میرسند و معذب شوند بعذاب جاودانی یکی از مسائل مهم که از دیر زمان مورد توجه ادیان و متکلمان و فلاسفه قرار گرفته است همین مسئله زندگی بعد از مرگ و معاد است پیروان ادیان کلا" معتقد بزندگی بعد از مرگ بوده و یکی از اساسی ترین مسائل مذهبی بحساب می آورند. (درباره عقاید طوائف و امم درباره قیامت و معاد به قاموس ایقان جلد دوم ص ۱۰۳۹ - ۱۰۹۴ مراجعه فرمایید.)

• یوم تاتی السماء بدخان مبین •

این آیه مبارکه در سوره دخان نازل شده جمال قدم در کتاب ایقان بعد از ذکر این آیه می فرمایند قوله تعالی ،
مضمون آن اینست روزی که می آید آسمان بدودی آشکار و فرو می گیرد مردم را و این است عذاب الیم ...

• ادا لقوكم قالوا امنا و اذا خلوا عرضوا علیکم الاثامل من الغیظ ... •

این آیه در سوره آل عمران نازل شده و خداوند مسلمین را از حال منافقین اخبار می فرماید که منافقین و بدخواهان چون از طرفی عزت و اعتلای دین الله را می بینند چاره جز آن ندارند که در نزد شما مسلمین اظهار ایمان و

احتراف و اقرار به حقانیت اسلام کنند ولی چون با نفوس منافقی امثال خود تنها می مانند از شدت خشم و غضب سرانگشت حسرت و تاثر بدنشان می گزند ای رسول الله باین منافقان و بدخواهان بگو که بروید و از شدت خشم و غضب بمیرید خداوند از افکار فاسده شما که در قلب خود پنهان کرده اید خبر دارد و دین الله روز بروز در پیشرفت و تقدم است .

• کذلک تغنی علیک حمامه البقاء ... •

این بیان از جمال قدم است و مضمون آنکه که شنیدی طیر جاودانی الهی از شاخه های شجر الهیه که بنام بهاء نامیده شده است اسرار را برای تو تغنی و با لحن خوش بیان می کند شاید بتوانی در راههای راست دانش و حکمت یاری خداوند قدم برداری و طی منازل کنی و بسر منزل مقصود برسی .

• ملائکه •

مفسرین اسلام از سنی و شیعه در معنی ملائکه و اقسام آنها و وظائف هر دسته از آنها سخنان بسیار گفته اند ..... حضرت عبدالبهاء در لوحی می فرماید : " ... نفوسی که از عالم بشریت منسلخ شدند و بصفات ملکوتیه مصف گشته اند آن نفوس از ملاء عالین و ملائکه مقربین محسوبند ... (ماده آسمانی)

• کروبین •

کروبین از جمله ملائکه و فرشتگانند که مقامی بس عالی دارند در کتاب

ایقان مبارک می فرمایند قوله تعالی حضرت صادق در وصف کرویین می فرماید
قومی از شیعیان ما هستند خلف عرش انتهی .

• عدم وجود مومن - عدم وجود شیعه •

جمال قدم جل جلاله در ایقان مبارک در ذیل تفسیر ملائکه فرموده‌اند که
ملائکه به معنی نفوس مقدسه روحانیه هستند .... و دنباله سخن بدانجا می‌کشد
که مومن واقعی از کبریت احمر کمتر است ... و بعد شرحی در معنی خلف عرش می
فرمایند و ذکر فرموده‌اند که این تعبیر دلالت دارد بر عدم وجود مومن و عدم
وجود شیعه و این معنی در احادیث معتبره و اخبار متعدده از ائمه اطهار
روایت شده است ...

• مومن مثل کبریت احمر است •

اشاره به حدیث معروف که در کتاب اصول کافی مجلد ثانی که در باب قله عدد
مومنین روایت شده است .

درباره کبریت احمر در فقیات اللغات چنین نوشته شده کبریت احمر گوگرد سرخ
کنایه از اکسیر چرا که اکسیر از او ساخته می شود و آن جزو اعظم اکسیر طلا
است و گوگرد سرخ بغایت کمیاب است . انتهی

• یوم معاد •

معاد بعقیده مسلمین از سنی و شیعه عبارت از آنست که در روز قیامت که طول
آن پنجاه هزار سال است - که خداوند همه مردگان را از ازل تا ابد زنده

میفرماید و در صحرای محشر مجتمع می سازد و به حساب مردم جمیعا و دقیقا رسیدگی می شود نیکوکاران در بهشت ماوی می گیرند و تباہکاران و کفار در جهنم مقر می یابند قاطبه اهل اسلام معاد را جسمانی می دانند یعنی خدا همان بدن شخص را بعینه زنده می سازد و محشور می کند و جمعی از فلاسفه و محققین معاد را روحانی می دانند و باستاد امتناع اعاده معدوم حشر اجساد را محال می شمارند بهر حال معاد بمعنی عود و بازگشت بخداست که در روز قیامت همه در محضر عدل الهی محشور می شوند و این موضوع را از ضروریات دین می شمارند و منکر معاد جسمانی را کافر و خارج از دین میدانند. ... مقصود حقیقی از معاد و عود بازگشت خلایق به ساحت اقدس مظهر امرالله است که به ظهورش قیامت قائم است و در محضر عدل او بحساب خلاق رسیدگی می شود.....

• لولا انزل الیه ملک فیکون معہ نذیرا •

این آیه در سوره فرقان نازل شده که مضمون آن اینست که چرا فرو فرستاده نشد با محمد ملکی پس باشد با او بیم دهنده و ترساننده مردمان را ...

• حدیث •

درباره حدیث و اقسام آن سخن بسیار گفته اند در لفتامه دهخدا ذکر شده حدیث در اصطلاح محدثان گفته رسول ص و حکایت گفتار و کردار وی باشد ... و خلاصه می گوید قول صحابی و تابعی را هم می توان حدیث نامید و صحابی کسی است که خدمت حضرت رسول ص رسیده باشد و تابعی کسی را گویند که بملاقات رسول الله قلن نشده باشد ولی صحابی را دیده باشد ... اقسام حدیث - حدیث

یا نبوی و یا الهی است که بنام حدیث قدسی معروفست پس حدیث قدسی آنچنان حدیثی است که پیغمبر آنرا بواسطه جبرئیل از پروردگار خود روایت کرده است و حدیث نبوی حدیثی باشد که مستقیم از خود پیغمبر روایت شده باشد ... (جهت توضیحات کاملتر به صفحات ۵۴۳ - ۵۶۳ مراجعه فرمائید.)

• قل یا ملاالجهال فاتظروا ... •

این بیان مبارک جمال قدم جل کبریاه است که در بحث علام ظهور موعود خطاب به معترضین و منکرین فرموده‌اند که ای مردم نادان به یقین مبین بدانید که جمیع علامات ظاهر شده و شما هنوز منتظر هستید که آن علامات بحسب ظاهر واقع شود پس منتظر بمانید ...

• تحریف •

درباره علاماتی که در تورات و انجیل نسبت بظهور حضرت رسول ص وارد شده است چون از مسلمین سوال شود که چرا بر حسب ظاهر آن علامات آشکار نشد در جواب می‌گویند تورات و انجیل تحریف شده ... جمالقدم جل جلاله در کتاب ایقان مبارک می‌فرمایند قوله تعالی " بلی در آیات منزله و کلمات مرایای احمدیه ذکر تحریف غالبین و تبدیل مستکبرین هست ولکن در مواضع مخصوصه ذکر شده و از آن جمله حکایت این صوریاست ... " یعنی آیات داله بر تحریف تورات متعلق بموضوع معین و مخصوصی است و بویچوجه عمومیت ندارد و درباره مندرجات کتب یهود صادق نمی‌آید و از جمله مواضع معینه داستان ابن صوریاست . کلیه در قرآن مجید در چهار موضع ذکر تحریف شده است یکی در سوره بقره و یکی در سوره نساء و دو موضع در سوره مائده و مفسرین سنی و شیعه را در این خصوص

سخن بسیار است ... علمای اسلام درباره طول تحریف نسبت به قرآن مجید اختلاف کرده اند جمعی از محققین علمای اهل سنت و امامیه معتقدند که قرآن مجید تحریف شده یعنی در آن زیاده و نقصان حاصل شده و برای اثبات این مطلب قطع نظر از تمسک به تاریخ علمای شیعه به احادیث وارده در اینخصوص از حضرت امه اطهار ع استدلال نموده اند و بعضی از علمای اعلام هم حصول تحریف را جایز ندانسته و معتقدند که جمیع قرآن مجید که بر حضرت رسول ص از طرف خداوند نازل شده همین است که در نزد مردم موجود است و دلایلی برای اثبات نظریه خود در دست دارند ... اما عقیده اهل بهاء بر حسب تصریح جمالقدم و اسم اعظم درباره قرآن مجید آنست که خداوند به قوت قاهره خود قرآن را که حجت بالغه باقیه الهیه است محفوظ و از تحریف و نقص و اسقاط نگهداری فرمود ... (جهت توضیحات مفصل و جامع به صفحات ۲۸۲ - ۴۳۸ مراجعه فرمائید).

• حکایت ابن صوری •

ابن صوری یکی از علمای مسلم یهود بود که در مسله حد زانی محسن که یهود از رسول الله ص سوال کرده بودند حقیقت مسله را ذکر کرد و اقرار نمود که یهودیان از دیر زمانی حکم رجم را که در تورات برای حدزانی محسن نازل شده تحریف کرده و به تازیانه تبدیل نموده اند و علت این عمل را بعضی از مفسرین قرآن چنین گفته اند که اقدام علمای یهود باین تحریف از جهت حفظ نسل یهود از انقراض بود ...

• محسن - محسنه •

مقصود از محسن مردی است که زن داشته باشد و محسنه زنی است که شوهر داشته

باشد و اگر چنین مرد و زنی با یکدیگر یا دیگری به فحشاء اقدام نمایند حد آنان به حسب شریعت تورات رجم بود یعنی باید آنها را سنگسار کنند و علمای یهود این حکم را تحریف کردند و بجای آن حد تازیانه قرار دادند تا از انقراض نسل یهود جلوگیری کنند زیرا در دوره بخت‌النصر عده زیادی از یهود به قتل رسیدند و چون فحشاء در بین آنان بسیار بود اگر بنا بود که زانی و زانیه محسن و محسنه را رجم کنند طولی نمی کشید که نسل یهود منقرض می شد و لهذا اقدام به تحریف حد کتاب تورات درباره محسن و محسنه از رجم به تازیانه نمودند . در شریعت اسلام درباره محسن و محسنه حکمی در قرآن مجید موجود نیست ... و اما حکم تازیانه که درباره زانی و زانیه در سوره نور قرآن مجید نازل شده درباره زانی غیر محسن و زانیه غیر محسنه یعنی مرد بی‌زن و زن بی شوهر است .

- فرقان -

فرقان از اسماء کتاب الله قرآن مجید است و از آن جهت که بین حق و باطل فرق میگذارد و خبیث را از طیب جدا می کند در قرآن مجید بنام فرقان هم از آن یاد شده است و در قرآن سوره‌ای هم بنام فرقان است ...

- ابن صوری -

نام یکی از علمای یهود بود که با حضرت رسول الله معاصر بود و در فدک از قرای خبیر سکونت داشت و حضرت رسول ص در مسئله اثبات تحریف حکم تورات توسط علمای یهود در مسئله حدزانی محسن و زانیه محسنه از رجم به تازیانه زدن او را بین خود و سایر یهودیان که منکر تحریف حکم تورات بودند شاهد و

• الله الذي فلق لكم البحر ... •

وقتی که حضرت رسول ص ابن صوریا را برای قضاوت و حکمیت در مسله تحریف تورات نسبت به حکم رجم که حدزانی محسن بود دعوت فرمودند در آغاز این صوریا را سوگند ها دادند که در گفتار خود راه صدق و راستی پوید از جمله سوگندها این بود که فرمود تو را سوگند میدهم به خدایکه دریا را برای شما از هم شکافت ... داستان شکافته شدن دریا برای قوم موسی و عبور بنی اسرائیل از دریا و غرق شدن فرعون و لشکریانش در دریا در قرآن مجید مکرر نازل شده از جمله در سوره بقره آیه ۴۲ می فرماید " ای بنی اسرائیل یاد کنید آن وقتی را که این نعمت را بشما دادیم که آب دریا را از هم جدا کردیم پس نجات دادیم شما را و غرق کردیم آل فرعون را و شما نظر می کردید.

• و انزل علیکم المن ... •

رسول الله ص در موقعی که ابن صوریا را برای قضاوت و حکمیت درباره تحریف تورات ... احضار فرمود اول او را به سوگندهای موکد وادار کردند که بصدق سخن گوید و به درستی قضاوت کند از جمله سوگندها یکی این بود که تو را قسم میدهم به خداوندی که من را بر شما بنی اسرائیل نازل فرموده در قرآن مجید سوره بقره آیه ۵۴ فرموده اند به بنی اسرائیل که نعمتهای خدا را که به شما عنایت فرموده بیاد آورید و از جمله آن نعمتها یکی این بود که " انزلنا علیکم المن و السلوی ... "

(من) چیزی است مانند ترنجبین که در نقاط مخصوص روی بته یا درختهای

کوچک جمع می شود و سلوی مرضی است مانند بلدرچین که در بیابانی که بنی اسرائیل به آنجا رفته بودند به کثرت یافته می شد ...

• و ظلل لكم الغمام ... •

یکی از سوگندهایی است که حضرت رسول ص به ابن صوریا دادند ... که فرمودند تو را به خدائی قسم میدهم که ابر را بر سر شما قرار داد سایه افکند ... در سفر خروج تورات می گوید که ابر با بنی اسرائیل بود و داستانی عجیب ذکر می کند و در قرآن هم در سوره بقره و غیره باین مطلب اشاره شده و فرموده خطاب به بنی اسرائیل که از جمله نعمتهای خدا به شما یکی اینست که از ابر بر سر شما سایه افکند ...

• نجاکم من آل فرعون و ملائکة ... •

از جمله سوگندهایی است که حضرت رسول به ابن صوریا عالم یهودی دادند .... جمله مذکوره در عنوان اشاره است به آیه قرآنی که خداوند در ضمن شمردن نعمتهای خود نسبت به بنی اسرائیل در سوره بقره آیه ۴۶ می فرماید " بیاد آرید هنگامیکه شما را از ستم فرعونیان نجات دادیم که از آنها سخت در شکنجه بودید تا این حد که پسرانتان را کشته و زنانتان را برای کنیزی نگاهمیداشتند و این بلاء و امتحانی بود بزرگ که خدا شما را بدان می آموزد".

• فضلتکم علی الناس •

حضرت رسول ص ... ابن صوری را سوگند دادند به خداوندی که بنی اسرائیل را بر سایر مردمان فضیلت بخشید و این موضوع اشاره به آیه مبارکه قرآنی است که در ضمن اشاره به نعمتهای خدا نسبت به بنی اسرائیل در سوره بقره آیه ۴۴ فرموده است ای پسران اسرائیل یاد کنید از نعمتهایی که بشما عطا کردم و شمارا بر عالمیان برتری دادم .

• محمد •

حضرت محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبد مناف پیغمبر بزرگوار و موس دین مبین اسلام است .... حضرت رسول ص در ظل تربیت جدش عبدالمطلب نشو نما فرمود و پس از عبدالمطلب عمویش ابوطالب پشتیبان آن حضرت بود و به شغل تجارت مشغول و به حسن اخلاق و امانت مشهور بود در ۲۵ سالگی با خدیجه ازدواج فرمود سن خدیجه در آن هنگام ۴۰ سال بود ... حضرت رسول در چهل سالگی در مکه مبعوث شدند و در آن شهر ۱۳ سال بسر بردند و نهایت سختی و مشقت را از طرف دشمنان تحمل فرمودند ... عمر حضرت رسول در حین وفات ۶۳ سال بود از آن حضرت فقط یک دختر بنام فاطمه زهرا باقی مانده بود که زوجه حضرت امیر بود و دو ماه و نیم به روایتی بعد از وفات رسول خدا حضرت فاطمه زهرا وفات فرمود . (لازم به تذکر است که حضرت محمد دارای چهار دختر و یک پسر بودند که همگی قبل از صعود پیغمبر بدرود حیات گفته بودند.)

• يحرفون الكلم عن مواضعه •

این آیه مبارکه قرآنی است که در سوره نساء نازل شده .... خلاصه مضمون آیه اینست که می فرماید علمای یهود آیات تورات را که حضرت رسول ص بدان استدلال می فرمودند از راه عناد تحریف می کردند یعنی طوری معنی می کردند که سبب گمراهی مردم بشود و حقیقت مقصود را پنهان می ساختند و کلمات را در غیر موضع له بکار می بردند.

• و قد كان فريق منهم يسمعون كلام الله ... •

این آیه مبارکه در سوره بقره نازل شده ..... خلاصه مضمون آیه مبارکه اینست که بسیاری از منکرین یهود کلام الهی را می شنیدند و پس از استماع آنرا تحریف کرده و طور دیگر معنی می نمودند تا سبب گمراهی مردم شوند با آنکه خودشان می دانستند که حقیقت بر خلاف آنست که بمردم می گویند.

• فويل للذين يكتبون الكتاب ... •

این آیه قرآن در سوره بقره نازل شده مضمون آیه مبارکه آنست که می فرماید وای بر آن مردمی که بدست خود کتابی می نگارند و سپس آنرا من عندالله معرفی می کنند تا بهره از اینکار عاید آنان شود و مردم را با افکار موهومه خود فریب دهند ... چنانچه در دوره رسول الله بعضی از منکرین یهود و غیرهم این کار را می کردند و سبب گمراهی مردم می شدند.

• لو اتم فی جزائر علم الفرقان تحبرون •

این بیان از جمال قدم جل جلاله است که می فرمایند اگر شما در جزایر علم قرآن سیر و سیاحت نمایید و بحقایق معانی آیات قرآنی آگاه شوید تصدیق خواهید کرد که اکثر آیات که مشعر بر تحریف است درباره یهود نازل شده .

• بفلک چهارم فرار نمود •

در اخبار و احادیث و کتب تواریخ مسطور است و مذکور که حضرت مسیح ع بر حسب ظاهر بشفادت نرسید و خداوند یکی از دشمنان او را بشکل او در آورد که مصلوب شد و خود آنحضرت را بفلک چهارم بالا برد ... فلک چهارم اختصاص به آفتاب جهانتاب داشت که حیات جسمانی همه موجودات جهان مربوط به انوار واسعه ساطعه اوست و تربیت مادی و جسمانی موجودات منوط به نور و آفتاب است و اگر فیض آفتاب نبود موجودی در جهان باقی نبود و از آنجا که مظاهر مقدسه الهیه شمس حقیقتند و فیوضات معنویه و انوار ساطعه الهیه آن جواهر وجود سبب و علت حیات معنوی و روحانی ممکنات است لهذا مانند آفتاب جهانتاب پیروزش ارواح و نفوس می پردازند ... از این جهت بعد از صعود و عروج حضرت مسیح به عالم انوار و جهان اسرار گفتند که آن حضرت به فلک چهارم بالا رفت و در احادیث و اخبار هم همین تعبیر ذکر شده و مقرر مسیح بعد از عروج فلک چهارم تعیین شده است .

• فنعود بالله عما یظن العباد فی حقه ... •

یعنی بخداوند پناه می برم که از گفته های مردم نادان که می گویند انجیل

به آسمان رفته و خداوند مردم را بدون تکلیف قرار داده و فیض فیاض حقیقی منقطع شده اینها همه ظنون و اوهام بندگان جاهل است که نسبت ظلم و انقطاع فیض به خدا می دهند همانا خداوند از آنچه منکران و مردم نادان فهمیده و گفته اند مقدس و منزّه است و مقامش بالاتر از این نسبت هاست .

• **الله نور السموات ...** •

این آیه مبارک در سوره نور نازل شده و خداوند را نور آسمان و زمین خوانده است یعنی ممکنات را که در کتم ظلمت عدم بودند خداوند منان بعرصه وجود آورد و همه ممکنات مظلمه معدومه از نور وجود الهی قدم به عرصه شهود گذاشتند .

• **و یأبی الله الا ان یتق نور ....** •

این آیه در سوره توبه نازل شده و مضمون آنست که می فرماید خداوند اراده فرموده که نور خود را با تمام قوت تقویت فرماید و بدرجه کمال برساند هر چند مشرکان و بدخواهان در صدد آن باشند که نور الهی را خاموش کنند از عهده بر نخواهند آمد و نور خدا در هر لحظه پرتوش شدیدتر خواهد شد زیرا خدا چنین اراده فرموده است .

• **کان الله ولم یکن معه من شیئی** •

این حدیث از ائمه اطهار ع بطرق مختلفه روایت شده است . جمله عنوان در اصطلاح عرفای کاملین و صوفیان واصلین نیز موجود و در کتب خود بدان

استهشاد نموده اند و مقصودشان از جمله مزبور اشاره به مقام احدیت است که عبارت از مقام تجلی ذات صرف بحت است حق جل جلاله بذات خود بدون شابه اسماء و صفات زیرا جلوه اسماء و صفات در مقام واحدیت است که عبارت از مقام و ظهور ماهیات و حقایق اشیاء و اعیان ثابتة در حضرت علم باشد و لهذا گفته‌اند که چون یکی از مشایخ عظام جمله " کان الله ولم یکن معه شیئی " را شنید فرمود الان کماکان و این اشاره بمقام احدیت و تجلی ذات حق تعالی است بذاته لذاته ...

• دلیله آیاته ... •

این بیان مبارک از حضرت المومنین علی بن ابی طالب ع است که درباره اثبات حقیقت حق فرموده ... و اینست قسمتی از بیان مبارک امیر ع " ... السبیل مسدود و الطلب مردود معروف بالدلالات مشهور بالبینات دلیله آیاته و وجوه اثباته ... "

• لیس الہر ان تولوا وجوهکم قبل المشرق و المغرب •

این آیه مبارکه در سوره بقره نازل شده است و مضمونش آنست که می فرماید حسن عمل و نیکوکاری آن نیست که روی خود را بطرف مشرق و مغرب بگردانید و بخدا پرستی تظاهر کنید بلکه عمل نیکوکار نافع آنست که خدا را بشناسید و باو ایمان بیاورید و به روز جزا معترف باشند .

• اسمعوا یا اهل البیان ما وصیناکم بالحق ... •

این بیان از جمال قدم جل کبریاه است که به اهل بیان خطاب فرموده و آنان را به متابعت حق و عرفان مظهر امرالله متوجه ساخته و در آغاز به آنان فرموده که مبادا در یوم ظهور موعود بیان مانند اسم قبل به بهانه‌های مختلف خود را از عرفان حضرت موعود بی نصیب سازند و به بعضی عبارات کتاب متمسک شوند و خود را از شناسایی حق محروم نمایند و پس از این نصایح می فرمایند « ای اهل بیان آنچه را که از روی حق و راستی بشما خاطر نشان کردیم بشنوید تا در روز ظهور موعود بیان در سایه مظهر امرالله که بر جهان گسترده خواهد شد آسوده و مستریح مقام گزینید .

• الباب المذكور فی بیان ان شمس الحقیقه و مظهر نفس الله لیكون سلطانا..... •

مضمون اینست که می فرمایند در این باب که در این کتاب ذکر شده این مطلب بیان شده که مظاهر مقدمه در حقیقت دارای سلطنت معنویه هستند اگر چه بر حسب ظاهر هیچکس در روی زمین از آنان اطاعت نکند و از اوامرشان پیروی ننماید و همچنین مظاهر مقدمه الهیه در همه احوال از همه ممکنات غنی و بی نیاز هستند اگر چه از زخارف دنیوی دیناری نزد آنان موجود نباشد .

بدینگونه اسرار امر را برای تو آشکار کردیم و جواهر حکمت الهیه را برای تو شرح دادیم و نمودار ساختم تابا پرهای انقطاع در هوایی که از چشم مردم پوشیده است طیران نمایی ...

• عالم شهادت •

مقصود از علم شهادت عالم جسمانی و عرصه امکان است که به چشم دیده شود و به سایر حواس احساس گردد و در مقابل عالم غیب قرار دارد که منزله از ادراک حواس ظاهره است و بواسطه حقیقت مجردة انسانیة ادراک میشود.

• یفعل الله مایشاء و یحکم ما یرید •

اشاره به آیه قرآن است که در سوره آل عمران فرموده " الله یفعل مایشاء " و در سوره حج فرموده " ان الله یفعل مایشاء " ... مضمون آنکه خدا آنچه را اراده فرماید انجام میدهد و آنچه را خداوند بخواهد عمل می کند.

• لاتدرک الالبصار و هو یدرک الالبصار و هو اللطیف الخبیر •

این آیه در سوره انعام نازل شده و مضمون اینست که خداوند جهان را چشمهای ظاهری نمی تواند ببیند و خداوند تعالی است که به نوایای قلوب و ابصار آگاه و مدرک است و همانا خداوند مهربان و داناست.

• میان ممکنات و کلمه او هم نسبت و ربطی نبوده و نخواهد بود •

مقصود از کلمه واسطه فیض حضرت قدیم بالذات به حادث بالذات است که اگر واسطه‌ای برای وصول فیض از قدیم به حادث موجود نباشد ربط قدیم به حادث محال است و تعطیل در فیض فیاض قدیم حاصل گردد و بنا به قاعده معروفه " الواحد لا یمدر عنه الا الواحد " اول صادر را به عناوین مختلفه نور اول و

عقل اول و مشیت اولیه و کلمه اولیه بنا به اختلاف اصطلاحات مینامیدند و در فلسفه یونان موضوع بحث درباره کلمه که لگوس می گفتند و صادر اول میدانستند بسیار معروف بود و در بین پیروان افلاطون چه پیروان قدیم و چه افلاطونی‌های جدید درباره کلمه بحث‌ها میشد که در کتب فلسفه مطور است و در دوران قیام مسیح ع نیز درین طوایف و اقوام و پیروان فلسفه بحث کلمه معروف بود و لهذا می بینیم که در انجیل یوحنا فصل اول بحث کلمه را مطرح کرده از کلمه به حضرت مسیح ع تعبیر کرده و او را اول صادر از ذات قدیم و واسطه فیض و مظهر انوار و و متجدد در هیکل بشری معرفی فرموده است و در قرآن مجید هم به حضرت مسیح اطلاق کلمه فرموده است و در این امر مبارک هم از مظاهر مقدسه الهیه به کلمه‌الله تعبیر فرموده‌اند...

" و یحذر کم الله نفسه ... "

این آیه در سوره آل عمران در دو آیه ۲۸ و ۳۰ نازل شده می‌فرماید شخص مسلم نباید به کفار دوستی کند و به آنان پناه برد بلکه باید مومن با مومن باشد و هر کس کافر را بر مومن ترجیح دهد خدا باو نظر لطف ندارد مگر آنکه مومنی از راه تقیه و کتمان عقیده به کافر پناه برد و او را بدوستی برگزیند در هر حال باید از خدا بر حذر باشید و خداوند شما را از نفس خود تحذیر میکند و بازگشت همه بسوی خداست در جمله " یحذر کم الله نفسه " اشاره ایست به مظهر امرالله نفس مقدس و قائم مقام ذات الهی که باید در همه احوال باو پناه برد.

• سبقت رحمته کل شیئی •

بیان جمال قدم جل کبریاه است در مضمون آیه که فرموده رحمت خداوند بر همه چیز سبقت گرفته و بدنبال آن بجمله‌ای از قرآن مجید در سوره اعراف اشاره کرده و فرموده اند "وسعت رحمته کل شیئی" که در قرآن نازل شده و رحمتی وسعت کل شیئی ....

• لا فرق بینک و بینهم ... •

این یک فقره از دعای حضرت حجه بن‌الحسن است که مخصوص ایام ماه رجب بنا به تصریح علمای شیعه از ناحیه مقدسه سامره به شیعیان ابلاغ شده است .... و در این دعا اشاره به این مطلب است که مظاهر مقدسه الهیه و مصادیق الهام ربانیه از جنبه بشری مخلوق بر عبادند و از جهت تجلی انوار غیبیه مظاهر مقدسه الهیه هتند .

• انا هو و هو انا •

این جمله در حدیث قدسی وارد شده که حق تعالی فرموده ،
" الانسان سری و انا سره فانا هو و هو انا .... و مقصود از انسان در این مقام انسان کامل است که مظهر امرالله است و در این خصوص از ائمه اطهار ع روایات بسیار وارد شده از جمله حدیثی است که مرحوم فیض کاشانی در کلمات مکتونه ذکر فرموده از حضرت صادق ع که فرمودند " لنا حالات مع الله هو فیها نحن و نحن فیها هو و مع ذلک هو هو و نحن نحن " .

• الانسان سري و انا سره •

این جمله از احادیث اسلامی است که خداوند منان به حضرت رسول الله الهام فرمودند ... حدیث عنوان از احادیث قدسیه است که درباره عظمت مقام انسان ذکر فرموده است .

• سنریم آیاتنا فی آفاق و فی انفسهم ... •

در سوره حم سجده قرآن این آیه مبارکه نازل شده که میفرماید ... خداوند جهان برای حصول عرفان خود دو طریقه در مقابل افراد انسان قرار داده که مردم می توانند از آن دو طریق بحقانیت و عظمت و وجود حق منیع پی ببرند یک طریق آیات آفاقیه است که آثار عظمت و قدرت حق است و تعمق در خلقت جهان انسان را وادار میکند که بوجود آفریدگار عظیم پی برد و به عظمت او اعتراف کند طریق دوم تعمق و تفکر در نفوس انسانی است که اگر کسی در وجود خود و درباره روح و نفس خود دقت و تفکر کند و آثار تدبیر او را در جسم خود مشاهده نماید بیگمان بوجود روح جهان و آفریدگار جهانیان که مدبر عالم است پی می برد و به بزرگواری و قدرت او اقرار می نماید .

• و فی انفسکم افلا تبصرون •

قسمتی از آیه قرآن است که در سوره ذاریات نازل شده قوله تعالی و فی الارض آیات للموقنین و فی انفسکم افلا تبصرون " مضمون آنست که خداوند در زمین آیات قدرت و عظمت خود را آفریده که عبارت از آیات آفاقیه است و در نفس و ذات افراد بشر هم آیات خود را قرار داده که عبارت از آیات انفسیه است .

• ولا تكونوا كالذين نسوا الله... •

این آیه مبارکه در سوره حشر نازل شده یعنی ماباشید از جمله مردمی که چون خداوند را فراموش کردند و باو توجه نمودند خداوند هم آنان را باین عذاب گرفتار کرد که نفس خود را فراموش کنند و از عرفان پروردگار است محروم و بی نصیب بمانند.

• من عرف نفسه فقد عرف ربه •

این بیان مبارک منسوب به حضرت امیرالمومنین ع است که فرمودند هرکس خود را شناخت پروردگار خود را شناخته است جمالقدم جل کبریاه در شرح این حدیث لوحی نازل فرموده‌اند که بسیار مشهور است و در مجموعه الواح منطبقه مصر مندرج است . در مقامی نفس را به نفس انسانی تفسیر فرموده‌اند و در مقامی نیز نفس را به نفس الله القامه تعبیر فرموده‌اند که مظهر امرالله باشد .

• ايكون لغيرك من الظهور ما ليس لك ... •

این جمله از دعای معروف حضرت سیدالشهداء ع است که معروف به دعای روز عرفه است و در کتب معتبره ادعیه شیعه روایت شده ...

• ما رايت شيئاً الا ورايت الله قبله اومعه •

این بیان مبارکه که منسوب به حضرت امیر ع است در کتب معتبره نقل شده و

از جمله حضرت سید کاظم رشتی در شرح خطبه طتجیه آن را نقل فرموده .

• روایت کمیل •

مقصود حدیثی است که کمیل بن زیاد نخعی از حضرت امیر ع روایت کرده است و این حدیث بسیار مشهور و معروف است درباره احادیث وارده از طریق کمیل بین علمای شیعه اختلاف است . . . از جمله احادیث مرویه از طریق کمیل حدیث حقیقت است که می گویند از حضرت امیر ع درباره حقیقت پرسیدم و عرض کردم ای آقای من حقیقت چیست فرمود تو را با حقیقت چکار است عرض کردم آیا من از اصحاب سر تو نیستم فرمود بلی ولکن آنچه از علم و دانش من لبریز میشود و می ریزد رشی و قطره ای از آن بتو میرسد عرض کردم آیا مانند تو هرگز ساطی را ناامید باز میگرداند فرمود حقیقت آنست که سبحات جلال و حجب صفات را در هم بیچی و ذات نامحدود را ناظر شوی کمیل گفت مطلب را بیشتر فرمای حضرت فرمود موهوم را محو نما و به حضرت معلوم نظر کن کمیل گفت مطلب را بیشتر تشریح نما حضرت فرمود حقیقت آنست که چون کسی بر اسرارش غلبه کند هر ستر و حجاب را خرق نماید گفتم زدنی بیانا" فرمود صفت توحید چون عارف را بمقام احدیت رساند حقیقت آشکار شود عرض کردم باز هم مطلب را واضح تر بیان فرما فرمود حقیقت عبارت از نوری است که حضرت غیب الغیوب بر مرایای قلوب صافیه و هیاکل مقدسه توحید یعنی مظاهر الهیه میتابد و آثار غیب هویت از آن هیاکل مقدسه آشکار میشود عرض کردم زدنی بیانا" فرمود یعنی چراغ دلیل و برهان را خاموش کن و از بیان در گذر که شمس حقیقت در کمال وضوح در مقابل دیدگان تو واضح و صبح هدایت درخشید .

• لولاک لما خلقت الافلاک ... •

این حدیث درباره حضرت رسول ص است که از طرف غیب مخاطب به خطاب لولاک شد یعنی ای محمد اگر تو نبودی من هرگز افلاک را خلق نمی‌کردم.

• تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض •

این آیه مبارکه در سوره بقره درباره مظاهر مقدسه الهیه نازل شده مضمون آیه مبارکه اینست که خداوند فرموده ما بعضی رسولان خود را بر بعضی دیگر تفضیل نهادیم بعضی از رسولان مانند موسی بن عمران را که با خداوند تکلم کرد و سخن گفت و بعضی را به درجات رفیعہ بالا بردیم مانند ادریس نبی ... و به عیسی پسر مریم بینات و دلایل باهره عطا کردیم و او را به روح القدس موید داشتیم.

• وان یروا سبیل الرشد ... •

این آیه در سوره اعراف نازل شده است درباره مردم که همواره راه راست و سبیل هدایت را رها کرده و در طریق ضلالت و گمراهی قدم می‌زنند و علت این عمل آنست که این مردم آیات الهیه را در دوره ظهور مظاهر مقدسه الهیه تکذیب کرده‌اند و از راه حق و حقیقت غافل و بیخبرند.

ترجمه آیه فوق چنین است اگر بینند راه صلاح و رستگاری را آنرا اخذ نمی‌نمایند و به آن اقبال نمیکنند و اما اگر راه باطل و طغیان و ضلالت مشاهده کنند آنرا برای خود راه وصول بحق قرار دهند و این اقبال باطل و اعراض از حق ظاهر نشد یعنی باین ضلالت و گمراهی مبتلا نشدند مگر به جزای آنکه

تکذیب کردند آیات ما را و بودند از نزول آیات ما و ظهورات آن غفلت کنندگان.

• سلطنت قائم با آنکه در احادیث ماثور ... •

میفرمایند سائل پرسیده که سلطنت قائم موعود منصوص احادیث ماثوره از ائمه اطهار است و بر حسب ظاهر حضرت نقطه اولی دارای سلطنت و غلبه نبودند و جواب میفرمایند که مقصود سلطنت معنویه است در اخبار و احادیث شیعه روایت شده که قائم موعود باید با قدرت و سلطنت و غلبه ظاهر شود ...

• همه آن مظاهر قبل ذکر سلطنت ظهور بعد را نموده‌اند •

در عهد عتیق و جدید و قرآن مجید اشارات درباره سلطنت ظهور موعود روایت شده است و بشارت داده‌اند که موعود الهی با سلطنت و قهاریت و فرمانروایی ظاهر خواهد شد و مردم این اشارات را منتظر بودند که بر حسب ظاهر در شخص موعود مشاهده کنند و چون سلطنت ظاهری را در موعود نمی‌دیدند لهذا اعراض و انکار مینمودند و در حقیقت مقصود از سلطنت مظهر موعود سلطنت و غلبه روحانیه و معنویه بود ...

• چه مقدار خاشاکها و خارها ... •

این جمله را درباره مصائب حضرت رسول ص فرموده‌اند و شرح این اقدامات از ناحیه مشرکین و اعدای رسول الله از یهود و مسیحیان معاصر آن حضرت در کتب تواریخ اسلامی و کتب تفسیر و اخبار و احادیث موجود است ...

• عبدالله بن ابی •

از منافقان سرسخت بود که بظلمت اسلام را قبول داشت و در باطن بر ضد رسول الله و مسلمین تحریکات می کرد و موجب فتنه و فساد می شد بارها مسلمین قصد قتل او را نمودند ولی حضرت رسول آنان را منع فرمود حتی پسر عبدالله بن ابی که اسلام را پذیرفته بود و بخلاف پدرش نسبت به رسول الله و اسلام با نهایت وفاداری بود قصد قتل پدر کرد ولی حضرت رسول او را از این عمل باز داشت تا آنکه در مدینه در نهایت نفاق و عناد جان سپرد ...

• ابو عامر راهب •

از نفوسی که در آغاز بعثت رسول الله با آنحضرت همراه شدند و بعدها اعراض نمودند یکی ابو عامر راهب مسیحی بود که پس از اسلام و ایمان مرتد شد و جمعی را هم گمراه نمود و همین ابو عامر راهب بود که مسجدی بنا کرد و مردم را بعبادت در آن مسجد دعوت نمود و در قرآن شریف مسجد ضرار را خداوند متان در قرآن مجید لمن و طمن فرموده ... ابو عامر برای آنکه اسلام را از بین ببرد به نزد قیصر روم می رود و در آنجا بمقصود خود نمی رسد و قیصر باو اعتنا نمی کند و در روم غریب وار می میرد نفرین رسول الله درباره او تحقق می یابد .

• کعب بن اشرف •

از جهودان متعصب و اعدای سرسخت حضرت رسول و مسلمین بود و آزار شدید به

حضرت رسول ص و پیروان آن بزرگوار رسانید و چون جنگ بدر اتفاق افتاد کعب سخت برآشفت و از مدینه روی بمکه نهاد و به خانه مطلب بن ابی و رابعه ورود نمود و بسیار بر شهدای بدر گریست و کفار قریش را بر انتقام جونی تحریک کرد و اشعار بسیاری در مرثیه مقتولین بدر که از مشرکین قریش بودند سرود ... جمعی از مسلمین ... در صدد قتل کعب برآمدند و نقشه‌ای بسیار ماهرانه طرح کردند ... و وی را بقتل رساندند ... آنگاه سر کعب را خدمت رسول‌الله بردند و حضرت از قتل بزرگترین اعدای خود مسرور شدند ...

• نضر بن حارث •

یکی از اعدای سرسخت و مخالفین شدیدالتصب حضرت رسول ص بود که در قرآن مجید هم بتلویح نازل شده است و در کتب تفاسیر مطبوعه مورخین اسلام هم شرح عناد و عداوتهای او را ثبت کرده‌اند ...

«نعوذ بالله من ان یجری علیه المداد و یتحرک علیه القلم او یحمله اللواح»

این بیان از جمال قدم جل کبریاه است که در ضمن بحث مصائب و بلیات حضرت رسول ص می‌فرمایند نسبت‌هایی که به آنحضرت دادند که پناه بخدا می‌بریم و هرگز مرکب بنوشتن آن جاری نشود و قلم بر شرح و نگارش آن حرکت نکند و صفحات کتب و الواح طاقت و تحمل ثبت آن همه اذیت و آزار را ندارد .

• ما اوذی نبی بمثل ما او ذیت •

این بیان منسوب به حضرت رسول است که فرموده هیچ پیغمبری پیش از من از دست قوم خود بانداره من اذیت و آزار ندید.

• در فرقان نسبتها که دادند و اذیتها که به آن حضرت نمودند همه مذکور است •

در قرآن مجید سخنانی را که منافقان و اعداء درباره حضرت رسول و قرآن و آیات باهرات حضرتش می گفتند در مواقع مختلفه نازل شده از جمله در سوره منافقین سخنان نفاق آمیز عبدالله بن ابی را که از منافقین شدید العداوت بود نازل شده ... و نیز در قرآن مجید نازل شده که اعداء و مخالفان رسول الله آنحضرت را ساحر و مجنون مینامیدند و از آن حضرت به شاعر مجنون تعبیر می کردند و می گفتند که مطالب قرآن را محمد بن عبدالله از سلمان ایرانی و سایرین فراگرفته و در قرآن بنام کلام خدا ثبت میکند و می گفتند که قرآن مجید اساطیر اولین و افسانه‌های کهن ملل و اقوام و احوال گذشتگان است در موارد متعدده قرآن مجید نازل شده که کلام آیات قرآن را اساطیر اولین مینامیدند ...

• فارجعوا الیه لعلکم بمواقع الامر تطلعون •

این بیان جمالمقدم جل کبریاه است که در ضمن بحث از بلایا و مصائب وارده بر حضرت رسول ص می فرمایند که در قرآن مجید بلایا وارده بر حضرت رسول ص در ضمن آیات متعدده نازل شده فارجعوا الیه ... یعنی به آیات قرآنیه مراجعه

کنید شاید بحقیقت قضیه و مواقع امر مطلع شوید و آگاه گردید .

• و ان کان کبر علیک اعراضهم ... •

این آیه در سوره انعام نازل شده و جمال قدم جل کبریاه در بحث مصاب رسول الله این آیه را ذکر فرمودند ... که ترجمه آن اینست که اگر بزرگ است بر تو اعراض معرضین و سخت است بر تو ادبار منافقین و ایذای ایشان پس اگر مستطیمی و میتوانی طلب کن تقبی در زیر ارض یا نردبانی بسوی آسمان که تلویح بیان اینست که چاره‌ای نیست و دست از تو برنمیدارند مگر آنکه در زیر زمین پنهان شوی و یا به آسمان فرار نمایی .

• بیک آیه چگونه میان نور و ظلمت ... •

میفرمایند یکی از آثار سلطنت و غلبه معنویه مظاهر مقدمه الهیه آنست که در هنگام ظهور بیک آیه که از لسان آن مظهر الهی صادر میشود نور از ظلمت و سعید از شقی ممتاز و جدا میگردد فی‌المثل بمحض اینکه حضرت رسول فرمودند " انی رسول الله الیکم ... " هر کس قبول کرد و شنید از عنصر نور و سعادت بود و هر کس اعراض کرد و کافر شد از عنصر ظلمت و شقاوت محسوب شد و این دو از هم جدا شدند و سبب اصلی این انفصال همانا محک کلمه الله بود. آیات الهیه به منزله محک است ... و طلای ابریز را از زر مغشوش جدا میسازد ...

• جمیع اشارات و دلالات قیامت که شنیدی از حشر و نشر و حساب و ... •

... مقصود از قیامت قیام مظهر نفس‌الله است در بین عباد و مقصود از صور ارتفاع نداء آن حضرت است و مقصود از حساب و کتاب رسیدگی باعمال و حالات فطریه خلائق است و رجوع به نصوص کتاب فطرت هر یک که فطرت سلیمه داشته باشند به ایمان قائل شود یا فطرت سقیمه داشته باشد به کفر مایل گردند ... و مقصود از جنت لقای حضرت موعود و تحصیل رضای آن بزرگوار و مقصود از نار و جهیم محرومیت از ایمان و رضای حضرت منان است ...

• ربنا سمعنا و اطعنا ... •

این بیان مبارک از قرآن مجید است که در ایقان شریف ذکر فرموده‌اند وصف حال نفوسی است که در دوره ظهور مظاهر مقدسه الهیه بمحض استماع ندای الهی بحضرتش توجه نمودند و اطاعتش را گردن نهادند و ندای حضرتش را که ندای الهی استماع کردند ... در سوره آل عمران میفرماید " ربنا وانا سمعنا منادیا ینادی الایمان ... " مضمون آنکه بمحض استماع ندای مظهر امرالله نفوس مبارک مستعده گفتند - ای پروردگار ما ندای منادی ایمان را شنیدیم و آنرا پذیرفتیم .....

• سمعنا و عصینا ... •

این بیان مبارک شرح احوال نفوس منکر و بهانه‌جو است که پس از استماع ندا و ارتفاع دعوت مظهر امرالله اعراض میکنند و عصیان می نمایند و به مقتضای

فطرت خبیثه خود از قبول ندای حق سرباز میزنند ...

• کذلک یولف الله بین قلوب الذین هم اتقوا الیه ... •

این بیان جمال مبارک جل کبریاه است که پس از تشریح و تبیین آثار کلمه الله و آیات الهیه میفرمایند باین مضمون که خداوند بواسطه آیات مبارکه خود در بین قلوب مومنین که منقطع و معترف بحقانیت کلمه الله هستند ایجاد الفت و محبت میفرماید و آنها نفوسی هستند که کوثر فضل الهی را از دست عزت مظهر امرالله گرفته و آشامیده اند.

• حدیث مشهور که فرمود گرگ و میش ... •

در بشارات قبل مذکور است که در یوم ظهور موعود از جمله وقایع مهمه آنست که در میان دردندگان و چرندگان صلح و آشتی برقرار میشود و فیالمثل گرگ و میش با هم در یک جا زیست می کنند و اذیت و آزار از بین آنان رخت می بندد در احادیث مرویه از طرق اهل سنت و از ائمه اطهار این نکته یادآور شده است ...

• لهم قلوب لا یفقهون بها ... •

این آیه در سوره اعراف درباره منکرین و جاحدین آیات الهیه نازل شده میفرمایند منکران و مخالفان که آیات الهیه اعراض میفرمایند ؟ حقانیت دعوت مظهر امرالله را انکار میکنند گرچه به ظاهر انسانند ولی در حقیقت و معنی حیوانند قلبهای آنها درک حقایق نمیکند آنها چشم دارند ولی نمی بینند و

گوش دارند ولی نمی شنوند و در حقیقت آنها انسان نیستند بلکه از جمله چهار پایان و حیوان محسوبند بلکه از حیوان هم پست تر هستند ...

• چگونه حساب خلایق کشیده شد •

رسیدگی بحساب خلایق از جمله وقوعات قیامت است و مقصود اصلی از قیامت قیام مظهر امرالله است بدعوت خلق و هدایت نفوس. علیهذا موضوع حساب خلایق در دوره ظهور مظهر امرالله تحقق می یابد و بمحض ارتفاع ندای الهی طیب از خبیث ... تمیز پیدا میکند ....

• کذلک یصدق فی شانہ بانه سریع الحساب ... •

این بیان مبارک جمالمقدم جل کبریانه است که در خاتمه بحث از رسیدگی بحساب خلایق فرموده اند که بدینگونه خداوند بیک چشم بر هم زدن بحساب خلایق میرسد و بمحض ارتفاع ندای مظهر امرالله بین مومن و منافق و جاحد و موقن فصل و تمیز حاصل میگردد و از این مطلب ثابت می شود که خداوند سریع الحساب است .....

• حیات باقیه ابدیه ایمانیه ... •

حیات به معنی زندگی و موت عبارت از مرگ و فناست و در اصطلاح مظاهر مقدمه الهیه مقصود از حیات ایمان و مقصود از موت کفر و ظلمات است هر کس که در

ظل تعالیم مظهر امرالله درآمد و از آب حیات ایمان مرزوق شد بحیات ایمانی و زندگانی جاودانی میرسد چنین نفسی قبل از ایمان و عرفان مرده بود و بروح حیات معنوی ایمانی زنده جاوید گردید و هر کس که قبول نکرد به موت دائمی مبتلی شد و از حیات ابدیه محروم گردید . در آیات و کلمات الهیه به مومن بالله زنده اطلاق میشود و به جاحد و جاهل بالله مرده اطلاق میگردد ... موضوع موت و حیات دارای اهمیت فوقالعاده است و باید معنی حقیقی آن واضح گردد زیرا پیروان ادیان معتقدند که موعود الهی چون ظاهر شود باید مردگان را زنده کند و چون در ظاهر چنین امری از مظاهر مقدسه بوقوع نپیوسته لهذا مردم جاهل راه انکار و اعتراض پیش گیرند غافل از آنکه مقصود از حیات ایمان به مظهر امرالله و مقصود از موت اعراض و انکار کلمه الهیه است ...

« ولئن قلت انکم مبعوثون من بعدالموت ... »

این آیه در سوره هود نازل شده و مضمون آنست که می فرماید ای محمد اگر به مردم بگویی که شما ها مرده بودید و بعد از مرگ اینک مبعوث شده و زنده شدهاید کافران چون این سخن بشنوند می گویند همانا این سحری است آشکار و مقصود آنست که چون حضرت رسول قیام فرمود و اعلام هدایت مرتفع گردید نفوسی که بحضرتش مومن شدند حیات ایمانی یافتند و از قبور جهل و ضلالت برخاستند و پس از موت ضلالت و جهالت به حیات ابدیه ایمانیه قافز گردیدند و حضرت رسول ص به آنان فرمودند شماها مرده بودید و پس از مرگ اینک مبعوث و محشور شدهاید کافران چون از حقیقت مقصود رسولالله بی خبر بودند لسان اعتراض می گشودند و میگفتند که فیالمثل ابوذر و سلمان و حمزه و غیر هم چه وقت مرده بودند که ما نفهمیدیم و چه وقت زنده شدند همانا این سخنان محمد و موت و حیات پیروانش سحری است آشکار ...

« و ان تعجب فعجب قولهم اذا كنا ترابا انا لفي خلق جديد »

این آیه در سوره رعد نازل شده و ترجمه آنرا جمال اقدس ابی در کتاب ایقان به قرار ذیل ذکر فرموده‌اند قوله تعالی « اگر صعب میداری پس صعب است قول کافران و معرضان که می گویند آیا ما تراب بودیم و از روی استهزاء می گفتند که آیا ما ایم مبعوث شدگان » .

حضرت رسول می گفتند که هر کس به کلام الهی مومن شود از مرگ خلاصی می یابد و مبعوث می شود بحیات و زندگانی و از رتبه خاک به عالم افلاک قدم می گذارد مشرکین که شنیدند مرده بودند و زنده و مبعوث شده‌اند از روی تعجب می گفتند که ما چه وقت مرده بودیم و خاک شده بودیم و چه وقت خلق جدید را یافته و مبعوث شده‌ایم این سخن آنان از روی استهزاء و سخریه بود چون مقصود اصلی حضرت رسول را نمی فهمیدند و ادراک موت و حیات معنوی و حقیقی را نمی نمودند استهزاء میکردند که ما کی مرده بودیم و کی زنده شدیم .

« افعینا بالخلق الاول هم فی لبس من خلق جدید »

این آیه در سوره ق قرآن نازل شده و جمال قدم جل کبریاه ترجمه آنرا چنین فرموده اند بقوله تعالی « آیا ما عاجز و مانده شدیم از خلق اول بلکه این مشرکین در شک و شبهه هستند از خلق جدید. » وقتی که رسول خدا می فرمودند به مردم که شماها مرده بودید و اینک برای حساب و کتاب در این قیامت که ظهور الهی است مبعوث شده‌اید هر که ایمان آورد به حیات ابدیه میرسد مشرکین که معنی و مقصود اصلی را درک نمی کردند و بعث و حشر و قیامت را به ظاهر تعبیر می کردند از روی تعجب می گفتند که ما کی مردیم و چه وقت زنده شدیم که

نفهمیدیم و این سخن را از روی استهزاء میگفتند ...

• نَفِخْ فِي الصُّورِ يَوْمَ الْوَعِيدِ وَ جَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَ شَهِيدٌ •

این آیه مبارکه در سوره ق نازل شده است جمالبارک ترجمه آنرا چنین فرموده‌اند قوله تعالی " دمیده شد در صور و آنست یوم وعید که بنظرها بسیار بعید بود و آمد هر نفسی برای حساب و با اوست راننده و گواه "

• صور اسرافیل •

در آیات قرآنی نازل شده که در صور دمیده خواهد شد " یوم ینفخ فی الصور و نفخ فی الصور ... " و مانند آن در مواضع متعدده نازل شده مفسرین اسلامی عموماً گفته‌اند که مقصود از صور شیپوری است بسیار بزرگ که اسرافیل ملک مقرب الهی آنرا به لب گذاشته و مهیاست که بمحض رسیدن فرمان الهی برای مرتبه اول در صور بدمد تا همه موجودات معدوم شوند و بمیرند و سپس مرتبه دوم در صور میدمد که همه زنده شوند و برای حساب به صحرای محشر میروند ... ولکن جمالقدم جل کبریاه تصریح فرموده‌اند که مقصود از قیامت قیام بدعوت است که بوسیله حضرت رسول ص تحقق یافت و مقصود از صور ارتفاع ندای آنحضرت است و جمیع امور مهمه و وقایع عظیمه قیامت بقیام آنحضرت تحقق یافت .

• قُلْ اتَّسَبَلُونَ الذی هُوَ خَیْرٌ لَّکُمْ ... •

این بیان از جمال قدم جل کبریاه است ... میفرمایند آیا فرمایش حق را انکار میکنید و آنچه را خیر و حقیقت است از نظر دور میدارید و باو هام خود

علاقه اظهار میکنید و بدون حق و حقیقت کلام حق را که خیر محض است تبدیل باوهم خود نموده و حق را از دست میگذارید و بواسطه این رفتار خود که تبدیل حق به باطل و حقیقت باوهم است خود را در زمره مردمان بد عاقبت و زیانکار در می‌آورید با آنکه تکلیف شما اینست که حال که شمس حقیقت طالع شده و آیات الهیه در شرح و تفسیر کلمات ربانیه نازل میشود این موهبت را غنیمت بشمارید و از اهواء و ظنون خود دست بردارید.

" صور محمدی "

مسلمین معتقدند که در دوران قریب قیام قیامت اسرافیل در صور میدمد و خلائق هلاک میشوند سپس بامر الهی مجدداً در صور میدمد و خلائق زنده میشوند و قیامت برپا میگردد و این همه را بحسب ظاهر منتظرند در ایقان مبارک جمال کبریا جل جلاله می‌فرمایند قوله تعالی " مقصود از صور صور محمدی که بر همه ممکنات دمیده شد و قیام آن حضرت بود بر امر الهی .... "

" قیامت قیام آن حضرت بود "

مسلمین معتقدند که قیامت با شرایط خاصی و علام و آثار مخصوصه بر پا میشود و مردگان بنفخ صور زنده میشوند و خلائق محشور میشوند و بحساب مردم رسیدگی می‌شود و همه را بظاهر حمل می‌نمایند. جمال قدم جل کبریا در ایقان می‌فرمایند مقصود از قیامت قیام حضرت رسول است به امر الهی .

• فسینغضون الیک روسهم و یقولون متی ... •

این آیه در سوره اسری نازل شده و جمال قدم در ترجمه آن می‌فرمایند قوله تعالی ، "یعنی زود است این گمراهان وادی ضلالت سرهای خود را از روی استهزاء حرکت میدهند و می‌گویند چه زمان خواهد این امور ظاهر شد تو در جواب بگو که شاید اینکه نزدیک باشد."

• لابد لکم بان تولد و امره اخری •

این بیان حضرت مسیح ع است که چون قیام بدعوت خلق فرمود و اسرار الهیه را بیان می‌کرد جمعی از خلق در حجاب ماندند و لسان اعتراض گشودند و بیانات حضرتش را انکار نمودند حضرت مسیح در جواب آنان فرمود که اگر بنخواهید حقایق را بفهمید و بر معنی اصلی کلمات پی ببرید باید تولد جدید بیابید و از نو متولد شوید ...

• من لم یولد من الماء و الروح لا یقدر ان یدخل ملکوت الله ... •

این بیان منسوب به حضرت مسیح است که در جواب یکی از فریسیان بنام نیکودیموس فرمودند و در انجیل یوحنا فصل سوم آیه سوم تا آیه هشتم مندرج است که حضرت مسیح در اول مرتبه به وی فرمود اگر کسی از سر نو متولد نشود ملکوت خدا را نمی‌تواند دید یقودیموس که مقصود اصلی حضرت مسیح را درک نکرده بود عرض آیا ممکن است انسان دو مرتبه به شکم مادر برگردد و از نو متولد شود حضرت مسیح فرمودند آمین بتو می‌گویم اگر کسی از آب و روح متولد نگردد ممکن نیست که داخل ملکوت خدا شود آنچه از جسم مولود شد جسم

است و آنچه از روح مولود گشت روح است عجب مدار که بتو گفتم باید شما از
سر نو مولود گردید...

*** روح القدس وقت ***

مقصود مظهر امر الهی است در هر دوری که ظاهر شود نفس آن مظهر مقدس عبارت
از روح القدس است که در آن دوره و عصر نفیاتش موجب احیای قلوب و فیوضاتش
سبب ترقی جهان و جهانیان است...

بفرموده حضرت عبدالهاء جل ثنائه در مفاوضات روح القدس عبارت از فیوضات
الهیة بتوسط مظهر امرالله در هر عصر و زمان به خلق میرسد.

*** در مقام دیگر در انجیل مسطور است که روزی یکی از اصحاب...***

این مطلب در انجیل متی باب هشتم آیه ۲۱ و ۲۲ مسطور است از اینقرار دیگری
از شاگردانش بدو گفت خداوندا اول مرا رخصت ده تا رفته پدر خود را دفن کنم
عیسی وی را گفت مرا متابعت کن و بگذار که مردگان مردگان خود را دفن
کنند. انتهى

*** کوفه ***

یاقوت در معجم البدان در ذیل کوفه چنین فرموده که خلاصه گفتار وی بفارسی
چنین است کوفه به ضم کاف شهری است مشهور از سرزمین عراق که در منطقه بابل
واقع شده است و چون شکل شهر مدور بود بکوفه موسوم گردید... کوفه در
دوران عمر بن خطاب بشهر تبدیل شد و آباد و پر جمعیت گردید... حضرت

امیر ع در دوران خلافت خود (۳۵-۴ هجری) پایتخت امارات را از مدینه به کوفه منتقل فرمود... شهادت آنحضرت هم در کوفه اتفاق افتاد... مردم کوفه به بی‌وفایی و ست عهده‌ی معروف شدند زیرا با حضرت علی وفادار نبودند ...

« قد اشتری میت عن میتا محدودا » ... »

این داستان را جمال قدم جل کبریا در کتاب ایقان در ضمن تشریح مسله قیامت و موت و حیات و حشر و بعث و بیان معنی حقیقی آن ذکر فرموده‌اند که حضرت امیر ع به آن دو نفر که خانه‌ای خرید و فروش می‌نمودند چون از ایمان و محبت به آن حضرت بی‌بهره و نصیب بودند اطلاق میت فرمودند ... قسمتی از مضمون بیانات مبارکه حضرت امیر چنین است « اینست آنچه خریداری کرده بنده‌ای ذلیل و خوار از شخص مرده و بی‌روحي که از این جهان رحلت می‌کند خریداری کرده در این دارفانی دنیا که دارالغرور است و جایگاه فانی شوندگان و سرزمین هلاک شوندگان است خانه‌ای را که محدود است به چهار حد، حد اول آن منتهی می‌شود بوقایع و اموری که جالب آفات است و حد ثانی آن منتهی می‌شود به اموری که سبب نزول مصائب و بلیات است حد سوم آن منتهی می‌شود بهوای نفس اماره که سبب هلاکت است و حد چهارم منتهی می‌شود به شیطانی که همواره در صدد گمراه کردن مردمان است خریداری کرده شخصی که پابست آمال و مفروضه‌های دور و دراز است از شخصی نزدیک به سرحد اجل و مرگ است این خانه را و بواسطه اقدام بخريدن این خانه خود را از عزت قناعت محروم ساخته و در دام ذلت و مسکنت خویش را گرفتار کرده با آنکه فانی دنیا را بپشم خود می‌بیند که چگونه این دنیا بدن فرمانروایان را تبدیل بنخاک کرده ...

• از صور حیات علوی زنده شده بودند •

مقصود از صور حیات علوی ایمان به آن حضرت و محبت و اطاعت اوامر آن بزرگوار است زیرا محبت و ایمان آن حضرت سبب حیات معنوی و زندگانی جاودانی است ... و چون آن دو نفر که مشتری و بائع خانه بودند هر دو از محبت و ایمان بحضرت علی محروم بودند لهذا حضرت در قباله‌ای که برای بیع آن خانه نوشتند هر دو را میت معرفی فرمودند با آنکه بر حسب ظاهر هر دو نفر زنده بودند ...

• المومن حی فی الدارین •

این حدیث از حضرت رسول روایت شده که فرمودند مومن در دنیا و آخرت زنده است و هرگز نمی میرد جمال اقدس ابی در لوحی شرح این حدیث را بیان فرموده‌اند (ص ۳۵۵ مجموعه الواح حضرت بهاء الله طبع مصر)

همچنین بیانات دیگر که در همه کتب مذکور و ثبت شده و مدلل است بر این ...

درباره حیات معنوی و موت واقعی که اولی مخصوص به اهل ایمان و ثانی مختص به محتجین و اهل غرور است در کتب مقدمه تصریح شده و در اغلب بیانات انبیاء و اولیا این اصطلاح حیات مذکور گردیده است ...

• آیه مبارکه که در حق حمزه سید الشهداء و ابوجهل نازل شده می‌فرماید: اومن کان میتا فاحیناه .... •

این آیه در سوره انعام نازل شده مضمون آنست که می‌فرماید آیا کسی که مرده بود و ما او را زنده کردیم و برای او نوری قرار دادیم که با نور بین مردم می‌کند در رتبه و مقام می‌تواند مساوی باشد با کسی که همیشه در تاریکی میگذراند و هیچ وقت از تاریکی نمی‌تواند خارج شود . مقصود از آن مرده که زنده شد حمزه سیدالشهداء عم رسول خدا بود که به آن حضرت مومن شد و مقصود از کسی که در تاریکی بسر می‌برد و از آن نمی‌توانست خارج شود ابوجهل بود.

• حمزه سیدالشهداء •

عم بزرگوار حضرت رسول فرزند عبدالمطلب است ... حمزه در جنگ احد که در سال سوم هجرت واقع شد بوسیله وحشی غلام هند زوجه ابوسفیان بن حرب به شهادت رسید و بلقب سیدالشهداء از لسان مبارک حضرت رسالت مفتخر گردید.

• ابوجهل •

از دشمنان سرسخت اسلام و از معاندین متعصب و مخالفان شدید حضرت رسول ص است . ابوجهل در بدر کبری بدست معاذبن حارث و برادرش به قتل رسید ...

• الوهیت •

مقصود غیب منیع لایدرک است که مستجمع جمیع صفات کمالیه است و مظاهر مقدسه الهیه قائم مقام آن ذات مقدس در عالم امر و خلق هستند ادراک حقیقت الوهیت برای احدی در عالم ممکن نبوده و نیست ..... (جهت توضیح بیشتر به لوح حمد مقدس و سایر الواح مبارکه مراجعه فرمایید.)

• ربوبیت •

در اصطلاح امر مبارک مقام مظاهر مقدسه الهیه است که به امر ذات مطلق به تربیت عباد قیام می فرمایند ...

• ولن یغوز به آثارالله ... •

این بیان مبارک جمال اقدس کبریاست که پس از تشریح قیامت و بعث و حشر و نشر و موت و حیات و ذکر معانی حقیقی آن می فرمایند " بحقیقت آثار الهیه هرگز کسی پی نبرد مگر آنکه بحق تعالی اقبال نماید و از مظاهر شیطان و پیشوایان فاسد و ریاکار اعراض کند خداوند در ضمن تعالیم راجع به امروز چنین حکم فرموده و حکم امروز را با کلک عزت و اقتدار بر لوح مبارکی مرقوم فرموده که در پس سراپرده های عزت مستور و مکتون است .

• یوم التناد •

مقصود از روز قیامت است که روز قیام مظهر امرالله و دعوت رسول آسمانی

است. در قرآن مجید از روز قیامت به یوم التداد تعبیر فرموده است ...

- ماللتراب و رب الارباب -

از امثال و معروف معمول بین مردم است که در هنگام مقایسه بین دو چیز که یکی در اعلی درجه قرار دارد و دیگری در پست‌ترین درکات جای گرفته این جمله را می‌گویند که "چه نسبت خاک را با عالم پاک"

- فسبحان الله عما یصف العباد فی سلطنته -

این جمله از جمال اقدس کبریاست ... مضمون آنکه پاک و منزّه است خداوند از صفاتی که مردم او را بدان صفات مینامند و مقدس است جمال کبریایی از آنچه مردم درباره او ذکر می‌کنند.

- و ان جندنا لهم الغالبون -

این آیه مبارکه در سوره صافات نازل شده می‌فرماید که لشکریان ما که آفریدگار جهان هستیم در همه احوال غالب و مسلط بر همه موجودات هستیم.

- و یابی الله الا ان یتم نور ... -

این آیه در سوره توبه نازل شده و مضمون آنست که می‌فرماید خداوند اراده فرموده که نور خود را با تمام تقویت فرماید و بدرجه کمال برساند هر چند مشرکان و بدخواهان در صدد آن باشند که نور الهی را خاموش کنند از عهده

برنخواهد آمد و نور خدا در هر لحظه پرتوش شدیدتر خواهد شد زیرا خدا چنین اراده فرموده است.

• و هو الغالب فوق كل شئ •

این بیان مبارک در الواح مبارک که این ظهور اعظم مکرر نازل شده است و از قلم کبریاء جل جلاله است و مضمون آنکه خداوند در همه حال بر همه چیز مسلط و غالب است.

• لولا له لم يكن مثله في الملك •

بیان مبارک جمال قدم جل کبریاء است که ... مضمون آن اینست "اگر حضرت حسین بن علی ع در عالم وجود نبود کس دیگری در عالم وجود در خطه ملک هتی قادر نبود جای او را بگیرد و بر کرسی جلال او بجای او مستقر شود."

• الا لعنه الله على القوم الظالمين •

این آیه در سوره اعراف آیه ۴۳ و نیز در سوره هود نازل شده یعنی لعنت و نفرین خداوند بر ستمگران است.

• ارض طف •

ارض طف یکی از اسامی سرزمین کربلاست که حضرت سیدالشهداء ع در آن سرزمین در روز محرم الحرام سال شصت و یکم ه.ق به دست لشکر کوفه بشهادت رسیدند ...

• تراب چگونه غلبه و تصرف در اجساد و ارواح ناس فرموده •

در اخبار آل محمد درباره تراب مقدس مرقد حسین ع آثار بسیار ذکر شده ...
و مردم برای استشفاء و حفظ اموال خود از آن استفاده می کنند ...

• كذلك نذكر لكم من بدایع امرالله ... •

بیان جمال قدم جل کبریاه است ... مضمون آنکه می فرمایند بدینگونه بدایع امرالله را برای شما ذکر کردیم و نعمات فردوس را بر شما القا نمودیم شاید بحقایق علم الهی برسید و از میوه های دانش معنوی مرزوق شوید.

• عیسی بن مریم روزی بر کرسی جلال جالس شده و بنغمات روح القدس بیاناتی فرمودند که معنی آن اینست ... •

این بیان مبارک که بتفصیل ذکر فرموده اند از حضرت ابو عبدالله جعفر بن محمد الصادق روایت شده که فرموده اند حضرت عیسی چنین فرمود و این حدیث را مرحوم مجلسی در مجلد پنجم بحار الانوار در ضمن باب مواعظ و حکم حضرت عیسی نقل فرموده است.

• مثل این از حضرت صادق ذکر شده که روزی شخصی از اصحاب در خدمت آنحضرت شکایت از فقر نمود .... •

حضرت جعفر بن محمد الصادق امام ششم شیعیان اثنا عشری برای هدایت اصحاب و تسکین آلام شیعیان و تسلیت خاطر آنان همواره با بیانی لطیف و تصیرات

شیرین آنان را مشمول عنایات خود قرار میداد فی‌المثل در همین موضوع عنوان که شخصی شکایت از فقر نزد آن حضرت کرد ملاحظه فرمایید بچه بیانی لطیف او را به حقیقت متوجه فرمود و از آلام درونی او کاست ...

یا ایها الناس اتمم الفقراء الی الله والله هو الغنی *

این آیه در سوره قاطر نازل شده و مضمونش آنست که ای مردم شما همه محتاجید و بخداوند نیازمند هستید و خداوند است که از همه ممکنات بی نیاز است.

* پیلاطس *

در قاموس کتاب مقدس در ذیل پیلاطوس چنین مسطور است " پیلاطوس که او را پنطیوس پیلاطوس می گفتند شخصی بود که در سال ۲۹ میلادی از جانب رومیان حاکم یا نائب الحکومه یهودیه بود و چند سال قبل و بعد از صعود خداوند ما حکومت می نمود پایتختش قیصریه بود و به اورشلیم آمده در محکمه قوم را داوری می نمود ...

* قیافا *

در قاموس کتاب مقدس در ذیل کلمه قیافا چنین مسطور است. قیافا (پستی) رئیس کهنه یهود بود از سال ۲۷-۳۶ میلادی و هنگامیکه بر مسیح حکم صلیب کردن داده شد وی نیز حاضر بود و این منصب یعنی ریاست کهنه مادام العمر شخص رئیس در وی بر قرار بود ...

• اما تری بان الانسان قد جلس عن يمين القدره و القوه •

این بیان مبارک حضرت مسیح است که در مجلس استعطاق فرمود بشرحی که جمال قدم جل کبریا به تفصیل در ایقان شریف نقل فرموده‌اند ... در انجیل متی باب ۶۴ بعد مسطور است که فرمودند " بعد از آن پسر انسان را خواهید دید که در دست راست قدرت نشسته .... "

• دیگر چه ذکر نمایم که بعد از این قول بر آن حضرت چه وارد شد •

اشاره به مصابی است که بعد از استعطاق از ناحیه یهود بر حضرت مسیح ع وارد شد ... و شرح آن در انجیل متی در باب ۲۷ چنین مسطور است " ... عیسی را تازیانه زده می بردند تا مصلوب کنند آنگاه سپاهیان والی عیسی را به دیوانخانه برده تمامی فوج گرد وی فراهم آوردند و او را عریان ساخته لباس قرمزی بدو پوشانیدند و تاجی از خار بافته بر سرش گذاشتند و نئی بدست راست او دادند و پیش او زانو زده استهزاء کنان می گفتند سلام بر تو ای پادشاه یهود و آب دهن بر وی افکنده نئی را گرفته بر سرش می زدند ...

• روزی دیگر آن حضرت بر یکی از یهود که بمرض فلج مبتلا بود ... •

این داستان بتفصیل بشرحی که در ایقان مبارک مندرج است در انجیل لوقا فصل پنجم آیه ۱۷-۲۶ ذکر شده است و نیز در انجیل متی فصل نهم مسطور است.

• قم عن سریرک فانک مغفورہ ... •

در انجیل لوقا فصل پنجم مسطور است که چون مفلوج بحضور حضرت مسیح رسید و تمنای شفا کرد حضرت فرمودند ای مرد گناهان تو آمرزیده شد.

• هل یمکن لاحد ان یغفر الخطایا ... •

جمال قدم جل کبریاه در ایقان در ضمن داستان شفا یافتن شخص مفلوج توسط مسیح عبارات انجیل لوقا را ذکر فرموده‌اند و ترجمه آنرا هم به افصح بیان بفارسی ذکر کرده‌اند ... و چون مردم دیدند که مسیح مفلوج را شفا داد گفتند این کیست که کفر می‌گوید جز خدا و پس کیست که بتواند گناهان را بیامرزد... عیسی گفت ..... کدام سهل‌تر است گفتن اینکه گناهان تو آمرزیده شد یا گفتن اینکه برخیز و بخرام لکن بدانید که پسر انسان را استطاعت آمرزش گناهان بر روی زمین هست.

• آنچه را یهود و نصاری به آن تمسک جسته... بعینه در این زمان اصحاب فرقان بهمان ... •

یهود به حضرت رسول ص میگفتند که موعود تورات در شهر پنهان بنام بنی موشه سکونت دارد و باید از آنجا بیاید و تو از مکه آمده‌ای پس تو موعود ما نیستی. نصاری بحضرت رسول میگفتند که موعود ما باید از آسمان سوار بر ابر با ملانکه بیاید و تو از مکه آمده‌ای پس تو موعود ما نیستی. مسلمین شیعه به حضرت تقطه اولی گفتند که موعود ما باید از جابلقا و جابلسا بیاید و بن جوانی باشد و تو از شیراز آمده‌ای پس موعود ما نیستی ... خلاصه از این

قبیل بسیار است و چون مسلمین و اصحاب فرقان مانند یهود و نصاری دربارہ موعود آسمانی و مظهر الہی رفتار کردند لهذا جمال قدم جل جلالہ در کتاب ایقان آنان را بہ یکدیگر تشبیہ فرمودند.

• فنعم ما نزل من قبل فی شانہم ؛ ذرہم فی خوضہم یلعہون •

... می فرمایند چہ بسیار نیکو و بجا است آنچه کہ در قرآن مجید دربارہ این گونه نفوس نازل شدہ کہ خدای در قرآن مجید در سورہ انعام فرمود " رها کن آنان را در اوہام و خیالات باطل خود سرگرم لعب و لہو باشند زیرا حقایق و معنویات را ارزش و قیمت از آن بیشتر است کہ در دسترس اینگونه مردم جاہل و موهوم پرست قرار گیرد."

• لعمرک انہم لفی سکرتمہم یعمہون •

آیہ فوق در قرآن مجید در سورہ حجر می فرماید "قسم بجان تو ای رسول اللہ کہ این معرضین نادان در سکر ہوی و مستی غفلت و جہل خود گرفتار و اسیرند و دست و پا می زنند و از مشاہدہ حقیقت محروم و قادر بدیدن حقیقت نیستند."

• بلی طلعتی در کتاب مذکور است کہ باید ظاہر شود •

یکی از اعتراضات یهود بہ حضرت رسول این بود کہ بعد از حضرت موسی صاحب شریعت و کتابی ظاہر نخواہد شد کہ نسخ تورات کند بلی در کتاب ما بشارت بہ ظہور نبی دادہ شدہ کہ بیاید و همان شریعت و احکام تورات را ترویج کند و راہ و رسم موسی را در تمام جہان منتشر سازد و بہ این بہانہ از ایمان

بحضرت رسول محروم ماندند.

استشهاد یهود درباره این مطلب به مندرجات باب هجدهم تشبیه بود.

• و قالت اليهود یدالله مغلوله غلت ایدیهیم ... •

این آیه در سوره مائده نازل شده است و جمال کبریا در ایقان مبارک آن را ذکر فرموده اند و درباره تفسیر آن می فرمایند که چون یهود معتقد بودند که بعد از حضرت موسی و شریعت تورات پیغمبری و شریعتی از طرف خداوند برای مردم نخواهد آمد و باب فیض و فضل الهی را سدود می پنداشتند لهذا می گفتند "یدالله مغلوله" یعنی دستهای خداوند در غل و زنجیر بسته شده و قادر به ارسال نبی جدید و شریعت جدید بعد از موسی و تورات نیست خداوند در قرآن مجید بعد از نقل این گفتار یهود می فرماید " غلت ایدیهیم و لعنوا بما قالوا " یعنی یهود که دست خدا را مغلول می دانند دروغ می گویند دستهای خودشان در غل و زنجیر باد دستهای خداوند باز است و آنچه را بخواهد انجام میدهد.

• یدالله فوق ایدیهیم •

این بیان در سوره فتح درباره واقعه بیعه الرضوان نازل شده که اصحاب با حضرت رسول تجدید بیعت فرمودند و پیغمبر در هنگام بیعت دست خود را بالای دست آنها می نهادند ... و لهذا فرمود یدالله فوق ایدیهیم ...

• اگر چه شرح نزول این آیه را علمای تفسیر مختلف ذکر نموده‌اند •

مقصود آیه مبارک قرآن است که در سوره مائده نازل شده قوله تعالی " و قالت الیهود یدالله مغلوله ... " جمال اقدس ابهی می فرمایند مقصود حق تعالی از این آیه آنست که اشتباه یهود را آشکار فرماید یهود معتقد بودند که باب فیض مستمر الهی مسدود شده ... و از این معنی تعبیر می کردند که یدالله مغلوله یعنی دست خدا بسته شده ... خداوند در جواب آنان فرموده " غلت ایدیهم و لعنوا بما قالوا بل یداه مبسوطتان " یعنی بسته باد دست یهود که چنین سخنی را می گویند ... اما مفسرین و علمای اسلام در این باره سخنان دیگر گفته‌اند ...

• منتهی فیض الهی که برای عباد مقدر شده لقاملله و عرفان اوست ... •

جمال اقدس کبریا در ایقان شریف ... فرموده‌اند که همواره فیض خداوند نسبت بخلق بوسیله ارسال مظاهر مقدمه استمرار دارد و اشاره می فرمایند که بزرگترین فضل و مقام عظیمی که خداوند در قرآن مجید بمردم وعده داده لقاء الهی و عرفان مظهر مقدس اوست که لقاء الله است.

• والذین کفروا به آیات الله ولقائه اولئک ینسوا من رحمتی و اولئک ... •

این آیه مبارک در سوره عنکبوت نازل شده و جمال قدم جل جلاله در بحث اثبات لقاء الله و شرح معنی اصلی و مقصود واقعی از آن که عبارت از عرفان

مظهر امرالله است به این آیه استشهاد فرموده‌اند که می فرماید آن کسانی که
بلقay الهی کافر شدند همانا از رحمت خداوند نا امید و مایوس و بعذاب شدید
دردناکی مبتلی خواهند شد.

• الذین یظنون انهم ملا قوار بهم و انهم الیه راجعون •

این آیه در سوره بقره نازل شده در وصف اصحاب یقین و اهل ایمان می فرماید
که مومنین واقعی آنها هستند که به لقای حضرت پروردگار معتقدند و میدانند
که بسوی خداوند خود مراجعت خواهند کرد.

**• قال الذین یظنون انهم ملاقوا الله کم من فئه قلیله فلیت فئه
کثیره ... •**

این آیه در سوره بقره نازل شده مضمون آنست که می فرماید گفتند آن نفوسی
که معتقدند بلقay خداوند چه با جمع قلیلی که بر جمع کثیری غالب می شوند
... مقصود از لقای الهی همانا فوز بلقay مظهر امرالله و عرفان اوست.

• فمن کان یرجوا لقاء ربه فلیعمل عملا صالحا •

این آیه در سوره کهف نازل شده می فرماید هر کس که امید دارد به لقای
الهی برسد باید اعمال نیکو نماید.

• يد بر الامر يفصل الايات لعلكم بلقاء ربكم توقنون •

این آیه در سوره رعد نازل شده می فرماید که خداوند امر مبارک خود را تدبیر و تکمیل می فرماید و آیات نازل می کند شاید مردم بلقay الهی یقین کنند مقصود از لقay الهی عرفان و لقay ذات اقدس الهی است.

• اگر گویند تجلی عام مقصود است •

... باری اگر مقصود از لقاء الله همین تجلی عام و جلوه نور وجود و فیض حضرت یزدان باشد که برای همه موجودات ثابت و محقق و در همین دنیا موجود و معین است دیگر اختصاص بروز قیامت نخواهد داشت با آنکه گفته اند که لقاء الله تجلی الله است در قیامت و واضح شد که تجلی عام در همین دار وجود جسمانی هم حاصل است و احتیاجی به شرط و قید قیامت ندارد. و اگر مقصودشان از تجلی الله تجلی خاص است اگر رتبه فیض اقدس را گویند که کسی را به آن رتبه و مقام راه نیست تا به لقاءالله در رتبه غیب ذات قلز شود زیرا عرفان و ذات غیب و لقay حضرت غیب الغیوب در رتبه ذات ممتنع و محال است و اگر مقصودشان رتبه فیض مقدس است بدیهی است که باید در عالم خلق باشد و البته مقصود از عالم خلق ظهور و بروز تجلی الهی در عالم خلق است که اول ما خلق الله باشد و این مقام منحص به انبیاء و مظاهر مقدمه الهیه است ...

• ان من شینی الا یسبح بحمده •

این آیه در سوره بنی اسرائیل نازل شده و جمال کبریا در ایقان مبارک این آیه را در موضوع تجلی عام الهی بر همه ممکنات ذکر فرموده اند و مضمون آنست

که می فرماید هیچ شیئی در عالم نیست مگر آنکه به تسبیح و تنزیه خداوند مشغول است.

...اگر انسان به بصر معنوی به اشیاء ناظر شود بکوش جان آواز تسبیح آنان را می شنود.

• و کل شیئی احصیناه کتابا... •

این آیه در سوره نباء نازل شده و جمال قدم جل جلاله این آیه را در بحث تجلی عام الهی بر همه ممکنات استشهاد فرموده‌اند و ضمن آنکه می فرماید هر چیزی را که در جهان است بمنزله کتبی قرار دادیم که ارباب معرفت را به قدرت و عظمت پروردگار راهنمایی می کند...

• تجلی خاص •

مقصود فیض مقدس است که ذات غیب الغیوب چهره دلارای خود را در مراتب خلق و ممکنات مشاهده می فرماید و اشرف ممکنات انسان است و اشرف افراد انسان کامل است که عبارت از مظهر امرالله باشد و بنا براین که انسان کامل مراتب تجلی خاص حضرت غیب الغیوب و مظهر هو الاول و الاخر و الظاهر و الباطن است لهذا لقای او عین لقاء الله و عرفان او عین عرفان الله است.

• حضرت علم •

مقصود از حضرت علم در اصطلاح صوفیه حضرت الوهیت و غیب الغیوب است ... صوفیه به تجلی خاص در عین ذات در حضرت علم ازلا قاطند و آن را فیض اقدس

• فیض اقدس - فیض مقدس •

این هر دو اصطلاح صوفیه است که جمال قدم جل جلاله در کتاب ایقان مبارک در بحث آیات لقاء الله که در قرآن مجید نازل شده به آن اشاره فرموده‌اند. حضرت عبدالبهاء در لوح شرح حدیث کنت کنز مخفی می فرمایند قوله الاحلی " بدانکه در عرف صوفیه مذکور است که غیب هویت در مرتبه احدیت جمیع اسماء از ساحت قدس دور و بی اسم و صفت مشهور است زیرا اسماء حق مرایای صفات است و صفات حق در مرتبه احدیت عین ذات حقت بدون شایبه تفاوت و امتیاز .... بلی اسماء و صفات ذاتیه ثبوتیه از ذات حق در هیچ رتبه سلب نگردد وولکن در آن مقام اسماء و صفات از یکدیگر منفصل نه و هم از ان ذات بی جهت ممتاز نیستند و حقایق شئونات الهیه بعضی از بعضی و از ان ذات غیر متعین ممتاز و تفصیل نگردیده نه علما" و نه عینا" مثلا" ما بین اسم علیم از بصیر و سمیع و اسماء دیگر ... ذات احدیت را در این رتبه اکبر که می فرماید کان الله و لم یکن معه شیئی بکنزالمخفی و غیب الهویه و صرف الاحدیه و ..... تعبیر نموده‌اند ... و چون در غیب هویه حرکت حیه و میل ذاتی کمال جلاء و استجلاء اقتضا نموده و کمال جلا در نزد بعضی از عارفین ظهور حق است سبحانه بنفس خود بصور اعیان و استجلاء مشاهده جمال مطلق است تجلیات جمال خویشتن را در مرایای حقایق و اعیان لهذا شئونات ذاتیه بواسطه فیض اقدس از مرتبه ذات در مرتبه علم ظاهر گشت و این اول ظهور حق است از کنز مخفی در حضرت علم و از این ظهور اعیان ثابته بوجود علمی موجود شدند و هر کدام علی ماهو علیه در مرات علم الهی ممتاز گشتند و این مرتبه را به غیب ثانی و واحدیت و مرتبه اعیان ثابته تعبیر نموده‌اند ... "

**• بر فرض تصدیق این رتبه صدق لقاء برای نفسی در این مقام
صادق نباید •**

... این بیانات و اصطلاحات صوفیه در امر بدیع مورد تصدیق قرار نگرفته و از این جهت در ایقان مبارک در ضمن تشریح تجلی الله بمعنی تجلی خاص و فیض اقدس می فرمایند "بر فرض تصدیق این رتبه ... • و حقیقت آنست که اقوال صوفیه درباره مراتب وهم صرف است زیرا مادام که عرفان ذات غیب ممتنع و محال است والسبیل مسدود و الطلب مردود نصی است صریح معلوم نیست که حضرات صوفیه از کجا توانستند به معرفت ذات غیب با وجود امتناع پی ببرند و برای او مراتب و مقامات متعدده اثبات نمایند ... حضرت عبدالبهاء در لوح کتبی می فرمایند قوله الاحلی " مقصود از عرفان در این حدیث شریف معرفت کنه ذات حق نبوده و نیست چه که از حیز امکان خارج است بلکه مقصود معرفت آثار و تجلیات آن غیب اقدس امنع بوده و هست ... •

• السبیل مسدود و الطلب مردود •

این بیان از حضرت امیر ع است که در ضمن خطبه در توحید باری تعالی بیان فرموده‌اند و حضرت سید کاظم رشتی اعلی الله مقامه در شرح خطبه طتجیه این بیان مبارک را اشاره کرده است ...

**• جمیع آنچه به ایشان راجع است فی الحقیقه بحضرت ظاهر
مستور راجع •**

مقصود از حضرت ظاهر مستور ذات غیب الهی است که از حیث آثار قدرت و عظمت
ظاهر و آشکار است که عقول و افهام را بساحت قدسش راهی نیست. در بعضی از
الواح مبارکه حضرت ظاهر مستور بر مظهر امرالله نیز قبل از بعثت و قیام
بدعوت اطلاق شده که بظاهر در بین خلق ظاهر و آشکار است ولی از جنبه لطیفه
غیبیه و جلوه الهیه مستور و پنهان است و کسی را به حقیقت مکنونه در وجود
مقدس آگاهی و اطلاعی نیست.

• هو الاول و الاخر و الظاهر و الباطن •

آیه قرآنت در سوره حدید نازل شده است مفسرین اسلامی این آیه را درباره
ذات غیب الغیوب دانسته اند ... و لکن به شرحی که در ایقان مبارک نازل شده
این صفات راجع به مظاهر مقدمه الهیه است که قائم مقام حق در عالم امر و خلق
هستند ...

• اذا قام القائم قامت القیامه •

این حدیث از احادیث مشهوره مرویه از صادق آل محمد است که درباره قیامت
فرموده و آن را به ظهور و قیامت طلعت موعود منتظر قائم آل محمد تاویل
فرموده است ...

• هل ينظرون الا ان ياتيهم الله ... •

آیه مبارکه قرآنی است که در سوره بقره آیه ۲۰۶ نازل شده و اشاره ابلغ از تصریح بظهور مظهر امرالله است و دلیل بر آنکه فیض روح القدس در هیکل انسانی که بمنزله محاب است در مقابل انوار شمس حقیقت که بر قلب مبارک در هیکل مظهر امرالله تجلی فرموده است در عالم آشکار خواهد شد ولی ظاهر پرستان این آیه قرآنی را به شعون دیگر تفسیر کرده اند....

• معنی قیامت را ادراک نما ... •

مطابق عقیده پیروان ادیان مراد از قیامت روزی است که بندگان خدا بعد از مرگ در آن روز پیا خاسته و به کیفر و پاداش اعمال خود برسند. (فرهنگ علوم عقلی) درباره کیفیت قیامت و امور عظیمه‌ای که در آن واقع خواهد شد عقاید مختلفه موجود است مسیحیان نظر خاصی دارند و یهود را عقیده مخصوص است و پارسیان را معتقداتی خاص و مسلمین را در این موضوع عقاید و آراء بخصوصی موجود است ... جمال قدم جل جلاله در الواح مبارکه و مخصوصاً در ایقان شریف حقیقت قیامت را بیان فرموده‌اند و جمیع حجات و اوهام را خرق نموده‌اند...

حضرت رباعلی در کتاب بیان در باب سابع از واحد ثانی می فرمایند " فی بیان یوم القیامه ملخص این باب آنکه مراد از یوم قیامت یوم ظهور شجره حقیقت است و مشاهده نمی‌شود که احدی از شیعه یوم قیامت را فهمیده باشد بلکه همه موهوماً امری را توهم نموده که عندالله حقیقت ندارد ... " (جهت توضیحات جامع‌تر به صفحه ۸۲-۱۴۹۴ مراجعه فرماید.)

• يجعل اعلاکم اسفلکم و اسفلکم اعلاکم •

در احادیث وارده از امه اطهار ع مکرر این نکته وارد شده که در آخرالزمان امت اسلامی به امتحانات شدید گرفتار می‌شود ... که در نتیجه امتحانات الهیه مردمان عالیقدر از مقام خود فرو افتاده در درجات سقوط واقع می‌شوند و مردمان وضعیع و گمنام بواسطه ثبوت و رسوخ در امتحانات الهیه به مقامات عالیه ارتقا می‌یابند ...

• نرید ان نمن علی الذین استضعفوا ... •

این آیه مبارکه در سوره قصص نازل شده است مضمون آنست که خداوند می‌فرماید ما اراده کردیم که بر نفوس گمنام و وضعیع منت بگذاریم و آنان را به مقامات عالیه ارتقاء بدهیم و آنان را پیشوایان و وارثین ملکوت الهی در این جهان قرار بدهیم و در درجات آخرت نیز بمقام عالی برسانیم .

• یمحوالله ما یشاء و ینبت ... •

در سوره ابراهیم این آیه مبارکه نازل شده است و مضمون آنکه می‌فرماید خداوند آنچه را بخواهد محو می‌کند و آنچه را بخواهد اثبات می‌فرماید و در نزد اوست ام‌الکتاب .

• طلب الدلیل عند حصول المدلول ... •

این سخن از علما اصول و برخی از حکماء و متکلمین است و بیشتر اصولین این

سخن را گفته‌اند که انسان اگر بعد از حصول مطلبی که برای اثبات آن دلیل اقله می‌کند باز هم به استدلال پردازد این عمل او کار قبیح و ناپسندی است زیرا حکم تحصیل حاصل را دارد و مثل کسی می‌ماند که بعد از دست یافتن به آب گوارا از آن صرف نظر کند و باز درصدد یافتن آب گوارا باشد و همچنین علم برای رسیدن به معلوم است که مقصود اصلی است و اگر بعد از حصول معلوم باز کسی در طلب علم باشد که او را به معلوم رهبری کند چنین عملی ناپسند و خطاست.

• قل یا اهل الارض هذا فتی ناری یرکض فی بریه الروح ... •

این بیان مبارک از جمال‌قدم جل جلاله است که بعد از شرح و بسط درباره مقام علمای امر یعنی مومنین حقیقی و اشاره به احوال معرضین و مستکبرین که از درجات عالیّه بواسطه انکار و عدم اقبال به مظهر امرالله از مقام عالی خود ساقط شدند بالاخره بحث مزبور را چنین خاتمه داده می‌فرمایند به این مضمون که ای مردم روی زمین اینست آن جوانی که قلبش به نار موقده الهیه مشتعل است و در صحرای روح برای هدایت طالبان حقیقت چراغ راهنمایی در دست دارد و طالبان حقیقت را مژده به ظهور میدهد و شما را ای اهل ارض متذکر میدارد به امر عظیمی که از افق قدس طالع می‌شود و در سرزمین عراق در پس پرده‌های نور مستور است و در عین حال برای صاحب نظران آشکار و مشهود است.

• ان الله عهد الینا ان لانومن لرسول ... •

این آیه در سوره آل عمران نازل شده است و از قول یهودیان معترض نقل فرموده که بحضرت رسول عرض کردند خداوند علامتی مخصوص رسول حقیقی صادق

مقرر فرموده که از آن علامت او را بشناسیم و آن اینست که آن رسول باید قربانی بنام خداوند تقدیم کند و آن قربانی مورد قبول خداوند واقع شود و آتشی از آسمان فرود آید و آن قربانی را بسوزاند و یلعد اگر تو هم ای محمد پیغمبر واقعی و رسول صادق هستی باید این علامت همراه داشته باشی ... حق تعالی در قرآن مجید در جواب یهودیان معترض فرمود بگو ای محمد به این یهودان که بتو اعتراض می کنند و از تو علامت قربانی میطلبند که قبل از من رسولان الهی با آیات و بینات برای هدایت شما آمدند و آنچه را هم که می گوید یعنی تقدیم قربانی و قبول شدن آنرا هم دارا بودند پس بگوید ای یهودان معترض که چرا آنها را کشتید اگر در دعوی خود صادق هستید شما با آنکه علامت مزبور را در رسولان قبل از من دیدید معذک آنها را تکذیب کردید و به قتل رسانیدید حال چگونه از من آن علامت قربانی را طلب میکنید؟ ...

• معجزه هاییل و قایل •

قایل و هاییل دو پسر آدم ابوالبشر بودند که در مسله نزاع آنان درباره دختری قرار شد هر یک قربانی برای سوختن تقدیم کنند و هر کدام که مقبول افتاد دختر از آن او باشد و بالاخره آتشی از آسمان آمد و قربانی هاییل قبول شد و قایل از راه حسد برادر خود را به قتل رسانید.

• حکایت هاییل •

داستان هاییل در عهده عتیق سفر تکوین و قرآن مجید سوره مائده آیه ۳۴ به بعد مسطور است و در تواریخ اسلامی و کتب تفسیر و قصص الانبیاء با شاخ و برگهای عجیب مذکور است.

• قد جاکم رسل من قبلی بالبینات ...

این آیه در سوره عمران نازل شده و در جواب اعتراض یهود است ... می فرماید ای رسول الله به یهود بگو که رسولان قبل از من بالبینات الهیه برای هدایت شما ظاهر شدند و همین علامت را هم داشتند ولی شما آنها را کشتید ...

• وکانوا من قبل یتفتحون علی الذین ...

این آیه در سوره بقره نازل شده و جمال کبریا در ایقان شریف ترجمه آنرا چنین ذکر فرموده‌اند قوله تعالی می‌فرماید بودند این گروه که با کفار مجادله و مقاتله می‌نمودند و در راه خدا و طلب فتح می‌نمودند برای نصرت امرالله پس چون آمد ایشان را آن کسی که شناخته بودند کافر شدند باو پس لعنت خدا بر کافران ...

• عوالم ملکیه •

مقصود جهان آفرینش و عرصه امکان است که مخلوق حق است و مستفیض از انوار فیض حضرت مطلق جل و علا .

• لا نفرق بین احد منهم •

در سوره آل عمران آیه ۷۸ نازل شده است معنای تمام آیه چنین است بگو که

ما ایمان داریم به خداوند و به آنچه بما از قرآن مجید نازل شده و ایمان داریم به آنچه بر حضرت ابراهیم و اسماعیل و اسحق و یعقوب و قبایل بنی اسرائیل نازل شده و ایمان داریم به آنچه بر حضرت موسی و عیسی و سایر انبیاء از طرف پروردگار نازل شده و هیچ فرقی بین آنان نمی‌گذاریم و ما بخداوند اطاعت داریم و متقاد او امر او هستیم.

• اما النبیون فاننا •

این جمله از فرمایشات حضرت رسول الله است که در تفسیر آیه مبارکه قرآنیه فرموده است و در کتب تفسیر مشهور گردیده علامه مجلسی در مجلد هفتم بحارالانوار روایت کرده که مضمون آن بفارسی چنین است انس بن مالک گفت که روزی حضرت رسول نماز صبح را ادا فرمود و در محراب عبادت قرار گرفت و رخصارش مانند ماه تمام مندرخشید عرض کردیم یا رسول الله آیا ممکن است تفسیر این آیه مبارکه را برای ما بیان فرمایید که خداوند در قرآن فرموده است " ... آنان نفوسی هستند که خداوند نعمت خود را به آنان مبذول داشته یعنی آنان را با پیغمبران و شهیدان و صدیقان و صالحین مانوس فرموده است مقصود از این جمله کیست ؟ پیغمبر فرمود اما مقصود از نبیون من هتم و مقصود از صدیقون حضرت علی بن ابیطالب است و از شهداء مقصود عموی من حمزه است و مقصود از صالحون دختر من فاطمه و دو فرزندش حسن و حسین هستند

• منم آدم اول و نوح و موسی و عیسی •

این بیان منسوب به حضرت رسول الله است که آن را بعضی از محدثین در کتب

خود روایت فرموده‌اند از جمله شیخ برسی از علمای شیعه در قرن نهم که مردی محدث و شاعر و صوفی مشرب است در کتاب الالفین از رسول‌الله روایت کرده که فرموده‌اند انا آدم الاول انا نوح و انا موسی و انا عیسی ... *

*** همین مضمون را طلعت علوی هم فرموده‌اند ***

در کتب معتبره شیعه و عراقی کامل از حضرت امیر ع چند خطبه روایت شده که حضرت خود را بنحو خاصی معرفی فرموده‌اند و خود را آدم و نوح و ... نامیده‌اند مانند خطبه البیان و خطبه طنتجیه و امثالها ...

*** و ما امرنا الا واحده ... ***

این آیه در سوره القصر نازل شده مضمون آنست که امرالله دارای حقیقت واحده است و تعدد قبول نمی‌کند یعنی حقیقت شرایع امرالله در هر ظهور یکی است و اساس جمیع ادیان واحد است منتهی فروع احکام باقتضای هر زمان فرق می‌کند ...

*** همچنین ائمه دین و سراجهای یقین فرموده‌اند؛ اولنا محمد و آخرنا ... ***

جمال کبریا در ایقان شریف در بحث رجعت و معنی واقعی و قیامت و حشر و بحث از جمله استدلال بفرمایش ائمه اطهار ع فرموده‌اند که اشاره بوحده حقیقه مظاهر ولایت فرموده‌اند و گفته‌اند که اول ما اهل‌البیت محمد است و وسط و آخر ما محمد است یعنی همه ما مظاهر حقیقت واحده هستیم و بفرمایش جمال

بارک در ایقان * جمیع انبیاء هیاکل امرالله هستند که در قیام مختطفه
ظاهر شدند * حدیث فوق در کتب معتبره شیعه روایت شده است ...

* انا وجدنا ابائنا علی امه ... *

این آیه در سوره زخرف نازل شده است و مضمون آنکه کفار و مشرکین در دوران
قیام حضرت رسول و سایر منکرین در دوره سایر مظاهر الهیه می گفتند که ما
هرگز بسختان این مدعیان گوش نمیدهیم همانا ما از آباء و اجداد خود طریقه
و راهی را گرفته ایم و بهمان راهی میرویم که پدران و اجداد ما میرفتند و
در پی آنان سلوک می نماییم.

* ماده نحاسی *

مقصود مس است که از فلزات معروف است و بعقیده حکمای قبل اگر نحاس در
معدن باقی بماند و از غلبه یبوست که در نتیجه اختلال تعدیل عناصر آن حاصل
می شود محفوظ بماند پس از هفتاد سال به طلا تبدیل می گردد ولی چون یبوست
در او غلبه کند بهمان صورت نحاسی باقی می ماند مگر آنکه اکسیر باو برسد
که در مدتی بسیار قلیل از مقام نحاسی بمقام ذهبی ارتقاء می یابد ...
اکسیر الهی و نفثات روح قدسی که عبارت از هدایت مظاهر مقدمه الهیه است می
تواند در مدتی قلیل نحاس وجود نفوس عقب مانده و گرفتار آن امراض روحانی و
معنوی را بمقام کمال که عبارت از لقاءالله و عرفان الله است فائز فرماید.

• كل ذلك من فضل الله يوتيه من يشاء من خلقه ... •

این بیان از جمال اقدس کبریائی است ... مضمون آنکه جمیع این مواهب روحانیه که نصیب مومنین فداکار شده است همانا از فضل الهی است که درباره آنان چنین موهبت و نعمتی را مبذول فرموده زیرا خداوند این مواهب را بهر یک از بندگان خود که بخواهد عطای فرماید.

• عوالم جمع و فرق و توحید و تفریق و تحدید و تجرید الهی را ... •

این بیان مبارک را در ضمن تشریح رجعت و مقام حقیقه مظاهر مقدسه الهیه فرموده‌اند مقصود از مقام جمع وحدت حقیقه مظاهر مقدسه الهیه است که در این مقام نظر بشخص معین و اسم و رسم و شعون خاصه نیست بلکه نظر بحقیقت واحده متجلیه در مرایای قلوب صافیه مقدسه الهیه است که درباره این مقام فرموده لا تفرق بین احد من رسله و مقصود از فرق مقام خصوصی و شعون خاصه هر یک از مظاهر مقدسه الهیه است که از این جهت با هم فرق دارند فی المثل اسم و رسم و بلد و زمان و مختصات و عادات هر یک با دیگری فرق دارد که در این خصوص فرموده تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض و مقصود از مقام توحید نیز همان مقام جمع و وحدت حقیقه است که مظاهر الهیه دارا هستند و شرح آن گذشت و مقام تفریق هم همان رتبه و مقام فرق است که ذکر شد و مقصود از مقام تجرید آنست که به حقیقت مظاهر مقدسه الهیه ناظر باشیم با قید تجرد از شعون خصوصی که مخصوص آنان در عالم تفریق و فرق است و نظر به وحدت حقیقه آنان داشته باشیم و مقام تحدید آنست که نظر بحدود مخصوصه و شعونات خاصه جسمانیه هر یک از مظاهر مقدسه داشته باشیم ...

• بذکر خاتم النبیین محتجب گشته ... •

مسلمین نظر به لقب خاتم النبیین که در قرآن سوره احزاب از لسان وحی بحضرت رسول الله ص عنایت شده است از ایمان به ظهور مبارک حضرت رب اعلی و جمال اقدس ابهی جل جلالهما محتجب شده‌اند و میگویند چون خاتم النبیین بمعنی آنست که بعد از حضرت رسول ص دیگر نبی و رسولی نخواهد آمد و شریعت جدید و دین تازه‌ای بعد از دین اسلام تشریح نخواهد شد و همین دین و آدین با فروع منصوصه و احکام خاصه الی‌الابد و تا قیام قیامت باقی و برقرار خواهد بود لهذا ما نمی‌توانیم این ظهور را که با شرع جدید و دین تازه که غیر از دین و احکام اسلامی است ظاهر شده قبول کنیم ... و خاتم النبیین را هم دلیل بر قطع فیض الهی و انفصال رشته وحی ربانی الی‌الابد دانسته‌اند ... (جهت توضیحات مفصل و جامع به صفحات ۲۶۱ - ۳۲۰ قاموس ایقان مراجعه فرمایید.)

• قول حضرت امیر را ادراک نما که فرموده کشف سبحات‌الجلال من غیر اشاره ... •

این بیان مبارک حضرت امیر ع درباره حقیقت است که در حدیث کمیل بن زیاد نسخی وارد شده است درباره این حدیث در ذیل جمله " حدیث کمیل " در این کتاب بحث شده است.

• بل يجعلون اصابعهم فی آذانهم •

این بیان مبارک را جمال کبریایی در ایقان شریف درباره علمای هر عصر و

زمان ذکر فرموده اند که برای حفظ مقام ریاست خود در هنگام ارتفاع ندای مظهر امرالله از آنحضرت اعراض می‌نمایند و انگشت‌های خود را در گوش خود می‌گذارند تا ندای الهی را استماع ننمایند خود گمراهند و خلق را هم گمراه می‌کنند و در قرآن مجید آیه مبارکه فوق نازل شده که درباره منکران و مخالفان و معرضین می‌فرماید " یجعلون اصابهم فی اذانهم من الصواقی حذرالموت " که در مقام تشبیه ذکر فرموده است که منکرین حق و حقیقت مانند اشخاصی هستند که چون صدای رعد بشنوند و برق را مشاهده کنند از ترس انگشت خود را در گوش‌های خود می‌گذارند ...

" یا قوم اتبعوا المرسلین ... "

این قسمتی از آیه مبارکه سوره یس است که جمال اقدس کبریاء در ایقان شریف آن را ذکر فرموده‌اند پس از آنکه شرحی درباره علما و پیشوایان ادیان می‌فرمایند که همواره سبب گمراهی خلق و علت اصلی اعراض نفوس از مظاهر مقدسه الهیه بوده و هستند ... می‌فرمایند مردم نیز چشم خود را به علمای خود دوخته و تابع آنان هستند و اگر گفته شود یا قوم اتبعوا المرسلین این پیغمبران الهی را پیروی کنید در جواب میگویند اگر این دعوت صادق است پس چرا علما و پیشوایان ما قبول نمی‌کنند ...

" قاتلهم الله بما فعلوا من قبل و من بعد کانوا یفعلون "

این بیان از جمال اقدس ابهی است ... که می‌فرماید خداوند بکشد این علمای سوء را و جزای اعمال زشتی را که در دوران مظاهر قبل مرتکب شدند به آنها بدهد و همچنین علمای سونی را که در آینده سبب ضلالت و گمراهی مردم می‌شوند

خداوند به جزای اعمال برساند.....

**« و فقنا الله و اياکم يا معشر الروح لعکم بذلک فی زمن المستغاث
توفقون ... »**

این بیان مبارک از جمال اقدس کبریاست ... فرموده‌اند که ای پیروان حقیقت و طلائر ان سماء روح از خداوند طلب می‌کنم که بشما توفیق عنایت فرماید تا در زمن المستغاث که ندای الهی مجدداً بلند خواهد شد فریب علمای سوء حال معطل را نخورید و به لقای الهی و عرفان او فائز شوید و از این موهبت کبری بواسطه تلقینات باطله علمای سوء که از سبحات مجله هستند از عرفان الهی محجب‌نماید ...

**« آیا نغمه طیر هویه را نشنیده‌اید که میفرماید الف فاطمه نکاح
نمودم که ... »**

این حدیث را جمال اقدس کبریا در ضمن تشریح معنی قیامت و رجعت و حل مسئله خاتم النبیین در ایقان شریف ذکر فرموده‌اند و شاهد مثال برای تبیین موضوع آورده‌اند. این بیان مبارک منسوب بحضرت امیر ع است که در کتاب الالفین شیخ رجب بررسی روایت شده است ...

« فاطمه ع »

مقصود حضرت فاطمه زهرا دختر حضرت رسول اکرم است و لوح فاطمه بنام آن حضرت معروف شده ... لقب حضرت فاطمه زهرا و صدیقه و سیده نساء العالمین و

امثال آنست در تواریخ اسلام و کتب احادیث اهل سنت و شیعه شرح زندگی و مصائب و بلیات آنحضرت بتفصیل ذکر شده و خطبه دفاعیه آن حضرت در واقعه غصب فدک در کتب تواریخ ثبت است و این خطبه در اعلی درجه فصاحت و از آیات کریمه بلاغت و انجام است ...

• نغمه جمال ازلی حسین بن علی را ... •

این روایت سلمان را محدث عالم حافظ شیخ رجب برسی در کتاب الالفین ذکر فرموده است که آن حضرت به سلمان فرمود یا سلمان کنت مع الف آدم و کان واحد منهم خمسين الف سنه و انی کل دور عرضت و لایه آبی علی کل واحد منهم یا سلمان کنا انواراً نطوف حول العرش قبل خلق السموات و الارض ...

• بلی لا یعرف ذلك الا اولوالالباب •

این بیان مبارک جمال اقدس کبریاست ... مقصود آنست که عقول ضعیفه چون از ادراک معانی و حقایق باطنیه عاجزند لهذا امثال این دو روایت را انکار نمایند آری بمعانی حقیقی این بیانات عالیه معضله جز خردمندان و صاحبان عقول سلیمه دیگری پی نبرد ...

• قل افتمون ببعض الكتاب ... •

این آیه در سوره بقره نازل شده خطاب به یهود که مندرجات تورات را در مواقعی که به نفع خود میدانستند قبول داشتند و در بعضی موارد که مقتضی حال آنان نبود مندرجات کتاب الهی را انکار میکردند خداوند در قرآن مجید

بنان میفرماید ... این چه طریقه ایست که شما یهودان پیش گرفته‌اید که بمندرجات کتاب الهی گاهی مومن می‌شوید و قبول دارید اگر آنرا بصلاح خود بیابید و برخی از مندرجات کتاب خدا را انکار می‌کنید چون برخلاف مصالح خود تشخیص می‌دهید آیا بعضی از آیات کتاب مومن هستید و برخی آیات را انکار میکنید؟ ...

• ما کان محمد ابا احد من رجالکم ولكن رسول الله ... •

این آیه در سوره احزاب نازل شده و جمال قدم جل جلاله در کتاب ایقان مبارک در شرح مقام دوم مظاهر مقدسه الهیه که مقام تحدید و بشریت و شئون خاصه است به این آیه مبارک استدلال فرموده‌اند ...

• فهینا لمن فاز به فی یوم اعرض ... •

این بیان جمال کبریاست ... مضمون آنکه خوشا بحال نفوسی که در این ایام ظهور شمس حقیقت به لقای او که عین لقاءالله است فائز شوند و در این ظهور مظهر امرالله که اکثر مردم از او اعراض کرده و همانطوریکه مشاهده می‌نمایند حق را انکار نموده‌اند خوشا بحال کسی که بعرفان الهی و لقاءالله فائز شود.

• بحکم اول از امر ثانی معرض گشته‌اند •

جمال قدم جل جلاله در ایقان ... می‌فرمایند این مردم هم مانند یهود دوره رسولالله آنچه را از آیات کتاب و بیانات وارده بصلاح خود بیستند قبول

می‌کنند و آنچه را برخلاف اوهام خود ببینند انکار می‌کنند ... سپس برای مثال می‌فرمایند که مسلمین در قرآن مجید خوانده و می‌خوانند که حضرت رسول‌الله خاتم‌النبین است و می‌گویند که معنی خاتم‌النبین آنست که بعد از آن حضرت پیغمبری در عالم مبعوث نخواهد شد ... و چون این قسمت از قرآن را که مطابق اهواء خود تفسیر کرده‌اند مطابق مصالح خود می‌یابند قبول دارند و آنرا کلام الهی میدانند اما همین مسلمین در قرآن مجید آیات متعدده درباره لقاءالله می‌خوانند و امروز که مظهر امرالله و شمس حقیقت که لقای او لقاءالله است ظاهر شده و استدلال بهمین آیات قرآنی می‌فرماید مسلمین چون برخلاف مصالح خود می‌بینند این آیات لقاءالله را ندیده می‌گیرند ... و به حکم اول یعنی مفهوم آیه خاتم‌النبین از امر ثانی یعنی موضوع لقاءالله اعراض می‌کنند و با آنکه هر دو موضوع در قرآن نازل شده معذک موضوع خاتم‌النبین را قبول دارند و موضوع لقاءالله را انکار کرده و می‌کنند ...

• لا تدركه الابصار و هو يدرك الابصار و هو اللطيف الخبير •

این آیه در سوره انعام نازل شده و مضمون اینست که خداوند جهان را چشمهای ظهیری نمی‌تواند ببیند و خداوند تعالی است که به نوایای قلوب و ابصار آگاه و مدرک است و همانا خداوند مهربان و داناست.

• ولو يواخذا الله الناس بما كسبوا ... •

این آیه در سوره فاطر نازل شده است می‌فرماید که اگر خداوند بخواهد که جزای اعمال مردمان را در این دنیا بدهد همانا هیچ کس در روی زمین باقی نمی‌ماند و همه مردم به جزای اعمال زشت و مجازات گناهان خود می‌رسند و

جنبنده‌ای در روی زمین باقی نمی ماند و لکن خداوند جزای اعمال آنان را تا روزی معین و وقت و زمان مقدری بتاخیر میاندازد ... و مقصود آنست که حجت الهیه بر خلق کامل شده و در وقت معینی و اجل مسمی البته به جزای اعمال خود خواهند رسید.

• کل شیئی فی قبضه قدرته اسیر ... •

این بیان جمال اقدس کبریایی است ... مضمون آنکه زمام اختیار اشیاء و مخلوقات در کف قدرت خداوند است و این معنی بسیار برای او سهل است که هر طور بخواهد امر می کند و هر چه بخواهد می فرماید و آنچه را اراده کند بدان عمل می کند.

• من قال لم و بم فقد كفر •

بیان جمال قدم جل جلاله است ... مضمون آنکه هر کس بکار خدا و اراده خدا اعتراض کند و چون و چرا نماید البته کافر بخداوند تعالی است.

• لا یسل عما یفعل •

این آیه در سوره انبیاء نازل شده و مضمون آنست که خداوند آنچه را که بخواهد و اراده کند انجام میدهد و در افعال خویش مسؤل احدی نیست و کسی حق ندارد که بکارهای خدا و اراده خدا اعتراض کند و چون و چرا نماید ...

• ولكن پوخر ذلك الى ميقات معلوم •

این بیان جمال قدم جل کبریا است ... مضمون آنکه خداوند نظر بحکمتهای مکنونه جزای اعمال عباد را بتاخیر افکنده تا روز مقرر برسد و هرکس بجزای عمل خویش نادل گردد ...

• فهو منذ لايسئل عن ذنبه انس و لا جان •

این آیه مبارکه در سوره رحمن قرآنی نازل شده و مضمونش آنست که می‌فرماید در روز قیامت هیچ انس و جنی را درباره گناهانش پرسش و سوال نمیشود و مقصود آنست که در روز قیامت که یوم حساب است همانا خداوند حساب خلایق را از راه سوال و جواب رسیدگی نمی‌فرماید بلکه حساب خلایق از وجه آنان کشیده میشود و به اصطلاح معروف رنگ رخساره خبر میدهد از سر ضمیر ...

• يعرف المجرمون بسماهم ... •

این آیه در سوره رحمن نازل شده و مضمون آنست که در روز قیامت که خداوند بحساب خلایق رسیدگی می‌فرماید وجه و سیمای مردم بکفر و ایمان آنان شهادت میدهد و احتیاجی بسوال و جواب ظاهری نیست ...

• سکون و استقرار مظهر کلیه در ارض معلوم و مخصوص •

می‌فرمایند در کتاب الهی (قرآن مجید) جمیع وقایع متحققه در این ظهور بدیع از جزئی و کلی بتلویح ذکر شده است و از جمله آنکه در قرآن مجید

بصراحت مذکور که محل سکونت و استقرار مظهر کلی الهی در ارض معلوم مخصوص یعنی مدینه‌الله بغداد خواهد بود چنانچه در سوره یونس فرموده " والله یدعوالی دارالسلام " ... و در سوره انعام می‌فرماید " لهم دارالسلام عند ربهم " ... و مقصود از دارالسلام مدینه‌الله بغداد است ...

" ولكن لا یعرف ذلك الا اولوالالباب "

... می‌فرمایند همه این وقایع از جزئی و کلی به اشاره در قرآن مجید نازل شده و لکن جز اولوالالباب کس دیگری نمی‌تواند به این امور و اسرار مستوره قرآن پی برده.

" و اختتم القول بما نزل علی محمد ص من قبل لیكون ختامه ... "

... و می‌فرمایند که در این مقام گفتار خود را خاتمه میدهم به آنچه بر حضرت محمد رسول‌الله در قرآن مجید نازل شده تا مسک الختام گفتار من باشد و این مسک الختام همان است که مردم را برضوان قرب الهی و معرفت صاحب امر ربانی هدایت خواهد کرد که عبارت از سر منزل رضوان قرب منیر است و آن مسک الختام این دو آیه قرآن است که فرموده او حق و حقیقت است والله یدعو الی دارالسلام ...

" والله یدعو الی دارالسلام ... "

دعوت می‌فرماید که بدارالسلام بغداد که محل استقرار مظهر کلی الهی است توجه کنند و بعد می‌فرماید هر کس از آن مردم که در مستقر مظهر امرالله

مجمع شده‌اند و ندای او را شنیده‌اند اگر طالب حق و حقیقت باشند خداوند که در دارالسلام مستقر است آنان را براه هدایت خواهد کرد ....

« لهم دارالسلام عند ربهم ... »

این آیه مبارکه در سوره انعام نازل شده است می‌فرماید که خداوند مدینه‌الله بغداد و دارالسلام را وعده گاه بندگان خود قرار داده که در دارالسلام بمحضر مقدس رب بزرگوار مشرف میشوند و هو ولیهم و آن رب بزرگوار ولی و مولی و پیشوای آنان بود بما کنوا يعملون یعنی جمیع اعمالی را که مرتکب میشوند مطابق دستور و امر مولی و پیشوای آسمانی آنهاست و از پیش خودشان بعملی اقدام نمی‌کنند.

« ليسبق هذا الفضل على العالم والحمد لله رب العالمين »

در کتاب ایقان مبارک پس از آنکه آیات قرآنی نازل در سوره یونس و سوره انعام را که ذکر دارالسلام در آنهاست نقل فرموده‌اند و بیان کرده‌اند که دارالسلام محل استقرار مظهر امرالله است ... پس از همه این مطالب در آخر بیان مبارک فرموده‌اند که من بتلویح این نکته بدیهه را برای اولوالالباب ذکر کردم تا فضل الهی بر عالمیان سبقت گیرد و هر کس از اولوالالباب است رموز و اسرار الهیه را قبل از طلوع ایام رضوان دریابد و الحمدالله رب العالمین یعنی آن نفوسیکه به این اسرار آشنا می‌شوند و فضل الهی بر آنان سبقت می‌گیرد و مورد عنایت الهیه قرار می‌گیرند باید بشکر خداوند اقدام کنند و بگویند سپاس مخصوص پروردگاری است که در دارالسلام پرده از رخ برافکند و فضل خود را بر عالمیان مبذول فرمود.

• لیعلم کل الناس مشربهم •

... یعنی تا هر کس مقصود و منظور خود را بتواند از بیانات مختلفه الهیه بدست آورد و هر کس از آبشخور مخصوص خود آب علم و دانش برگیرد و عطش خود را بنشانند زیرا حقایق و معانی در بیانات الهیه بالجان مختلفه شرح و تفسیر شده بطوریکه هر کس در هر رتبه واقف باشد می‌تواند از آن نصیب و بهره ببرد و بمشرب خود دست یابد.

• و ما من امر الا بعد اذنه •

... یعنی هیچ امری در عالم تحقق پیدا نمی‌کند مگر پس از اذن خداوند ... هیچ قدرتی در عالم نمی‌تواند موثر شود مگر آنکه مستند از حول و قدرت و توانایی خداوند باشد ... و هیچ معبودی نیست مگر ذات پاک خداوندی که عالم امر و عالم خلق در قبضه قدرت اوست ... همه مظاهر مقدمه به امر و فرمان او ناطقند ... و همه مرییان عالم بشری از اسرار روح مطلع میشوند و رموز مستوره را بیان می‌نمایند ...

• انی عبدالله ... و ما انا الابرار مثلکم •

در قرآن مجید در سوره مریم راجع به حضرت عیسی مسیح فرموده که آن حضرت فرمودند انی عبدالله اتانی الکتاب ... یعنی من بنده خدا هستم و خداوند کتاب خود را بمن نازل فرموده و در آخر سوره کهف درباره حضرت رسول‌الله فرموده قل انما انا بشر مثلکم و در مقام دیگر ما انا الابرار مثلکم و امثال

این بیانات در آیات الهیه مکرر نازل شده و اشاره بمقام بشریت و جنبه عبودیت مظاهر مقدسه الهیه است که از جنبه بشریت خود را عبد و بشر مانند دیگران نامیده ...

• و ما رمیت اذ رمیت ولكن الله رمی •

این آیه مبارکه در سوره انفال نازل شده است و نسبت تیر انداختن را خداوند در این آیه بذات مقدس خود یعنی ((الله)) که علم است برای ذات مستجمع جمیع صفات کمالیه داده است با آنکه بر حسب ظاهر آن تیر را حضرت رسول افکندند و این از جهت آن است که مظاهر مقدسه الهیه دارای دو مقام هستند یکی مقام عبودیت و بشریت که دارای اخلاق و کیفیت‌های مخصوصه و حدود معینه هستند و دیگری مقام مظهریت که در این مقام قادم مقام ذات حق هستند در عوالم امر و خلق ...

• ان الدین یبایعونک انما یبایعون الله •

این آیه مبارکه در سوره فتح نازل شده و در این آیه می‌فرماید افراد مسلمین که با حضرت رسول‌الله بیعت می‌کردند و دست پاو میدادند این بیعت آنها در حقیقت با خداوند بود و دستی که روی دست آنها در حال بیعت کردن قرار می‌گرفت گرچه بظاهر دست حضرت رسول بود ولی در حقیقت دست خداوند بود

• عالم امر •

در نزد اهل حقیقت عوالم ثلاثه مورد اعتقاد است اول عالم حق که رتبه غیب مطلق است السبیل مسدود و الطلب مردود غیب منیع لایدرک است که از ادراک عقول و افهام منزّه است ... در مقابل عالم حق عالم خلق است که نقص صرف و جهل محض است و برای وصول بدرجه کمال که استعداد آن در ذاتش سرشته است احتیاج به کسب کمال از کمال مطلق و عالم حق دارد و چون حادث صرف و نقص محض بدون واسطه نمی‌تواند با کمال مطلق و وجود صرف و محض رابطه داشته باشد لهذا عالم امر رابط بین عالم خلق و عالم حق است و مقصود از عالم امر در نزد اهل بهاء مطابق نصوص صریحه الهیه سلاطین عالم امر یعنی مظاهر مقدمه الهیه هستد که فرموده "الذی کان مقام نفسه فی عالم الامر والخلق" ...

• عالم خلق •

در مقابل عالم حق است یعنی عالم حق کمال مطلق لایتماهی و عالم خلق نقص صرف و جهل محض است و مراد از عالم خلق کلکات و موجودات جسمانی است و آنرا عالم ملک و ناسوت هم می‌گویند و گاهی مقصود از عالم خلق جهان آفرینش است و در مقابل عالم لاهوت بکار میرود ...

• عوالم ربوبیه •

مقصود عوالم غیبیه و روحانیه است که عالم مظاهر مقدمه الهیه است از جنبه حقیقت فاضله‌ای که متجلی در آن وجودات مقدمه است و عالم لاهوت و جبروت و ملکوت و عالم غیب و عالم انوار و امثالها همه از عوالم ربوبیه و محسوبند.

مقصود جهان آفرینش و عرصه امکان است که مخلوق حق است و مستفیض از انوار فیض حضرت فیاض ...

• نبوت •

نبوت مقام خبر دادن مظاهر مقدمه الهیه از طرف خدا پیغامها و اوامر او راست بخلق اگر از انا عن الله گرفته شود و بعضی گویند بنوت عبارت از آنست که بنی در خواب حقایق باو گفته شود و در این صورت او را رانی گویند و در لغت عبری هم کلمه نابی مأخوذ از همین ریشه است یعنی کسیکه در خواب مطالب باو القاء شود ... درباره اینکه آیا نبی با رسول فرق دارد یا نه اختلافست ... بعضی نبی را اعم از رسول دانند و بعضی برعکس ... فیلسوف معروف ابن رشد اندلسی درباره نبی می فرماید نبی یعنی خبر دهنده و در اصطلاح علم کلام نبی کسی است که از مغیبات و عالم غیب خبر دهد و واسطه میان بندگان و خدا و فرق آن با رسول آنست که هر رسول نبی است نه بالعکس و نیز هر نبی حکیم است نه بالعکس (فرهنگ علوم عقلی) و در اصطلاح عرفا نبوت عبارت از حقایق الهیه است یعنی از معرفت ذات و اسماء و صفات و احکام او (اصطلاحات عرفا)

• رسالت •

رسالت عبارت از رتبه مظهریت است که خداوند نفس مقدسی را مبعوث میفرماید و او را رسول و نماینده خود در بین خلق قرار میدهد و احکام و اوامر خود

را توسط او ابلاغ میفرماید بنابراین صاحبان شرایع که به اولوالعزم معروفند رسول الهی هستند مانند حضرت موسی و حضرت مسیح و حضرت زردشت و حضرت رسول الله ...

• ولایت •

ولایت در اصطلاح شیعه عبارت از مقام وصایت و جانشینی حضرت رسول الله است که مطابق عقیده شیعه بعد از حضرت علی بن ابیطالب بودند که دارای مقام ولایت بودند ... ولایت در عرف و اصطلاح اهل الله و عرفای کاملین بمعنی دیگر آمده در کتاب اصطلاحات عرفا درباره ولایت چنین آمده است قوله ولایت اصطلاح عرفانی است و ولایت مشتق از ولی است و عبارت از قیام عبد است بحق در مقام فناء از نفس خود و آن بر دو قسم است ولایت عامه که مشترک است میان تمام مومنان و ولایت خاصه که مخصوص بواصلان از ارباب سلوک که عبارت از فناء عبد است در حق و بقای اوست بحق ...

• امامت •

امامت در لغت بمعنی پیشوایی است و در اصطلاح مخصوص شیعه امامیه مقام وصایت و جانشینی رسول الله پیغمبر اسلام است و این مقام بعقیده شیعه امامیه مخصوص است به حضرت علی ع و فرزندان آن حضرت که نسل سیدالشهداء حسین بن علی باشند شیعه اثنی عشری میگویند ... اهل سنت و جماعت باامامت ائمه اطهار بطوریکه شیعه میگویند معتقد نیستند... بلکه خلافت را در اول مخصوص خلفای اربعه راشدین میدانند و پس از آنها به امامت ائمه شیعه عقیده ندارند بلی کلمه امام در نزد اهل سنت مصطلح است ولی اطلاق به ائمه اربعه

میشود که هر کدام پیشوای فرقه‌ای از اهل سنت هستند بقرار ذیل ، اول امام اعظم ابو حنیفه نعمان بن ثابت دوم امام شافعی پیشوای شافعیه سوم امام احمد حنبل چهارم امام مالک و اینها را ائمه اربعه میگویند ... کلمه امام تعبیرات دیگر نیز دارد در لغت معانی متعدده برای امام نوشته‌اند ... امام بحرایی رئیس و پیشوا و مقتدی و بهمین جهت علاوه بر دوازده امام معصوم عالی مقام در بعضی از اکابر نیز مصطلح گردیده و این نفوس مانند امام‌الائمه سیرافی ... امام جوینی و امام رازی ... (جهت توضیحات جامع‌تر به صفحات ۱۳۹-۱۴۷ قاموس ایقان مراجعه فرمایید).

• عبودیت •

مظاهر مقدسه الهیه بنص مبارک الهی در کتاب ایقان دارای دو جنبه هستند جنبه الهی که مقام مظهریت و تشریح است و جنبه بشری که مقام عبودیت و نیاز است و آنچه از مناجات و راز و نیاز در بیانات آن نفوس مقدسه آمده راجع به جنبه عبودیت و رتبه بشری آنهاست و در حدیث از صادق ع روایت شده که العبودیه جوهره کنه‌ها الربوبیه زیرا حقیقت عبودیت عبارت از فنای صرف و نیستی محض در مقابل حقیقت ذات مقدسه الهیه است ...

• يسئلونك عن الاهله قل هي مواقيت للناس والحج •

این آیه در سوره بقره آیه ۱۸۵ نازل شده است جمعی که از آن جمله معاذ بن جبل و ثعلبه انصاری بودند از حضرت رسول درباره تقص و کمال ماه آسمان یعنی حالت هلال و بدر سوال کردند که چگونه ماه چنین می‌شود و چرا این تقص و کمال در او پدیدار می‌گردد البته سوال آنان از علت وقوع این

احوال مختلفه بود و میخواستند بفهمند که ماه بچه جهت کم و زیاد می شود در جواب سوال آنان حضرت رسول این آیه را تلاوت فرمودند که " قل هی موافقت للناس والحج " یعنی مردم بواسطه بدر و هلال ماه حج و موقع زیارت کعبه را می شناسند و میقاتهای خود را درباره امور شخصیہ درک می کنند ... اما این بیان مبارک جواب سوال مشرکان نبود زیرا آنها از فواید بدر و هلال سوال نکردند بلکه میخواستند بفهمند که چطور می شود ماه آسمان گاهی باریک و ناقص و زمانی مدور و کامل می شود و چون جواب سوال خود را نشنیدند بعضی لب به اعتراض گشودند و سخنان بسیار گفتند ...

" یسئلونک عن الروح قل الروح ... "

این آیه مبارکه در سوره اسراء که آنرا سوره بنی اسرائیل هم می گویند نازل شده است در آیه ۸۵ فرموده " او تو میپرسند از کیفیت روح بگو روح از امر پروردگار من است یعنی مخلوق اوست ...

(جهت توضیحات جامع و کامل درباره روح به صفحات ۱۸۴۶ - ۱۸۶۱ قاموس ایقان مراجعه نماید).

" چون این جواب مذکور شد کل فریاد واویلا برآوردند "

یهود از حضرت رسول درباره روح سوال کردند و حضرت در جواب فرمودند "الروح من امر ربی " و چون یهود این جواب را شنیدند اعتراض کردند و گفتند کسی که چنین جوابی میدهد چگونه ادعای رسالت و نبوت دارد؟

• علم های مجعوله •

مقصود دانش و علم بشری است و چون بشر از واقعیت و نفس الامر خبر ندارد و بحقایق اشیاء و موجودات آگاه نیست لهذا بخیال خود درباره حقایق اشیاء سخنانی گفته و از مشاهده شعون و آثار موجوده منبثه از حقایق اشیاء که بشر از آن بی اطلاع است بصرف وهم قوانین مخصوصه وضع کرده و آنرا حقیقت پنداشته و هر چه را با اوهام خود که آنرا حقیقت می پندارد مخالف ببیند اعتراض میکند و از قبول آن امتناع میورزد...

• العلم تقطه کثرها الجاهلون •

این بیان مبارک از کلمات قصار منسوب به حضرت امیر ع است و مقصود آنکه چون مردم نسبت بواقعیت و نفس الامر جاهل و نادانند و اطلاعی از حقیقت اصلیه ندارند لهذا هر کدام مطابق ادراک و فهم خود چیزی می اندیشند و نام آن وهم و اندیشه خود را حقیقت می گذارند و لهذا اختلاف و کثرت نسبت به تقطه واحده حقیقت و علم پیدا میشود و سبب این اختلاف و کثرت اقوال درباره تقطه واحده علم و حقیقت همانا جهل مردم نسبت بواقعیت و نفس الامر است. تقطه علم و حقیقت واقع همانست که مظاهر مقدسه الهیه می فرمایند...

• العلم نور یقذفه الله فی قلب من یشاء •

این حدیث را مرحوم مجلسی در مجلد اول بحار الانوار نقل فرموده است یعنی علم نوری است که خداوند می اندازد بر قلب هر کسی که بخواهد...

• در کتاب یکی از عباد که مشهور بعلم و ... •

مقصود کتاب ارشادالعوام است که حاجی کریم خان کرمانی مدعی وصایت حضرت سید کاظم رشتی و مدعی مقام رکن رابعی آنرا برشته تالیف کشیده و بفارسی برای استفاده (بقول خودش) عوام نگاشته است.

• خود را از صناید قوم شمرده و جمیع علمای راشدین را رد و سب نموده •

اشاره به حاجی کریم خان کرمانی است که در تالیف خود برای خودش مقامات عالیه در علم و فضل قائل شده و علمای راشدین یعنی نفوس مقدسی که از علما و شاگردان شیخ و سید بودند و بامر مبارک حضرت رباعلی مومن شدند همه را مردود دانسته و سب و استهزاء کرده ...

• ارشاد العوام •

از تالیفات مهمه حاجی کریمخان کرمانی است که بفارسی نوشته است ... قسمت بندی کتاب مزبور مطابق ارکان توحید و نبوت و امامت و معرفت شیعه کامل است که رویه شیخ احمد احسائی بوده است ... این کتاب که حاوی مطالب عجیه و تحقیقات غریبه و موجب حیرت و شگفتی عاقلان است تاکنون مکرر بطبع رسیده

• العلم تمام المعلوم ... •

حدیثی است که از حضرت صادق روایت شده ... مقصود آنست که اگر بمفاد حدیث پی میرد (کریم خان کرمانی) دیگران را بپشم حقارت نظر نمیکرد و مردم را عوام نمیخواند زیرا خلق معلومات حقند و مقدمات خالق مطلق باید آنان را محترم شمرد نه آنکه آنان را بنظر حقارت نگاه کرد. حضرت عبدالبهاء در شرح این حدیث میفرمایند قوله احلی ... از حدیث " العلم تمام المعلوم " ... سوال نموده بودی ... میفرماید جمیع معلومات علم الهی است یعنی حقایق معلومه باید تا تحقق علم حاصل شود تا محاط نباشد محیط احاطه نکند و تمام خلق آیات قوت و قدرت حقند در اینصورت باین نظر انسان نتواند که ناس را عوام شمرد و خود را عالم داند زیرا معلومات حق علم است العلم عین المعلوم و ممکنات آیت قدرتند نظر حقارت نتوان به آیات الهی نمود ...

• معراج سید لولاک •

سید لولاک لقب حضرت رسولالله است که بر حسب احادیث وارده از پیغمبر خداوند منان در ليله معراج آن حضرت را به این خطاب مبارک مخاطب فرمود که " یا محمد انت الحیب و انا المحبوب و لولاک لما خلقت الافلاک " و داستان حضرت رسول صریح قرآن مجید است و در احادیث مرویه و روایات ماثوره از طریق شیعه و اهل سنت شرح و بسط بسیار برای کیفیت آن موجود است که چگونه رسولالله از مکه به بیتالمقدس رفتند و از صخره بیت المقدس قصد افلاک نمودند و جنت و نار و مقامات مختلفه را بازدید کردند و بقاب قوسین رسیدند و بخطاب الهی مخاطب شدند و بازگشتند و آنهمه سیر و سفر را در لحظه ای بانجام رسانیدند علمای ظاهر همه از سنی و شیعه این داستان را معتقدند که بحسب ظاهر واقع شده است

و رسول الله با جسم عنصری به افلاک سفر فرموده ...

(جهت توضیحات مفصل تر بصفحات ۱۴۶۴ - ۱۴۸۰ قاموس ایقان مراجعه فرمایید.)

• سید لولاک •

مقصود حضرت محمد بن عبدالله پیغمبر بزرگوار اسلام است که به نص حدیث حضرت امیر ع حق تعالی به آن وجود مبارک خطاب کرد و فرمود "لولاک لما خلت الافلاک" اگر تو نبودی آسمانها را خلق نمی کردم ...

• قریب بیست علم اوازید شرط معرفت نوشته •

حاجی کریمخان در کتاب ارشادالعوام در مسئله تحقق معراج رسول ص شرط معرفت معراج را اطلاع و احاطه بر علوم متنوعه متعدده دانسته است چنانچه در کتاب ارشادالعوام نقل می کند ... این مسئله شریفه محتاج است به علمهای بسیار که تا انسان آن علمها را نداند ممکن نیست این مسئله را بطور حقیقت بفهمد و بکنه آن برسد از آن جمله علمهایی که در این مسئله ضرور است علم هندسه و علم هیت و علم مجسطی و علم جغرافیاست و علم مناظر و مرایاست و علم طبیعی الهی است و علم صناعت فلسفی است و علم طب است و علم انطباع است و علم سیاست و علم آفاق است علم بیان ... و امثال اینها که اگر انسان اینها را بحقیقت نداند از این مسئله بطور حقیقت بهره نخواهد برد ... (ارشادالعوام).

• علم فلسفه •

اشقاق کلمه فلسفه را از کلمه یونانی فیلاسوفا میدانند که به معنی

عبارت دوستدار حکمت است در تعریف فلسفه سخن بسیار گفته‌اند و آنرا عبارت از علم بحقایق اشیاء علی ماهی علیه بقدر الطافه البشریه دانسته‌اند و سخنان دیگر نیز فرموده‌اند ... اساس براهین فلاسفه بر ادله عقلیه است و لکن بعضی مانند اشراقیین کشف و شهود روح را هم مد آن دانند و برخی مانند مشائین صرف حکم عقلی را کافی دانند و این دو طایفه را با هم گفتگو بسیار است و صوفیه را نیز ادعای علم بحقایق اشیاست از طریق شهود و کشف فقط و دلائل عقلی را اهمیتی ندهند ... حاج کریم خان کرمانی در ارشادالعوام پی بردن بحقیقت معراج را دانستن علوم مختلفه و از جمله علم فلسفه دانسته است ...

• کیمیا •

صاحب نفایس‌الفنون فرموده قوله علم کیمیا عبارت است از معرفت کیفیت تغییر صورت جوهری با جوهری دیگر و تبدیل مزاج آن به تطهیر و تحلیل و تعقید و مانند آن و آن را اکسیر و صنعت نیز خوانند. بسیاری از محققین منکر چنین مسئله‌ای هستند و لکن در الواح مبارکه نازله از قلم جمال قدم جل جلاله وجود چنین امری تصدیق شده و در آخر لوح علی محمد سراج اصفهانی تصریح شده که فلزات قابل تبدیل یکدیگرند ... و در کتاب اقدس هم ظهور صنعت مکتونه را از علامات بلوغ عالم فرموده‌اند. (جهت توضیحات مفصل و جامع به صفحات ۱۳۰۵-۱۳۲۵ قاموس ایقان مراجعه فرمایید.)

• سیمیا •

سیمیا عبارت از علوم سامیه است و آن بنا به مندرجات کتاب نفایس‌الفنون

عبارت است از علم به اموری که انسان متمکن شود بدان از اظهار آنچه مخالف عادت بود یا منع آنچه موافق عادت... شیخ اکبر بن زین‌الدین احسایی چند رساله درباره سیمیا دارد یعنی درباره تهیه طلسم‌های مختلف و طرز تسخیر کواکب از قبیل مریخ و زحل و غیره و شرح قواعد تهیه انگشترهای دارای طلسم برای امور مختلفه...

فَنعَم ما قال :

" متهم داری کسانی را که حق ... "

این بیت از جلال‌الدین رومی است که در مثنوی مشهور خود در مجلد دوم مثنوی در ذیل قصه کرامات شیخ که متهم به سرقت شده بود ذکر فرموده است :

متهم داری کسانی را که حق	کرد امین مخزن هفتم طبق
متهم نفس است نی عقل شریف	متهم حس است نی نور لطیف

" صاحب معراج "

مقصود حضرت رسول اکرم پیغمبر اسلام محمد بن عبدالله ص است که بمعراج تشریف بردند.

" چه خوب می‌گویند :

جمله ادراکات بر خرهای لنگ ... "

گوینده این بیت مولانا جلال‌الدین رومی است که در مثنوی خود در مجلد سوم در ضمن داستان پیدا شدن روح‌القدس بصورت بشر در مقابل مریم عذراء

فرموده است :

خود نباشد آفتابی را دلیل
سایه کبود تا دلیل او بود
این جلالت در دلالت صادق است
جمله ادراکات بر خرهاى لنگ

غیر نور آفتاب مطیل
این بستش که ذلیل او بود
جمله ادراکات پس اوسابق است
حق سوار بادپران چون خدنگ

• العلم حجاب الاکبر •

این جمله مشهوره از گفتار بزرگان عرفا و مشایخ صوفیه است که در کتب عرفان و تصوف شهرتی دارد و اغلب آنها گفته و نوشته‌اند و از جمله حبه‌الاسلام غزالی در کتب مهمه خود از قبیل احیاء علوم‌الدین و کیمیای سعادت در این موضوع باب مخصوصی ترتیب داده و بتفصیل بیان فرموده که چگونه علم حجاب اکبر است ...

• چه دموپهای زیاده از حد نموده •

اشاره به حاجی کریم خان کرمانی است که در کتب خود برای خویش مقامات عالیه قائل شده و خود را در ردیف شیخ و سید قرار داده و از اینکه بعضی او را تکفیر کرده‌اند ناله‌ها سر داده و مرثیه‌ها سروده است ...

• چه چیزها ملاحظه شد از کلمات مجعوله این کتاب •

اشاره به مندرجات عجیبه و مطالب غریبه‌ایست که حاجی کریم خان کرمانی در

کتاب ارشادالعوام خود ذکر کرده حقیقتاً " بعضی مطالب آن بسیار سبب حیرت و شگفتی است ...

*** هنوز اثر حدید بر گردن باقیست ***

مقصود اثر زنجیر "قره کهر" است که در سیاه چال طهران در اوقاتی که جمال قدم جل جلاله را بعنوان دخالت در رمی شاه محبوس کرده بودند آن زنجیر عجیب را برگردن مبارک گذاشته بودند و چون بسیار سنگین بود و قامت را خم می نمود دو شاخه زیر گلوی مبارک قرار داده بودند که قامت را از خمیده شدن نگاه دارد و اثر آن زنجیر تا آخر حیاه برگردن جمال قدم جل جلاله باقی بوده.

*** شجره الزقوم ***

این قره در قرآن مجید سوره دخان نازل شده میفرماید که خوراک گناهکار از درخت زقوم است که در دوزخ میروید و شکوفه‌های آن درخت مانند سرهای شیطانهاست ... جمال مبارک جل جلاله در کتاب ایقان این آیه و مابعد آنرا درباره خان کرمانی تاویل فرموده‌اند ...

*** اثیم فی‌الکتاب عزیز بین الانعام کریم فی الاسم ***

این فقرات اشاره به حاجی کریمخان کرمانی است که بعد از حضرت سید کاظم رشتی در کرمان لوای ادعای رکن رابعی برافراشت و خود را جانشین سید مرحوم دانست ... در قرآن مجید سوره دخان میفرماید " ان شجره الزقوم طعام الاثیم

... انها شجره تنبت فی اصل الجحیم ... طلعتها کانهما ربوس الشیاطین ...
ذوق انک انت العزیز الکریم * ظاهر این آیات درباره اهل دوزخ است که
میفرماید خوراک آنان از درخت زقوم است که در دوزخ میروید و شکوفه‌های آن
مانند سرهای شیاطین است و به گناهکاران میگویند که از این زقوم تناول
کنید زیرا که توهتی عزیز و کریم ...

• لارطب و لایابس الا فی کتاب مبین •

یعنی هیچ تر و خشکی نیست، مگر آنکه در کتاب مبین موجود است جمال قدم جل
جلاله بعد از آنکه آیات نازل در سوره دخان را ذکر کردند و مصداق کامل آن
آیات را حاجی کریم خان کرمانی معرفی فرمودند آیه مبارکه " لارطب و لایابس
... را که در سوره انعام نازل شده ذکر کردند و می‌فرمایند از مشاهده ظهور
مصداق کامل آیات سوره دخان یعنی حاجی کریمخان بنخویی آشکار میشود که مقصود
الهی از آیه لارطب و لایابس الا فی کتاب مبین چیست ...

• سامری جهل •

سامری لقب مردی بود که در دوره غیبت چهل روزه حضرت موسی در کوه سینا
برای آوردن شریعت‌الله جهت بنی اسرائیل در میان قوم اسرائیل احداث بدعتی
نمود و مردم را از مراجعت موسی نومید ساخت و گوساله‌ای را معبود بنی
اسرائیل معرفی کرد و قوم را به پرستش آن دعوت نمود و جمعی بسیار باو
گرویدند ...

• والبلد الطیب یخرج نباته باذن ربہ ... •

آیه قرآنیه است که در سوره اعراف نازل شده و معنی آن اینست که می فرماید زمین طیب و پاک و مستعد گیاهان و اشجار سرسبز و شاداب باذن خداوند از آن میروید اما زمینی که ناپاک و شوره زار باشد استعداد رویاندن گل و گیاه شاداب ندارد و هرچه از آن روید شاداب و سرسبز و مفید نیست و گیاهی بیهوده و بی مصرف و پژمرده از آن میروید.

• فاسئلوا اهل الذکر ان کنتم لاتعلمون •

این آیه مبارکه در سوره انبیاء نازل شده و معنی آنست که اگر مردم از آیات قرآن حقیقت مقصود را در نمی یابند از اهل الذکر یعنی از مبین منصوص کتاب و معدن علم الهی سوال کنند و باهواء باطله خود متکی نشوند تا در وادی اوهام و اباطیل حیران نمانند.

• والذین جاهدوا فینالنهدینهم سبلنا ... •

این آیه مبارکه در قرآن مجید سوره عنکبوت نازل شده می فرماید کسانی که در راه خدا مجاهده و تحقیق کنند ما راه مستقیم و صواب خود را به آنان نشان میدهم و آنها را بصراط مستقیم هدایت میکنیم.

• بشیر معنوی ببشارت روحانی ... •

در این مقام مقصود از بشیر معنوی نور ایمان و عرفان است که بعد از

مجاهده و تحری حقیقت بر قلب طالب حقیقت و سالک سیل هدی می‌تابد و او را بمقام قرب کشاند و در مدینه الهی وارد سازد و بحیات ابدیه‌اش بشارت دهد. کلمه بشیر در قرآن مجید سوره یوسف آمده و این نام را خداوند را در قرآن یکی از پسران یعقوب نبی اطلاق فرموده است که از مصر پیراهن یوسف را حسب الامر او برای یعقوب به کنعان برد ...

• مدینه الهی •

جمالبارک جل جلاله پس از آنکه در کتاب مبارک ایقان شرحی درباره مدینه الهی و شرح شهر روحانی بیان فرموده‌اند و به تعبیرات مختلفه از آن ذکر کرده‌اند درباره مقصود مبارک از مدینه الهی چنین می‌فرمایند قوله تعالی " و آن مدینه کتب الهیه است در هر عهدهی ... این مدینه در راس هزار سته اوازید او اقل تجدید شود".

• آیات واضحه آفاقیه •

اشاره به آیه قرآنت که فرموده " ستریم آیاتنا فی الافاق ... " مضمون آنکه برای شناسایی خداوند منان حضرت آفریدگار جهان در افاق و جهان امکان علامات و آیات بسیار قرار داده که صاحب نظران چون در آن آیات باهرات تفکر کنند و با دقت بمشاهده آن پردازند پی بوجود و قدرت و احاطه و علم و جمال و جلال خلق عالم برند ...

• خفیات مستوره انفسیه •

اشاره به آیه قرآنت که فرموده‌اند " ستریم آیاتنا فی الافاق و فی انفسهم

... یعنی ما به آنان نشان میدهم آیات و علامات را که از مشاهده آن بقدرت و عظمت و سلطنت و غلبه و علم حق تعالی که خالق جهان امکان است مطلع شوند و بعرفان الهی از راه مشاهده آیات آفاقیه ظاهره و آیات خفیه مستوره انفسیه قادر گردند زیرا یکی از طرق فوز بعرفان رب مجید عرفان نفس است و انسان اگر نفس خود را مورد تامل و دقت قرار دهد تا اندازه‌ای که برای او ممکن است میتواند بعرفان پروردگار پی ببرد.

• مشرق ابداع - مغرب اختراع •

در اینجا مقصود از ابداع و اختراع عالم امکان است و مقصود واضح است و لکن در عرف خاص و اصطلاح مخصوص حکما ابداع بسلسله قوس نزول از مبداء تا هیولای اولی اطلاق میشود ... این قوس نزول از روحانیات آغاز میشود و بمنتهی مرتبه جسمانیات تنزل میکند و قوس صعود را اختراع گویند از ادنی مرتبه جسمانیات آغاز میشود و به اعلی درجه منتهی میگردد و به اصطلاح حکما دو مرحله وجود بهم می پیوندد ...

• سر ناز موسوی •

در شرح حال حضرت موسی در قرآن مجید و عهد عتیق مذکور شده که آن حضرت در حین مسافرت بمصر در بین راه از دور آتشی دید و بجانب آن رفت و چون بکوه سینا رسید دید شجره‌ای آتش از آن آشکار است و ندای انی انالله از آن بلند است و خداوند از شجره با موسی تکلم فرمود و او را برای هدایت فرعون و مردم مصر مامور فرمود ... و این داستان شجره موسی و سر ناز موسوی را محققین و عرفای کاملین و صوفیه و شعرای بزرگ در گفته های خود آورده‌اند

حافظ فرموده ،

یعنی بیا که آتش موسی نمود کل

تا از درخت نکه توحید بشنوی

شیخ محمود شبستری در گلشن راز فرموده ،

چرا نبود روا از نیک بختی

روا باشد انا الحق از درختی

درختی گویدت انی انالله

در آ دروادی وحدت که ناگاه

• نَفَخَةُ رُوحِ الْقُدُسِ عِيسَى •

حضرت مسیح مانند سایر مظاهر مقدسه الهیه دارای دو جنبه بشری و الهی بودند خداوند در قرآن مجید فرموده " ان مثل عیسی کمثل آدم ... " مضمون آنکه حضرت عیسی هم مانند آدم ابوالبشر از خاک خلق شد که اشاره به جنبه جسمانی و بشری اوست ولی فیض روح القدس تجلیات روحانیه و الطاف ربانیه در او دمید و به نَفَخَةُ رُوحِ الْقُدُسِ که مقام مظهریت صفات الهیه است دارای مقام عظیم و رتبه سامیه مظهریت گردید و بواسطه همین نَفَخَةُ رُوحِ الْقُدُسِ بود که آن حضرت اموات را احیاء می فرمود و مردگان را زندگی می بخشید یعنی غافلین از خدا را بسوی خداوند رهبری می کرد .

• مِنْ يَعْثُهُ اللَّهُ •

مقصود از حضرت من ینظرالله است که موعود بیان است و حضرت نقطه اولی جل ذکره در آیات و توقیعات و کتب مقدسه خود صریحا " بظهور و بعثت آن بزرگوار بشارت داده اند و از آن حضرت در این مقام به من ینعته الله تعبیر فرموده اند زیرا کتاب ایقان در سال ۱۲۷۸ هـ . ق نازل شده یعنی قبل از ایام رضوان که در دوره قیام حضرت موعود بیان بود و لهذا از آن وجود مبارک بمن ینعته الله

تعبیر شده یعنی کسی که خدا او را در قیامت بعد و ظهور بعد مبعوث خواهد فرمود ...

• سنه ستین •

اشاره به جمله ایست که در حدیث مفضل بن عمر کوفی از حضرت صادق روایت شده است ... در همین حدیث است که ذکر سنه الستین یعنی سال شصت موجود است مقصود از سنه الستین در اصطلاح امر مبارک عبارت از سال ۱۲۶۰ هـ ق است که در لیله پنجم جمادی الاولی این سال حضرت نقطه اولی جل ذکره در بیت مبارک شیراز در نزد ملاحسین بشرویه‌ای ملقب به باب‌الباب اظهار امر فرمودند ...

• صاحبان حدیث •

علمای اسلام بدو دسته تقسیم می‌شوند یکدسته را اصحاب رای گویند و فرقه دیگر را اصحاب حدیث نامند اصحاب رای و قیاس پیروان ابوحنیفه امام اعظم اهل سنت و جماعتند ... در نزد شیعیان چهار کتاب است از علما و محدثین بزرگ شیعه که نهایت اهمیت را دارد و علمای دین بعد از قرآن به آن مراجعه می‌کنند ... عبارت است از اصول کافی شیخ کلینی و تهذیب الاحکام و استبصار تألیف شیخ الطائفه ابو جعفر طوسی و کتاب من لایحضره الفقیه تألیف شیخ صدوق ابن بابویه قمی ...

• در احادیث اختلاف بسیار است •

کتاب احادیث سنی و شیعه مملو از مطالب متناقضه است و احادیث با هم اختلاف

دارد و خود علمای اسلام هم باین نکته اقرار دارند و برای حصول اختلاف احادیث باهم اسباب و علل خاصی بیان فرموده‌اند و اقرار دارند که بسیار احادیث در هر عصر و زمان بواسطه نفوس معینه جعل و وضع شده است و بسیار نفوس اغراض سیاسی و نفسانیه خود را بواسطه جعل احادیث از پیش برده‌اند چنانچه معاویه بن ابوسفیان نفوس معینی را وادار می‌کرد که از لسان حضرت رسول ص احادیث دال بر هتک حرمت مقام حضرت امیر و منتسبین او جعل و وضع نمایند و در داستان فدک نیز جعل احادیث دخالت داشت خلفای اموی در دوره سلطنت خود نفوس بسیاری را وادار به جعل احادیث از رسول‌الله به نفع خود نمودند و همچنین خلفای عباسی در مسئله جعل حدیث خیلی جدیت بخرج دادند و در دوره قیام ابومسلم مروزی در خراسان و اخذ بیعت از مردم برای خلیفه عباسی احادیث بسیار جعل شد که دلالت بر خلافت آل عباس داشت در قسمتهای دینی و مذهبی و مشاجرات عقیده‌ای نیز طرفین بحث بنفع خود احادیث جعل میکردند اهل سنت و شیعه هر کدام بنحوی و بمقصد خاصی هزاران حدیث جعل کردند و برسول‌الله نسبت دادند ... حضرت رسول ص مروزی مسلمین را مخاطب ساخته و فرمودند بزودی سخنانی بمن نسبت خواهند داد که من نگفتم و اینک به شما میگویم که هر چه را بمن نسبت دادند آنرا با قرآن مجید مطابقت نماید اگر آن را با قرآن مطابق دیدید قبول کنید والا اعتنایی نکنید ...

(جهت توضیحات جامع‌تر بصفحات ۶۷۶-۶۹۹ قاموس ایقان مراجعه فرماید).

• عامه و خاصه •

مقصود از عامه اهل سنت و جماعت و از خاصه شیعه امامیه هستند چون اهل سنت و جماعت بمفاد آیه قرآنیه " اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم اولی الامر و صاحبان قدرت و حکم را واجب الاطاعه میدانند و خلیفه رسول

می‌شمارند لهذا هر کس که حائز این مقام اولوالامری شد مطاع است و خلیفه رسول‌الله است و این مقام اختصاص به شخص خاصی ندارد و عمومیت دارد از این جهت اهل سنت را عامه می‌گویند ... ولکن به عقیده شیعه خلافت پیغمبر و مقام اولوالامری احتیاج به نص صریح رسول‌الله و ائمه دارد و تعیین خلیفه با کثرت آراء و مشورت امت نیست باید خلیفه را شخص رسول‌الله تعیین فرماید و پس از او هم هر خلیفه‌ای جانشین خود را باسم و رسم معرفی کند ... و از این جهت شیعه را خاصه گویند ...

• عترت •

عترت عبارت از نسل شخص است ... عترت بفرزندان انسان و ذریه و اعقاب او اطلاق می‌شود که از صلب او باشند و در نزد اعراب برای عترت جز این معنی دیگری نیست بعضی گویند عترت رسول‌الله همه اولاد ابناء عبدالمطلب هستند ... عترت رسول‌الله عبارت از اهل بیت او هستند که باو خیلی نزدیک هستند مانند فرزندان پیغمبر و حضرت علی و فرزندان علی و بعضی گفته‌اند که عترت رسول اقارب نزدیک او و اقارب دور او هستند و آنچه معروف و مشهور است که زکات بر آنها حرام است و نمی‌توانند از زکات اموال استفاده کنند.

• حروف مقطعه قرآن •

بعضی از سوره‌های قرآن مجید با حروف مخصوصه‌ای شروع می‌شود مانند الم و الر و ص و ق و طسم و کیهن و حم و حمق و یس و طه و امرا و امثالها که در نزد علمای تفسیر و اسلام معروف به حروف مقطعه هستند و در هنگام خواندن این حروف آنها را بطور مقطع و مستقل تلفظ می‌کنند و مثلاً می‌گویند الف لام میم

و الف لام راء و ... معنی و مقصود واقعی این حروف مقطعه قرآن بر همه
 مجهول است و هریک از مفسرین و دانشمندان اسلام را درباره این حروف عقیده
 خاصی است و سخنان بسیار و متفاوت گفته‌اند ... جمال مبارک جل جلاله در لوحی
 راجع به حروف مقطعه می‌فرمایند قوله تعالی " و اما ما سلت من حروفات
 المقطعه فی الصحف و الزبیرات فا علم بان لكل واحد من هذه الحروفات لایات
 للذین هم یعرفون ... ولم یزل کانت اسرارها مکتونه فی کتاب العصمه و
 مختوماً بختام القدره و .... فاعلم بان تلك الحروفات فی مقام الاسماء تدلن
 علی الکینونات الاولیه و الحقایق الاحدییه و السواذج الهویه ... درباره برخی
 از حروف مقطعه قرآن در الواح حضرت عبدالبهاء اشاراتی موجود است از جمله
 در لوح افنان یزد درباره حم عسق که در صدر یکی از سوره‌های قرآن مجید نازل
 شده است باین مضمون می‌فرمایند که اشاره بنام و سال تولد حضرت رب‌اعلی است
 و حم مقصود محمد است و عسق که عددش ۲۳۵ می‌شود چون اشاره به باب حطه است
 عدد باب هم پنج است بر آن افزوده می‌شود و جمعا (۲۳۵) می‌شود که اشاره
 بسال تولد حضرت رب‌اعلی است که سال یکهزار و دویست و سی و پنج هـ . ق است

نص این لوح در مانده آسمانی مندرج است .

• ثقل اعظم •

در کتاب سفینه‌البحار در ذیل ثقل مطالبی مرقوم شده که مجمل آن بفارسی
 اینست - این اثیر فرموده است که حضرت رسول عترت و قرآن را ثقل و اجرای
 دستور رسول‌الله در این خصوص بسیار سنگین است و کار مشکلی است و در عرب هر
 چیز گرانها و بلند مرتبه‌ای را که پر قیمت و نفیس باشد ثقیل می‌نامند و

حضرت رسول قرآن و عترت خود را ثقل نامید تا بدین وسیله قدرت و منزلت آن
دو را آشکار فرماید...

(به ثقل اکبر در همین کتاب مراجعه فرمایید.)

• **كان الله على ما اقوال شهيدا** •

بیان جمال مبارک است که می‌فرمایند خداوند به آنچه که من می‌گویم و بر صدق
گفتار من گواهی میدهد کلمه شهید در مقامی بمعنی شهادت دهنده و گواه است
یعنی کسی که وقوع امری را مشاهده کرده و بوقوع آن بر حسب مشاهده خود
گواهی میدهد و در مقامی هم به نفسی اطلاق میشود که به بذل جان و ایثار
روح خود بر حقانیت کلمه‌الله گواهی بدهد.

• **والله يقول الحق و هو يهدي السبيل و هو القاهر فوق عباده و هو العزيز الجميل** •

و هو القاهر فوق عباده در سوره انعام در ضمن دو آیه از همین سوره یعنی
آیه ۱۹ و ۱۶۱ نازل شده و آخر هر دو آیه با آنچه در اینجا فرموده‌اند فرق
دارد بنا براین این آیه را جمال قدم جل جلاله از لسان مبارک خود ذکر
فرموده‌اند و مناسب حال و مقام از لسان مبارک جاری شده است نه آنکه
استشهاد برای اثبات مطلبی از قرآن مجید باشد قسمت اول نیز از لسان مبارک
جاری شده است و مضمون آنست که خداوند حقیقت را آشکار می‌کند و راه راست را
بمردم نشان می‌دهد و خداوند بر بندگان خود غالب و قاهر است و خداوند عزیز
و جمیل است.

• تلك آيات الله تتلوها عليك ... •

این آیه در سوره جاثیه نازل شده و شامل حجیت آیات الهیه است و مضمون آنست که فرموده این است آیات الهیه که بر تو تلاوت می‌کنیم و پس از خدا و آیات خدا چه سخنی اهمیت و ارزشی دارد؟ یعنی ارزش واقعی و اهمیت حقیقی مخصوص سخن گفتن از قدرت خداوند و دقت در آثار عظمت او و تلاوت آیات مبارکه و کلمات تامه اوست و از این جمله که بگذریم سخن گفتن درباره سایر موجودات و تلاوت گفتار سایر مردم ابداً دارای اهمیت و قیمت واقعی و ارزش حقیقی نبوده و نیست.

• ويل لكل افاك اثم يسمع ... •

این آیه در سوره جاثیه نازل شده است و مقصود از افاک اثم همانا بصریح مفرین و از جمله صاحب تفسیر منهج الصادقین و غیره نصر بن حارث است که همواره در مقام اعتراض و انکار بود و اصراری بر عناد و مخالفت داشت می‌فرماید وای بر هر تهمت زننده گناهکاری که می‌شنود آیات الهی را که برای او تلاوت میشود و پس از شنیدن آیات برانکار اصرار می‌ورزد و استکبار می‌کند مثل اینکه اصلاً آیات الهیه را نشنیده است پس بشارت بده او را به عذابی دردناک.

• لوكان الناس في آيات ربهم يتفرون •

این بیان جمال قدم جل جلاله است که در باب حجیت آیات الهیه می‌فرمایند و معنی آیه قرآن را هم ذکر می‌کنند.

• فالنار مئویهم فبنس مئوی الظالمین •

می‌فرمایند جایگاه منکران و معاندان امرالله در آتش دوزخ است و آنجا که منزلگاه و جایگاه ستمکاران است بسیار بد جایی است.

• و اذا علم من آیاتنا شیئا اتخذها ... •

این آیه مبارکه در سوره جاثیه نازل شده است مضمون آنست که چون مردم مشرک و مخالف از آیات ما چیزی شنوند در مقام استهزاء و سخریه بر می‌آیند و بر سبیل تحقیر و اهانت آنرا بدیگران باز می‌گویند...

• فاسقط علینا کسفا من السماء •

قسمتی از آیه مبارکه‌ای است که در سوره شعراء نازل شده و مضمون تمام آیه اینست که خداوند می‌فرماید ما شعیب نبی را بقوم فرستادیم شعیب آنان را به احکام الهی دعوت کرد ولی قوم باو ایمان نیاوردند و گفتند اگر تو در ادعای پیغمبری راستگو هستی از خدای خود بخواه که پاره‌های آسمان را بر سرما بیندازد.

• ان کان هذاهو الحق من عندک ... •

این آیه در سوره نفال نازل شده است که تمام مضمون آن چنین است که مشرکین و از جمله آنان نصرین حارث گفت خدایا اگر محمد از طرف توست و این آیات از

توست پس سنگی از آسمان بر سر ما بیفتن یا ما را با عذابی دردناک معذب بدار.
نصرتن حارث در جنگ بدر بدست مقداد اسیر شد و به قتل رسید و بالاخره ایمان
به رسول الله نیاورد.

• و اذا تولى عليهم آياتنا بينات ... •

این آیه در سوره جاثیه نازل شده و مضمونش آنست که میفرماید چون برای
مشرکین آیات الهیه تلاوت میشود و بینات و ادله واضحه اقامه میگردد بجای
آنکه بحق مومن شوند و بمظهر امر الهی روی آورند از حق و حقیقت چشم می
پوشند و در مقابل مشاهده آیات بینات که مثبت ادعای مظهر امرالله است
بهبانه جویی می پردازند و می گویند اگر محمد راست میگوید و از طرف خداوند
مبعوث شده بهتر آنست که برای اثبات ادعای خود پدران ما را که از دیر باز
مردماند زندگی بخشند و آنان را از قبر برآورده نزد ما بیاورد اگر چنین
کاری بکند میدانیم که راست میگوید.

• لو اتمم فی آیات الله تتفكرون •

بیان مبارک جمال قدم جل جلاله است که پس از اثبات حجت بودن آیات الهیه
بر صدق ادعای مظاهر صادقه ربانیه می فرمایند این مطلب مهم یعنی حجیت آیات
الهیه را کسی میتواند درک کند که در آیات الهیه تفکر نماید و از روی دقت
و انصاف کلمات مبارکه ربانیه را بخواند و در اطراف آن اندیشه کند.

نام کتاب آسمانی است که بحضرت رسول‌الله محمد بن عبدالله پیغمبر اسلام از اسماء مشیت الهیه بر قلب آن بزرگوار نازل گردیده است و صریحا در نفس قرآن فرموده " انه انزله علی قلبک " .... قرآن مجید در ظرف ۲۳ سال تدریجا بر حضرت رسول نازل شد بعضی در مکه معظمه بود و اول سوره‌ای که بر حضرت رسول نازل شد بنا بر احادیث مرویه از انبه و تواریخ اسلام سوره اقرء باسم ربک الذی خلق بود ... قرآنی که بدستور عثمان جمع آوری شد تا امروز رسمی و مورد مراجعه مسلمین است.

... علمای اسلام آیات قرآنی را بچند دسته تقسیم نموده‌اند یک، آیات محکمت یعنی آیاتی که ظاهر آن مطابق معنی بود دوم، آیات مجمله یعنی آیاتی که بظاهر معنی مراد مفصلا معلوم نشود مثل اقیموالصلاه و اتواالزکات که مجمل است و تفصیل آن در احادیث و سنت است.

سوم، موول و شرح این مطلب آنست که در آیه‌ای لفظ مشترکی باشد میان دو معنی یا بیشتر و هر یک از آنها احتمال معنی مراد را داشته باشد و دلیلی نباشد که بیک معنی دلالت کند بلکه بهر دو معنی دلالت دارد بدون ترجیح مگر آنکه باخبار و احادیث وارده از انبه اطهار در تفسیر آن مراجعه شود.

چهارم آیاتی که شامل نسخ است ... پنجم خاص و عام خاص لفظی است که بوضع واحد متناول جمیع افراد نباشد مثل الایلیس که خاص است و عام لفظی است که بوضع واحد مستغرق جمیع افرادی باشد که صلاحیت آن داشته باشد ...

• فطوبی للمخلصین من انوار یوم عظیم •

این بیان جمال مبارک است که پس از ذکر مومنین باین امر مبارک و شرح

مقامات عالیہ آنان کہ می‌فرمایند " حرفی از رسوم علم ندیده‌اند و بر رفرق علم جالسند " می‌فرمایند خوشا بحال نفوس مقدسه که از انوار روز عظیم خداوند و از فیوضات یوم ظهور امرالله جل ثنائه بر خوردارند و نصیب موفور دارند.

" و یقولون اننا لتارکوا الہتنا لشاعر مجنون "

این آیه در سوره صافات نازل شده و مضمون آنست که وقتی حضرت رسول ظاهر شدند و مشرکین جزیره العرب را بخدای یگانه دعوت فرمودند ... می‌گفتند آیا ما می‌توانیم دست از خدایان خود برداریم و عبادت و پرستش آنان را ترک کنیم برای خاطر سخنان و دعوت بی‌اصل شخصی که شاعری است دیوانه ...

" قد کبر قولہم ... "

این بیان از جمال قدم جل جلاله است ... می‌فرمایند گفتار و اعتراض مخالفان بسیار بزرگ و عظیم است زیرا نسبت به مظهر امرالله و شریعت الله اظهار انکار و استکبار می‌کنند با آنکه صغر شانهم و حد هم یعنی آن سخن بزرگ و عظیم را آن نفوس می‌گویند که خودشان در نهایت کوچکی و بی‌اهمیتی و ذلت و خواری هستند ...

" و لقد جاکم یوسف من قبل بالبینات ... "

این آیه در سوره مومن نازل شده است و مضمون آنست که خطاب به اهل کتاب می‌فرماید حضرت یوسف در زمانهای گذشته و پیش از من با دلایل و بینات از طرف

خداوند در میان شما ظاهر شد و شما در حقانیت و صدق ادعای او پیوسته در شک و شبهه بودید و چون یوسف از جهان رفت گفتید که هرگز بعد از او پیغمبری دیگر از طرف خدا مبعوث نخواهد شد و اینک هم بهمان بهانه خود را از ایمان باین ظهور که از طرف خدا ظاهر شده محروم می‌مانید و آیات و بینات مرا انکار می‌کنید و می‌گویید که چون هرگز بعد از یوسف رسولی نخواهد آمد ما دعوت ترا نمی‌پذیریم ولی این محرومیت شما از توجه بخدا و قبول شریعت الهیه بعلت اعمال زشت خود شمامست زیرا خداوند جزای هر عمل را میدهد و اشخاصی را که اسراف کنند و دارای شک و شبهه باشند البته هدایت نخواهد فرمود و همان اسراف و شک و ریب آنان سب اصلی و علت واقعی ضلالت و گمراهی آنان خواهد بود.

" یوسف "

یوسف پسر یعقوب ملقب به اسرائیل از انبیای بنی اسرائیل است. حضرت یعقوب نبی دوازده پسر داشتند و از هر یک قبیله و شاخه مخصوصی منشعب شد که جمعا به بنی اسرائیل معروف شدند ...

" و ما یعلم تاویلہ الا اللہ و الراستخون فی العلم "

این آیه مبارکه در سوره آل عمران نازل شده است و مضمون تمام آن آیه اینست که " اوست که فرو فرستاد بر تو قرآن را و بعضی از آن کتاب نشانه‌هایی است که محکم و متقن است ... و آیتهای دیگر مانند یکدیگر ... اما آن کسانی که از روی تقلید و تعصب در دلهای ایشان کجی و تباهی است باشک در سخن الهی پس پیروی می‌کنند آن چیزی را که متشابه و معنی آن مشکل

است از کتاب ... بجهت طلب کردن فتنه که ضلالت است ... و دیگر اتباع
مشابهات می کنند بجهت طلب تاویل ... آن بر وفق مدعی متمنای خود .. و
نمیدانند تاویل مشابه است ... مگر خدای که آنرا فرو فرستاده و کسانی ثابت
قدمانند در دانش .... محکم در لغت استوار را گویند و مشابه چیزی را
گویند که بدیگری مشابه باشد بطوریکه نتوان میان آندو چیز به آسانی تمیز
داد ..... جمال قدم جل جلاله در کتاب ایقان شریف راسخون در علم را از
جمله عالمان تاویل آیات مشابه قرار داده اند و مظاهر مقدسه الهیه را که
آینه صفات و قائم مقام ذات اقدس الهی در عالم امکان هستند راسخون در علم
شمرده اند....

• افرایت من اتخذ الهه هواه و ... •

معنی این آیه در سوره جائیه نازل شده در ایقان شریف از قلم مبارک تفسیر
شده بدینقرار " یعنی آیا دیدی آن غافل را که گرفت خدای خود خواهشهای نفس
خود را و اضلال کرد خدای او را بر علمی و مهر نهاد بر گوش و دلش و
گردانید بر چشمش پرده پس که هدایت می کند او را از بعد خدا آیا پند
نمی گیرند؟

• در معنی "واضله الله علی علم" اگر چه در ظاهر آنست که ذکر شد ... •

آیه مبارکه و اضله الله علی علم در قرآن مجید سوره جائیه نازل شده است
ما فتح الله کاشانی در تفسیر منهج الصادقین فرموده معنی آیه اینست که
خداوند جهان به سابقه علم ذاتی الهی خود میدانست که منکرین و مخالفین از

حق اعراض می کنند و بهوای نفس خود مشغول شده از متابعت حق اعراض می نمایند نظر باین علم ذاتی حقیقی خود آنان را گمراه فرمود او بر چشم و گوش آنها مهر نهاد ... و جمال مبارک هم در ترجمه فارسی این آیه مبارکه در ایقان شریف بهمین رویه ذکر فرموده اند و لکن پس از ذکر مطالبی می فرمایند قوله تعالی " اگر چه در ظاهر آنست که ذکر شده و لکن نزد این فانی مقصود از آیه، علمای عصرند که اعراض از جمال حق نمودند و بعلوم خود که از نفس و هوی ناشی گشته متمسک شده و بر نباعالهی و امر او احتجاج می نمودند ...

" قل هو نباء عظیم انتم عنه معرضون "

این آیه مبارکه در سوره ص قرآن نازل شده و مضمون آنست که خطاب به مشرکین و مخالفان بگو که مقام رسول خدا و رتبه عظیم مظهر و امرالله بسیار عالی و بلند است و آن وجود مبارک نباء عظیم است یعنی خبر بزرگی است که از قبل توسط انبیای الهی مژده و بشارت ظهورش بیان شده ... و با این همه عظمت و جلال شما او را انکار می کنید و از حضرتش اعراض می نمایید.

" و اذا تلی علیهم آیاتنا بینات ... "

این آیه در سوره سباء نازل شده و مضمون آنست که میفرماید هر زمان که آیات بینات ما بر کفار و مشرکین خواند می شود میگویند که این پیغمبر که این آیات را می خواند مقصودی جز این ندارد که شما را از پرستش و عبادت خدایان پدران شما ممانعت کند و آنچه را هم که از آیات تلاوت و می خواند بهیچوجه از طرف خدا بر او نازل نشده بلکه خود او این سخنان را میگوید و از راه افترا و دروغ بخداوند نسبت میدهد و کافران چون حق و

حقیقت بر آنها جلوه نمود گفتند این جز سحر و شعبده واضح و آشکار چیز دیگری نیست.

• انبیای اولوالعزم •

کلمه اولوالعزم در قرآن مجید نازل شده ... کلمه عزم بمعنی استقامت و جدیت و شکیبایی در مشکلات است مفسرین در معنی کلمه (اولوالعزم) اختلاف نظر دارند و بعضی گفته‌اند که همه انبیاء و رسولان الهی اولوالعزم هستند ... و برخی گویند که مقصود از اولوالعزم آنان هستند که دارای شریعت جدید و کتاب و احکام جدید بوده‌اند ... محمد بن یعقوب کلینی در اصول کافی ... در حدیثی بروایت از حضرت صادق جعفر بن محمد نقل کرده که آن حضرت فرمودند سادۀ النبیین و المرسلین خمسہ و هم اولوالعزم من الرسل و علیهم دارت الرحی نوح و ابراهیم و موسی و عیسی و محمد ص .

• و انه بعباده لغفور رحیم •

این آیه مبارکه در سوره مائده نازل شده است و مضمون آنکه خداوند منان به بندگان خود مهربان است و خطاها و لغزشها و گناهان بندگان خود را می‌آمرزد.

• قل یا اهل الکتاب هل تنقمون منا ... •

این آیه مبارکه در سوره مائده نازل شده است مشرکین و مخالفان اسلام افراد مسلمین و حضرت رسول‌الله را اذیت و آزار می‌نمودند و از هیچ چیز

فروگذار نمی‌کردند این آیه نازل شد که ای محمد رسول‌الله باهل کتاب یعنی یهودیان و مسیحیان که تو و اصحابت را اذیت می‌کنند بگو که گناه ما چیست که اینقدر اذیت روا میدارید آیا ما جز این گناهی داریم که بخداوند ایمان آورده‌ایم و بقرآن مجید که برسول الله نازل شده ایمان آورده‌ایم و بجمیع کتب قبل که از طرف خدا بر انبیاء نازل شده ایمان آورده‌ایم آیا جز این برای ما گناهی می‌توانید اثبات کنید ؟ ... اما شما که ما را بجرم ایمان بخداوند اذیت می‌کنید اغلب فاسق و فاجر و زشتکار هستید ...

• انه مثبت الحق باياته و محقق الامر بكلماته •

مضمون آنست که خداوند منان در هر دور و زمان حق و حقیقت را بدلیل آیات مبارکات که بر مظاهر مقدسه نازل می‌فرماید اثبات می‌کند و همواره امر الهی به برهان کلمات مقدسه الهیه تحقق می‌یابد و ثابت میشود و خداوند توانا غالب بر کل اشیاست ...

• ولو نزلنا عليك كتابا في قرطاس ... •

این آیه در سوره انعام نازل شده مشرکین و مخالفان اسلام از حضرت رسول خوارق عادات میخواستند و انتظار داشتند که آنچه را میگویند حق تعالی بی چون و چرا خواسته‌های آنانرا ظاهر فرماید خداوند می‌فرماید که این مشرکین و مخالفان مردمی بهانه جو هستند و اگر چه بظاهر میگویند که اگر فلان امر ظاهر شود مومن می‌شویم ولی در حقیقت دروغ می‌گویند ... و می‌فرماید اگر ما بر تو ای رسول‌الله کتبی از آسمان بفرستیم که آیات و بینات آن کتاب روی کاغذ نوشته شده باشد و مشرکین آنرا بتوانند با دست خود لمس کنند باز هم

مومن نمی‌شوند و می‌گویند این کتابی که ما می‌بینیم و لمس می‌کنیم حقیقت ندارد و بلکه سحر و شعبده است و بنظر ما چنین می‌رسد.

• شیطان مصر •

مقصود از شیطان مردمی هستند که همواره بهر عنوان که میسر باشد خلق جهان را فریب بدهند و از راه راست منحرف کنند ... در کتب مقدسه آسمانی ذکر شیطان مکرر آمده است و از ابتدای خلقت و دوره آدم و حوا که در عرف و اصطلاح مشهور بین ناس سر سلسله بنی نوع انسان بوده‌اند شیطان نقش مهمی را بعهده داشته ... مقصود اصلی از شیطان در مقامی نفس اماره انسانی و در مقامی نفوسی هستند که سبب اضلال و فریب مردم میشوند ... جمال قدم در لوحی می‌فرمایند قوله تعالی ، ... مظاهر شیطانیه در نهایت مکر و خدعه مشهود و مشغول و مابین ناس بصورت انسان ظاهر....

• لکل وجه هو مولیها ... •

این آیه در سوره بقره آیه ۴۳ نازل شده و مضمون آن بفارسی این است که می‌فرمایند برای هر کسی مقصود و منظوری است که بجانب آن رو می‌کند و بطرف آن منظور و مقصود توجه می‌نماید و در طلب آن سعی و جاهد است.

• هدیناک السبیلین ... •

این بیان جمال مبارک است مضمون آنکه می‌فرمایند ما همانا راه خیر و طریق شر را بمردم نشان دادیم و صراط هدایت و سبیل ضلالت را واضح و آشکار نمودیم

دیگر اختیار با خود مردم است می‌فرمایند هر یک از این دو راه که می‌خواهی انتخاب کن و در آن راه قدم بگذار اگر براه خیر سالک شوی بفلاح و نجات خواهی رسید و اگر در طریق شر قدم نهادی بشقاوت و بدبختی دچار خواهی شد.

• ما بعد الحق الا الضلال ... •

در سوره یونس نازل شده مضمون آنست که می‌فرماید نقطه مقابل حق و حقیقت گمراهی و ضلالت است هر کس از حق و حقیقت رو برگرداند البته به گمراهی و ضلالت گرفتار شود و بعد از راه حقیقت فقط راه ضلالت است و راه دیگری بین حق و ضلال وجود ندارد.

• قال الملا الذین کفروا من قومه ... •

این آیه مبارکه در سوره هود نازل شده مضمون آنکه می‌فرمایند امت حضرت نوح به آن حضرت می‌گفتند که ما بتو مومن نخواهیم شد زیرا تو مانند شخصی هستی و همچون ما بشری می‌باشی و چون نگاه می‌کنیم می‌بینیم اشخاص فوق‌العاده و با ارزش و دارای مقام و منزلت بتو مومن نشده‌اند بلکه مومنین تو همه از افراد پست و فرومایه و بی‌مقدار و فاقد تعقل و فراست هستی و هر چه نظر کنیم برای شما نمی‌توانیم مزیت و فضیلتی قابل شویم که در خود ما وجود نداشته باشد...

• ملاحسین •

جناب ملاحسین معروف به اول من آمن و ملقب به باب‌الباب از اهل بشرویه

خراسان بودند ... پس از مراجعت بکربلا از صعود سید رشتی مطلع شد و حسب الوصیه آن حضرت به تجسس و تحری پرداخت ... و در شیراز به شرف لقاء فائز شد و ... عاقبت در واقعه قلعه طبرسی در سال ۱۲۶۵ هـ . ق هدف گلوله عباس قلی خان لاریجانی قرار گرفت و صعود نمود ... عمر جناب باب‌الباب در حین شهادت ۲۶ سال بود خطبه ها و رسائل متعدده از جناب باب‌الباب موجود است ...

• لولاه ما استوی الله علی عرش رحمانیه ... •

این بیان مبارک را جمال قدم درباره جناب ملاحسین بشرویه‌ای اول من‌آمن بحضرت نقطه اولی جل ذکره فرموده‌اند و مضمون آنکه اگر ملاحسین در آن شب معین مخصوص که ليله بعثت بود بمحضر مبارک نمیرسید و مشرف نمیشد هیکل مبارک اظهار امر نمی‌فرمودند و بر عرش رحمانیت که مقام اظهار امر است مستقر نمیشدند و بر کرسی صمدانیت که مقام مظهریت و رتبه ربوبیت است جالس نمی‌گشتند ...

• آقا سید یحیی که وحید عصر و ... •

مقصود جناب سید یحیی دارابی پسر حاجی سید جعفر کشفی است و حضرت رب اعلی جل ذکره لقب وحید را از راه تطابق عدد حروفش که بیست و هشت است با کلمه یحیی که نام اوست به مشارالیه عنایت فرمودند و او را وحید اکبر نامیدند ... در لوح دلایل‌السبع درباره جناب وحید اکبر عنایات لاتحصی نازل شده و از شرح سوره کوثر که بافتخار او نازل فرموده‌اند نیز ذکری بمیان آورده‌اند ...

• ملا محمد علی زنجانی •

ملا محمد علی زنجانی حجه الاسلام و معروف بجناب حجت است مشارالیه بصریح نبیل زرندی در سال ۱۲۲۷ هـ . ق در زنجان متولد شده و پس از چهل سال عمر که سربس مشقت و گرفتاری بود عاقبت در سال ۱۲۶۷ در زنجان بشهادت رسید مقام او در امر بدیع بسیار رفیع است در قلمه زنجان با پیروان امر الهی مدتی محصور قوای دولتی بود ... جناب حجت زنجانی قبل از ایمان بامر بدیع از جمله مجتهدین عالیقدر شیعه بطریقه اخباریون بوده است و تالیفات متعدده داشته است...

• ملا علی بسطامی •

ملا علی بسطامی به ثانی من آمن معروف است مشارالیه پس از صعود سید کاظم رشتی حسب الوصیه استاد بزرگوار با جمعی از اصحاب و تلامذ سید چند روزی در مسجد کوفه اعتکاف کرد و سپس به جستجوی محبوب و مقصود پرداخت و عاقبت بشیراز وارد شده در مسجد ایلخانی منزل کرد و بفرست وجدان و نورانیت باطن حضرت محبوب را شناخت و در آن ایام جناب بابالباب اول من آمن در شیراز بودند ملا علی اهل یکی از قرای بسطام است ... جناب ملا علی نخستین شهید امر بدیع در خاک عراق است ...

• ملا سعید بار فروشی •

مشارالیه مطابق فرموده نبیل زرندی از مشاهیر اصحاب قلمه طبرسی بود ... وی از تلامذه و تربیت یافتگان حضرت قدوس بود ... و بالاخره در خارج از

قلعه بشهادت رسید.

• ملا نعمت الله مازندرانی •

ملا نعمت الله اهل آمل مازندران بود ... از علمای مختصر بود و پس از ایمان بامر بدیع بنصرت امر برخاست و در قلعه طبرسی حاضر و جزو اصحاب جناب قدوس بود ... و بالاخره در شهر آمل بشهادت رسیدند.

• ملا یوسف اردبیلی •

جناب ملا یوسف اردبیلی از علمای معروف و واعظی مشهور بود مشارالیه از تلامذ شیخ احمد احسانی و سید رشتی بود که در محضر سید از صاحبان اسرار مصوب بود ... ملا یوسف پس از صعود سید به شیراز سفر کرد و مومن بامر بدیع شد ... در آذربایجان خدمات بسیار کرد و اساس امر بدیع را در آن سرزمین (میلان) بنهاد ... در تاریخ نیل شرح ورود ملا یوسف اردبیلی بقلعه طبرسی وارد شده که وی به نصرت اصحاب اقدام نمود و بشرحی که در تاریخ نیل مسطور است بالاخره در آن واقعه بشهادت رسید.

• ملا مهدی خونی •

از علمای معروف خوی و از حروف حی امر بدیع بود و پس از ایمان بامر مبارک با نهایت غیرت و شجاعت به نشر امرالله قیام نمود... عاقبت کار جزو اصحاب حضرت قدوس در قلعه طبرسی منسلک شد و در آنجا بشهادت رسید.

• ملا مهدی کندی •

ملا مهدی کندی پسر ملا علیمحمد از علمای کندی بود که با دو برادری ملا باقر و میرزا اشرف بامر مبارک حضرت رباعلی مومن بودند ملا مهدی و برادرش ملا باقر کندی در قلعه طبرسی جزو اصحاب حضرت قدوس بشهادت رسیدند...

• آقا سید حسین ترشیزی •

جناب آقا سید حسین در سال ۱۲۶۵ از تحصیل فارغ شد و از مجتهدین مشهور آن عصر اجازه اجتهاد گرفت و عازم وطن مالوف گردید در هنگام عزیمت به ایران با حاجی کرمانی که از عتبات عازم طهران بود هم سفر شد حاجی کرمانی در بین راه به آقا سید حسین مژده ظهور حضرت اعلی را داد و آقا سید حسین مومن و موقن گردید و پس از ورود به طهران با جناب حاجی میرزا سید علی خال اعظم که در آنوقت در طهران بودند ملاقات کرد و در سال ۱۲۶۶ در واقعه شهدای سبزه طهران آقا سید حسین ترشیزی بشهادت رسید...

• ملا باقر •

مقصود جناب ملا باقر پسر حاجی ملا علیمحمد عالم قریه کندی است. مشارالیه برادر ملا مهدی کندی است که در تاریخ امر شهرت بسزا دارد ... اسم ملا باقر کندی جزو شهدای قلعه طبرسی مشهور است.

• ملا عبدالخالق یزدی •

وی از مشاهیر علمای شیخیه و از تلامذ مرحوم شیخ احمد احسانی بود ... ملا عبدالخالق پس از خاتمه قلمه و بروز امتحانات شدیدة تحمل نیاورده بسوء خاتمه گرفتار شد ...

• ملا علی برغانی •

وی برادر حاجی ملا تقی و حاجی ملا صالح برغانی است حاجی ملا تقی همانست که باشیخ احسانی مرحوم مخالفت کرد و او را تکفیر نمود ... و بالاخره در سال ۱۲۶۳ در قزوین بقتل رسید و پس از قتل او هنگامه‌ها برپا شد ... ملا علی برغانی بامر مبارک حضرت اعلی مومن شد ...

• لوح محفوظ الهی •

مقصود از لوح محفوظ الهی در این مقام علم الهی است که اسامی کل نفوس مومنه بحضرت اعلی از علمای متقین در دفتر علم خداوند ثبت شده است. درباره لوح محفوظ سخن در بین علمای اسلام و عرفا و حکما بسیار است متشرعین و علمای ظاهر باستاد احادیث وارده از ائمه اطهار و اخبار مرویه از حضرت رسول لوح محفوظ را در آسمان میدانند که بصورت صفحه‌ای است که جمیع وقایع ماکان و مایکون الی یوم‌القیامه در آن بوسیله قلم ثبت شده است و محفوظ از هر گونه تغییر و تبدیلی است و آنچه در آن نوشته شده قضای مبرم الهی است که تغییر نمی‌کند و در مقابل آن لوح محو و اثبات قرار دارد که در آسمان است و تغییر و تبدیل در آن حاصل می‌شود ولی جمیع تغییرات و تبدیلات که در لوح

محو و اثبات حاصل می‌شود قبلاً" در لوح محفوظ الهی ثبت شده است ... در امر مبارک لوح قضا و قدر و محو و اثبات و امثال آن همه از شعون و مراتب مختلفه علم الهی است که عبارت از علم مظهر امرالله است و گاهی هم لوح محفوظ به صفحه نفس و روح انسان اطلاق شده ...

• تاهت العقول فی افعالهم و تحیرت ... •

این بیان مبارک جمال‌قدم است که درباره فداکاری و جانفشانی جمعی از علماء درباره امرالهی فرموده‌اند و مضمون آنکه عقلهای مردم از روش و رفتار آن نفوس مقدسه حیران و سرگردان است که چگونه در راه خدا جان خود را فدا کردند و نفوس بشری از طاقت و شکیبایی آن فدائیان حضرت پروردگار در حیرت و شگفتی هستند که چگونه آن مفتونان جمال الهی آنهمه بلا و رنج را بن خود خریدند و ابدان مقدسه و اجساد شریفه آنان چگونه آن مشقت و زحمت را تحمل فرموده.

• شهدالشهداء •

مقصود وجود مبارک حضرت حسین بن علی ابن ابیطالب است که در زمین کربلا در نهایت مظلومیت با جمعی از اصحاب و یاران باوفای خود بفرمان یزید بن معاویه و بدستور ابن زیاد در روز دهم محرم الحرام سال ۶۱ هـ . ق بشهادت رسید و زنان و فرزندان را اسیر کردند و از کربلا به کوفه و از آنجا بدمشق شام نزد یزید بن معاویه بردند و شیعیان استقامت و فداکاری آنحضرت را دلیل متین و پرهان محکم بر حقانیت آن حضرت میدانند ...

• امر آن حضرت از صبح تا ظهر بیشتر امتداد نیافت •

مقصود واقعه شهادت حضرت سیدالشهداء حسین بن علی ع ... است که از صبح تا ظهر بیشتر ادامه نیافت و همه اصحاب و خود آن حضرت در ظرف چند ساعت از صبح تا ظهر بشهادت رسیدند و بلافاصله لشکریان ابن زیاد با امر عمر بن سعد سپهبدار لشکر خیم عزت حضرت حسین را تاراج و غارت کرده خیمه را آتش زدند و زنان و اطفال آن حضرت را اسیر کرده و بکوفه بردند ...

• لوکان الناس فی اسرار الامر یتفکرون •

این بیان از جمال قدم است می فرماید فداکاری و جانفشانی و انقطاع اصحاب حضرت نقطه اولی جل ذکره بزرگترین دلیل و محکمترین برهان بر حقانیت امر اعظم الهی است اگر مردم بر اسرار امرالله و وقایع صبیهای که در دور ظهور مبارک اتفاق افتاده تفکر نمایند بحقانیت شریعت الله اعتراف می کنند و به امر الهی ایمان می آورند.

• و سیعلم الذین ظلموا ای منقلب ینقلبون •

این آیه در سوره شعراء نازل شده مضمون آنکه می فرمایند بزودی ستمکاران خواهند دانست که به کجا خواهند رفت و در چه محل و مکانی منزل خواهند نمود و بچه سرنوشتی دچار خواهند شد و چگونه جزای اعمال خود را خواهند دید.

• فتمنوا الموت ان كنتم صادقين •

این بیان مبارک قسمتی از آیه قرآن است که در سوره جمعه نازل شده است که مضمون تمام آیه چنین است ای مردمی که از قوم یهود هستید اگر بگمان باطل و زعم خویش خود را از اولیاء الهی و دوستان مقرب خدا میدانید باید علامت و نشانه وجود این مقام و رتبه در شما آشکار باشد و آن علامت این است که اگر اولیاء خدا هستید در راه خدا و در سبیل نصرت امر خدا آرزوی مرگ کنید و در میدان جانفشانی قدم بگذارید صدق گفتار و ادعای شما که خود را اولیای الهی می‌نامید وقتی محقق می‌شود و قابل قبول است که در راه خدا جان بدهید ...

• يا ابن الانسان قد مضت عليك ايام ... •

این فقره از کلمات مکتونه عربی است ... مضمون موضوع عنوان چنین است که می‌فرمایند " ای پسر انسان روزگار و ایام سرگرم و مشغول به اموری بودی که هوای نفس تو طالب آن بود و در حقیقت آنچه را نفس و هوای تو طالب و مایل بود که جز ظنون و اوهام و مسائل بی ارزش و شئون فانیه چیز دیگری نبود " ... بعد می‌فرمایند " تا کی و چه وقت در بستر غفلت و بیخبری خود در خواب هستی؟ سر از خواب غفلت بردار زیرا آفتاب بوسط آسمان رسیده در نهایت درجه اشراق و نور افشانی است تو سر از خواب غفلت و از بستر بیخبری برخیز شاید انوار جمال یمثال حق و تابش شمس معنوی بهره‌مند گردی از ظلمت بیخبری و خلال نجات یابی و بشاهراه ایمان و هدایت راه یابی و سالک شوی.

• و قليل من عبادي الشكور •

این آیه مبارکه در سوره براء نازل شده و مضمونش آنست که می‌فرماید بندگان شکرگذار و سپاسگزار خداوند بسیار کم و قلیل‌اند...

• فاعتبروا يا اولي الابصار •

این بیان مبارک از قرآن مجید است که در سوره حشر نازل شده و مضمونش آنست که می‌فرماید ای صاحبان عقول از مشاهده این امور پند گیرید و عبرت کنید و متنبه شوید.

• ظهور مستغاث في القيامة الاخرى •

مقصود از مستغاث هیکل مبارک جمالقدم حضرت من يظهره الله است و مقصود از قیامت قیام مظهر امرالله بدعوت خلق است و منظور از قیامه الاخر ظهور جمالقدم حضرت من يظهره الله است که بعد از حضرت رب اعلی جل ذکره ظاهر شدند و قیام بدعوت فرمودند...

• ذلك من فضل الله يوتيهِ من يشاء •

این بیان مبارک اشاره به آیه قرآنی است و مضمون آنکه جمالقدم می‌فرماید این موضوع ایمان علماء و دانشمندان در دوره ظهور حضرت رب اعلی به آن وجود مبارک فضل و بخشش خود را بهر یک از بندگان که بخواهد عطا می‌فرماید.

• استقامت آن جمال ازلی بر امر الهی •

از جمله دلائلی که جمال قدم در کتاب ایقان برای اثبات حقانیت حضرت اعلی جل ذکره الاعلی اقامه فرموده‌اند استقامت حضرت اعلی است بر امر الهی ... در الواح مبارکه صادره از قلم جمال قدم جل جلاله درباره استقامت نصوص بسیار موجود است از جمله می‌فرمایند قوله تعالی " سوف تفتح علی وجود الذین استقاموا ابواب اذا دخلو یرون انفسهم سلاطین الوجود " حضرت عبدالبهاء در لوحی می‌فرمایند " بدون استقامت موفقیت ممتنع و محال ... "

وجود مبارک حضرت رباعلی جوهر استقامت بر امرالله را با استقامت خود بر اعلاى شریعت‌الله بر عالمیان ظاهر و مشهود ساختند جمیع شئون ظاهره و باطنه فدای امراللهی فرمودند و در همه احوال از اعلاى کلمه‌الله خودداری نفرمودند زندان و حبس شدید آن حضرت را از نشر کلمه‌الله مانع نشد و از درگاه خداوند در راه نصرت امرالله تقاضای شهادت و فدا می‌فرمودند ... و عاقبت الامر جان خود را در راه حضرت مقصود فدا نمودند.

(لازم بتوضیح است که در ذیل همین عنوان در قاموس ایقان صفحات ۷۷-۱۰۱ درباره ورقه مجعوله که بحضرت اعلی نسبت میدهند و معروف به توبه نامه می‌باشد مطالب مفیده‌ای درج گردیده است.)

• قیوم الاسماء •

تفسیر یوسف قرآن مجید که از کلک اطهر حضرت رباعلی نازل شده است موسوم به قیوم الاسماء است و به تفسیر احسن القصص نیز معروف است ... تفسیر سوره یوسف در لیلہ پنجم جمادی لیلہ بعثت حضرت رباعلی سوره اول آن موسوم به سوره الملك در بیت مبارک در حضور جناب باب‌الباب نازل شد و بقیه آن بعداً

بتدریج نزول یافت بشرحی که در تاریخ نبیل زرندی مسطور است تفسیر سوره یوسف که از سوره‌های قرآن مجید است و دارای ۱۱۱ آیه است و حضرت اعلی در تفسیر هر آیه از آن یک سوره نازل فرموده‌اند و جمیع سوره قیوم الاسماء بالغ بر ۱۱۱ سوره است چون حضرت قائم با لقب قیوم ظاهر شدند و عدد قیوم با عدد یوسف مطابقت دارد لهذا سوره یوسف را تفسیر فرمودند ...

• یا بقیه الله قد فدیت بکلی لک ... •

این بیان مبارک در قیوم الاسماء از قلم حضرت رباعلی خطاب به حضرت من یظهرالله جل جلاله نازل شده و در این بیان آرزوی جانفشانی در راه آن حضرت نموده‌اند مضمون بیان مبارک اینست که میفرمایند ای حضرت بقیه‌الله من تمام هستی خودم را فدای تو کردم و جز این آرزوی ندارم که در راه محبت تو مورد سب و ناسزای مردم واقع شوم و هیچ امری پسند خاطر و مورد رضایت من نیست جز اینکه در سبیل دوستی تو کشته شوم و خداوند بلند مرتبه و بی نیاز پناه من است و برای من تنها ذات مقدس او کفایت می‌کند و بدیگران نیاز و احتیاجی نداشته و ندارم.

• تفسیر الهاء •

تفسیر الهاء یکی از الواح مقدمه مبارک است که از قلم حضرت رباعلی جل ذکره‌الاعلی در جواب سوالات یکی از نفوس طالب حقیقت نازل شده و در این لوح مبارک شرح مفصلی درباره مظلومیت خود و مصائبی را که تحمل فرموده‌اند از قلم مبارک نازل شده و همچنین شرح اعراض و انکار ملا جواد قزوینی برغانی را بیان فرموده‌اند که چگونه پس از قیام بمخالفت و بعد از ارتداد از شریعت

الیه به اذیت و آزار هیکل مبارک اقدام نمود و اسباب ناراحتی هیکل مبارک را فراهم کرد...

*** شیبتنی الا یتان ***

این حدیث از حضرت رسول از طرق عامه و شیعه روایت شده است و مقصود دو آیه شریفه قرآنی است که هر دو مشعر بر استقامت است و چون استقامت مشکل‌ترین کار است لهذا پیغمبر فرمود که مضمون این دو آیه مرا پیر کرد یکی از این دو آیه شریفه در سوره هود نازل شده ... و دیگری در سوره شوری نازل شده

*** اذا ظهرت را ینه الحق لعنها ... ***

این حدیث شریف از طرق مختلفه روایت شده باین مضمون چون رایت و پرچم حق آشکار شود مردم شرق و غرب جهان آن را لعنت کنند و با او به معارحه و مخالفت برخیزند ... حدیث فوق از قول حضرت صادق روایت شده است.

*** تفکر ساعه خیر من عبادہ ... ***

این حدیث از حضرت رسول‌الله روایت شده و در کتب شیعه و اهل جماعت بطرق مختلفه ذکر شده است از جمله همانست که در عنوان مذکور شده و مضمونش اینست که یک ساعت تفکر بهتر از عبادت هفتاد سال است و به تعبیرات دیگر نیز وارد شده است ...

• یوم یدع الداع الی شئی نکر ... •

این آیه در سوره قمر نازل شده و مضمون آنکه ای پیغمبر کافران را بگذار تا روزی که داعی الی الله مردم را دعوت کند بچیزی که آن را انکار نمایند و این معنی در قیامت حاصل شود و قیامت عبارت از ظهور مظهر امرالله و قائم مقام موعود است که چون ظاهر شود مردم او را انکار کنند سخنانش را باور نمایند زیرا برخلاف اهواء و امیال آنان سخن گوید.

• این المدخر لتجدید الفرائض و ... •

این قره از دعای ندبه است ... شیعیان در حین تلاوت این دعا بدرگاه خداوند استغاثه می کنند و ندبه می نمایند که چرا ائمه اطهار در عالم نیستند و چرا قائم موعود آشکار نمیشود یعنی همان کسیکه خداوند او را ذخیره کرده برای آنکه ظاهر شود و واجبات و مستحبات شریعت الله را تجدید کند و از نو بنیان نهد و همان کسیکه خداوند آنرا برای اعاده و تجدید ملت و شریعت اختیار فرموده است ... (مدخر یعنی ذخیره شده و مجرد آن ذخیره است که یاب افتعال رفته)

• در زیارت می فرماید :

السلام علی الحق الجدید •

شیعیان اثنا عشریه در سامراء چون وارد سرداب می شوند که آنرا محل غیب محمد بن الحسن میدانند مطابق اخبار وارده بقصد زیارت حضرت امام غایب چند زیارتنامه هست که می خوانند و آدابی مخصوص هست که باید انجام بدهند ...

از جمله آداب سرداب یکی هم خواندن زیارتنامه ایست که در ایقان شریف به آن اشاره شده در مفاتیح الجنان محدث قومی در همین باب زیارت صاحب الامر در سرداب سامراء چنین مسطور است ... السلام علی الحق الجدید و العالم الذی علمه لا ینبذ ...

• سنن ابو عبدالله عن سیره المهدی ... •

این حدیث شریف در کتب معتبره شیعه امامیه درباره قائم موعود روایت شده است و مقصود آنکه حضرت ابو عبدالله جعفر بن محمد صادق ع امام شیعه در جواب سائل که از کیفیت سیرت و رفتار قائم موعود از آنحضرت پرسش کرد فرمودند " مهدی رفتار می کند و انجام میدهد همان رفتار و همان کاری را که حضرت رسول آئین و رفتار و شعون اعراب را که در دوره جاهلیت دارا بودند بکلی از بین ببرد و خراب و ویران ساخت مهدی موعود هم سیرت و رفتار و آداب و رسوم مردم را از بین می برد و دستورات جدید و اوامر و احکامی بدیع وضع می کند و اجرا می نماید.

• عوالم •

مقصود کتاب عوالم و المعارف تالیف شیخ عبدالله بن شیخ نورالله بحرینی است مشارالیه از شاگردان عالی رتبه مرحوم علامه ملا محمد باقر مجلسی صاحب کتاب بحار الانوار است کتاب عوالم ... بالغ بر یکصد مجلد است .

• **یظهر من بنی هاشم صبی** •

این حدیث شریف در کتاب اربعین محدث بحرینی نقل شده است و در ایقان شریف از آن کتاب نقل فرموده‌اند بدین مضمون که ظاهر می‌شود پیشوا و رییسی از بنی هاشم که دارای احکام جدید و تازه است و کسی دعوت او را اجابت نمی‌کند و بیشتر دشمنان او علما و پیشوایان دین هستند و چون چیزی امر فرماید امرش را اطاعت نمی‌کند و می‌گویند این گفتار تو با گفتار و دستورات پیشوایان دینی ما مخالف است... این حدیث با تغییرات مختصری در کتاب عوالم بحرینی نیز مندرج است و از احکام جدید و در سنین جوانی ظاهر می‌شود و تأکید فرموده‌اند که هر زمان شنیدی چنین ظهوری شده بسوی او بشتابید و دعوت او را اجابت نمایید.

• **صادق بن محمد** •

مقصود حضرت ابو عبدالله جعفر بن محمد ع است که امام ششم شیعه امامیه است... ایشان موسس مذهب جعفری هستند که شیعه امامیه اثناعشری دارای آن مذهب است....

• **اربعین** •

اربعین بمعنی چهل است و کتب بسیار باین اسم تألیف شده و می‌توان گفت که هر یک از اهل سنت کتابی باین اسم تألیف کرده‌اند و چهل حدیث در کتاب خود نقل نموده‌اند... حدیثی را که در کتاب ایقان نقل فرموده‌اند در کتاب اربعین محدث بحرینی روایت شده...

• بحار الانوار •

از تالیفات مرحوم علامه مجلسی ملا محمد باقر بن ملا محمد تقی معروف به مجلسی است بحار الانوار که می توان آنرا دانه المعارف شیعه امامیه نامید در بیست و شش جلد ضخیم تالیف شده ... در مجلد سیزدهم این کتاب مطالبی درباره غیبت امام و احوال امام زمان بعقیده شیعه امامیه و سیرت و اخلاق قادم و علامات ظهور موعود و مسئله رجعت و غیره درج گردیده است.

• ینبوع •

ینبوع النشور (النور) کتابی است از تالیفات محمد بن احمد بن الجنید ابو علی الکاتب مشهور به اسکافی از علمای شیعه امامیه و دارای تصانیف بسیار است ... جمال اقدس کبریائی در ایقان شریف می فرماید که حدیث معروف علم بیست و هفت حرف است را مجلسی در بحار الانوار و صاحب عوالم در کتاب عوالم و مولف کتاب ینبوع نیز روایت کرده اند.

• العلم سبعه و عشرون حرفا ... •

از احادیث مشهوره که اغلب علمای شیعه آنرا روایت کرده اند یکی همین حدیث است ... حضرت عبدالبهاء در لوحی می فرمایند قوله الاحلی " ... مقصود از عبارت حدیث حرف ملفوظ نیست مقصود اینست که آنچه در قرون اولی از فضایل عالم انسانی بحیز ظهور پیوست و در عرصه شهود جلوه نمود از علوم و فنون و مخترعات و اکتشافات و مشروعات و اسرار کائنات و حقایق موجودات کل بمنزله

دو حرف است اما آنچه بعد از ظهور قائم ظاهر خواهد شد از اسرار عالم و حقایق اشیاء و صنایع و بدایع و معلومات عالم انسانی سر مکتون و رمز مصون بمنزله بیست و پنج حرف چنانچه ملاحظه می نمائی که بعد از ظهور قائم چه امور عظیمی حاصل شده است ...

• قائم •

اصمه اطهار ع حضرت موعود منتظر را بلقب قائم نامیده‌اند و برای او مقامی بسیار عظیم تعیین فرموده‌اند و علامات خاصه شخص موعود و علامات زمان ظهور او را دقیقاً تشریح فرموده و توضیح داده‌اند و بیان کرده‌اند که سن حضرتش در حین ظهور و قیام از چهل سال کمتر و بصورت جوانی ظاهر می‌شود و از انبیا قبل دارای علامتی است و صاحب ید و حکم جدید است ... برخی از مفاد احادیث وارده را که با ظهور مبارک است ... برخی از مفاد احادیث وارده را که با ظهور مبارک حضرت تقطه‌اولی تطبیق مینمایند در اینجا ذکر می‌نماییم.

۱- اصحاب قائم در مسجد کوفه چادر میزنند (اشاره به اعتکاف ملاحین و همراهانش در مسجد کوفه)

۲- سن قائم از چهل سال کمتر است.

۳- اصحاب قائم بعد از اصحاب رسول‌الله در بدر و یسند و سیزده نفر هستند.

۴- ۳۱۳ نفر اصحاب قائم از اولاد صجم هستند.

۵- حدیث آذربایجان که شهادت حضرت در آنجا واقع شد.

۶- احادیث جوانی قائم.

۷- دوره قائم نوزده سال است.

۸- ظهور علمهای سیاه از خراسان.

۹- قادم گیلانی قادم خراسانی.

۱۰- قیام اصحاب از مشرق.

۱۱- آیه یجیب المصنطره درباره قادم است.

۱۲- اسم قادم مرکب از دو اسم است (علی محمد)

۱۳- لعنها اهل الشرق و الغرب ...

۱۴- سنت چهار پیغمبر در قادم ...

• ام تحسب ان اکثر هم یسمعون ... •

این آیه در سوره فرقان نازل شده مفهوم آن چنین است که خداوند می‌فرماید که ای پیغمبر آیا خیال می‌کنی که بیشتر افراد مردم کلام الهی را بشنوند و یا حقیقت آنرا می‌توانند درک کنند و تعقل نمایند؟ هرگز این مردم مانند چارپایان و بهادم هستند که از شنیدن کلام الهی و ادراک حقایق عالیه و شریعت‌الله عاجز و محرومند بلکه چارپایان از این قوم پر لوم بهترند و اینها از چارپایان و بهادم گمراه‌تر و پست‌تر هستند ...

• حدیث جابر •

حدیثی است که جابر بن عبدالله الانصاری روایت کرده درباره لوح حضرت فاطمه زهراء ع و شرح آن در ذیل جمله لوح فاطمه مسطور است.

• جابر •

مقصود جابر بن عبدالله انصاری از اصحاب رسول الله است ... در لغتنامه

دهندا در ذیل اسم جابر مسطور است قوله جابر بن عبدالله بن عمر و انصاری مکتی به ابو عبدالله و ابو عبدالرحمن و ابو محمد از کسانی است که حدیث بسیار از رسول اکرم روایت کرده است...

• لوح فاطمه •

راوی لوح فاطمه جابر بن عبدالله انصاری است ... ابتدا در لوح فاطمه خطاب به حضرت رسول مطالبی فرموده و سپس اسامی ائمه اطهار ع یکی بعد از دیگری ذکر شده و پس از نام حضرت امام حسن عسکری می فرماید که پسر او محمد حجت الهیه و تکمیل اراده روحانیه است و آن حضرت یعنی قائم موعود دارای کمال موسی و نورانیت و بهاء حضرت عیسی و صبر و شکیبایی ایوب است دوستان و اولیای خدا در زمان او ذلیل و خوار می شوند و سرهای اولیای من مانند سرهای ترک و دیلم بهدیه فرستاده میشود کشته می شوند و از خونشان زمین رنگین میشود و ناله و فریاد زنان آنها بلند میگردد اینها هستند که در حقیقت واقع دوستان متند...

• صبر ایوب •

صبر ایوب معروف است و داستان ایوب در قرآن مجید نازل شده که چگونه مورد امتحانات شدید الهیه قرار گرفت ثروت و صحت او زایل شد و عاقبت حال بر اثر صبر مورد رضای الهی قرار گرفت و جمیع آنچه را از دست داده بود خداوند باو عنایت فرمود...

• روضه کافی •

روضه کافی منظور کتاب روضه از مجلدات کافی تالیف ثقه الاسلام محمد بن یعقوب کلینی است ...

• زوراء •

در غیاث اللغات گوید زوراء بفتح قدح و ظرف نقره و دجله و شهر بغداد و موضعی است در مدینه نزدیک مسجد و نام بازاری است در مدینه . ولکن در ضمن حدیث زوراء که در روضه کافی روایت شده حضرت صادق زوراء را محلی در ری (طهران) تعیین فرموده‌اند ...

• ابی عبدالله •

ابی عبدالله کنیه حضرت صادق آل محمد جعفر بن محمد ع امام ششم شیعه اثناعشری است ...

• ری •

خرابه‌های آن نزدیک به طهران امروزه است و شهر ری که مرقد حضرت عبد العظیم حسنی محدث مشهور شیعه در آنجا واقع است نزدیک خرابه‌های ری قدیم واقع است ... نام ری در پارسی باستان رگ و در اوستا (رغا) و در پهلوی (رگ) ... تلفظ میشد ... این شهر از امهات بلدان و یکی از مفاخر اسلام بشمار میرفت و بزمان عمر پس از فتح نهاوند بسال ۲۳ هجری بدست اعراب گشوده شد

« فقهاء ذلك الزمان شرقها ... »

این حدیث درباره علامات ظهور موعود و آخرالزمان از امام جعفر صادق روایت شده است ... یعنی فقها آن زمان بدترین فقها هستند که در زیر سایه آسمان پیدا شده‌اند این فقها سب بروز و ظهور فتنه و فساد میشوند ولی عاقبت آن فتنه و فساد گریبانگیر خود آنان خواهد شد ...

« زمن مستغاث »

حضرت رب‌اعلی جل ذکره در بیان فارسی در چند موضع ظهور حضرت یظهره الله را بزمان مستغاث موکول فرموده‌اند و مقصود از این بیان مبارک را در الواح هیاکل که از قلم مبارک صادر شده است بصراحت ذکر کرده‌اند و فرموده‌اند که زمن مستغاث خاتمه سه واحد بعد از ظهور نقطه بیان است یعنی نوزده سال بعد از ظهور طلعت اعلی حضرت من یظهره الله ظاهر می‌شود ...

پیروان بیان بعد از قیام جمالقدم در باغ رضوان همه در ساحت اقدسش خاضع شدند و آن حضرت را من یظهره الله موعود بیان دانستند مگر معدودی که بمطاعت نفس و هوی از اطاعت حق تعالی سرباز زدند ... از جمله بهانه‌های آنها یکی همین کلمه مستغاث بود و میگفتند که من یظهره الله بعد از (۲۰۰۷) سال دیگر ظاهر خواهد شد و و این نظر آنان جز سفسطه و پریشان گویی چیزی نبود حضرت اعلی در چندین مقام بسنه تسع و سه واحد تصریح فرموده و خلق را ببقاعالله بشارت داده‌اند و می‌فرمایند « اگر الان هم من یظهره‌الله ظاهر شود من اول ساجدین و اول عابدینم » ... (شرح این جمله به تفصیل در

• همچنين در هر بلدی بر نفسی آن جمال قدسی بر خیزند •

جمالقدم جل کبریاة در لوحی می فرمایند قوله تعالی الیوم باید امنای حق بمصلحت امر ناظر باشند چه که اعدای خارجه و داخله بتمام حيله ظاهر شده اند چنانچه ظهور قلم خبر داده و همچنين در الواح پارسیه که به استدلالیه معروف است از قلم علمیه اخبار این ایام ذکر شد و از جمله اینست که در شدايد ایام ظهور نازل که امر بمرتبهای صعب می شود که اصحاب آن سلطان وجود و جوهر مقصود در کوهها و صحراها فرار نمایند و از دست ظالمین مستور شوند و برخی با کمال انقطاع جان در بزنند چنانچه جمیع ظاهر شد و مشاهده نمودید. (مانده آسمانی جلد ۸) از این لوح مبارک بصراحت معلوم می شود که مصداق بیانات مبارک که در ایقان کلاماً تحقق یافته است.

• اظهر از شمس در فلک چهارم •

این بیان مبارک اشاره به اصطلاح خاصی است که معروف بوده است و اساس آن جمله مبتنی بر عقیده قدماء درباره وضع ساختمان عالم بوده است از جمله سیارات آفتاب بود که در فلک چهارم قرار داشت و محیط بر سایرین بود و نظر بهمین موضوع این اصطلاح درست شده بود که فی المثل برای تشبیه مطلب واضحی به شبهه به واضح تری می گفتند این مطلب مانند آفتاب در فلک چهارم است یعنی خیلی روشن و واضح است ...

• ثقل اکبر که ودیعه ربانیه است •

ثقل اکبر عبارت است از قرآن مجید که بوحی الهی بر حضرت محمد نازل شده است و بدین وسیله حجت الهیه بر کل بالغ گردیده و قرآن را از آن جهت ثقل اکبر گفته‌اند که حضرت رسول در اواخر ایام حیات خویش خطاب به امت خود فرمودند از میان شما میروم و دو حجت بalfه الهیه بعد از خود برای شما یادگار می‌گذارم که به آنها متشبث شوید و برای نجات خویش به آن دو حجت بزرگ تمسک کنید یعنی یکی قرآن مجید است که کتاب الهیت و دیگری عترت و مین آیات الهیه و مرکز عهد و پیمان منت که باید از او اطاعت کنید و این دو ثقل اکبر و اعظم یعنی قرآن و مبین کتاب همواره با هم هستند ...

• حدیث مفضل •

مفضل بن عمر از اصحاب حضرت صادق امام ششم شیعه امامیه است ... اما حدیث مفضل که در ایقان مبارک ذکر فرموده‌اند مقصود حدیث مفصلی است که مفضل درباره ظهور موعود مسعود از حضرت صادق روایت فرموده است ... و در همین حدیث است که امام فرموده‌اند " و فی سه الستین یظهر امره و یعلو ذکره یعنی در سال شصت امر حضرت موعود آشکار می‌شود و نام حضرتش بلند آوازه میگردد.

• ان فی قائمنا اربع علامات من اربعه رسول ... •

در اخبار آمده اظهار وارد شده که در حضرت قائم موعود چهار علامت و نشانه از چهار پیغمبر موجود است در هر خبری این مطلب بطور خاصی بیان شده و در

اسمی انبیای اربعه و علاماتی که از آنان در قائم موعود باید موجود باشد اختلاف است ولی آنچه مسلم است اینست که باید علامات چهارنمی در حضرت موعود موجود باشد ... امام ع می‌فرمایند در قائم موعود چهار علامت و نشانه از چهار پیغمبر قبل حضرت موسی و عیسی و یوسف و حضرت رسول‌الله موجود است علامتی که از حضرت موسی در قائم موجود است. خوف و انتظار است ... بعد می‌فرماید نشانه‌ای که از عیسی در قائم موعود موجود است آنست که مردمان درباره قائم همان سخنانی را خواهند گفت که یهود و مخالفین درباره حضرت عیسی گفته‌اند ... بعد می‌فرماید حضرت یوسف بشرحی که در سفر تکوین عهد عتیق و قرآن مجید مذکور شده نازل گردیده بر اثر دسیه زوجه عزیز مصر به زندان افتاد و چهارده سال در زندان باقی بود ... و نیز پس از آنکه عزیز مصر شد ... در سالهای قحطی که برادرانش از کتمان برای آوردن گندم و آذوقه عازم مصر شدند یوسف آنها را شناخت ولی از معرفی خود به آنان خودداری کرد و حقیقت حال خود را بنا بر مصلحتی از آنان مستور داشت ... (دو علامت مذکور در حدیث یعنی سجن و تقیه در حضرت موعود آشکار و معلوم بود) ... بعد می‌فرمایند اما العلامة من محمد یظهر به آثار مثل القرآن ...

(لازم بتوضیح است که در همین قسمت از کتاب قاموس ایقان یعنی صفحات ۱۹۸-۲۱۲ فهرست مختصری از آثار مهمه نازله از قلم حضرت رب‌اعلی درج گردید است)

• تقیه •

تقیه بمعنی مستور داشتن حقیقت حال است به مقتضای مکان و زمان برای محفوظ ماندن از شر اعداء و اذیت و آزار دشمنان دین در اخبار ائمه اطهار که از طرق شیعه روایت شده تاکید بسیار درباره تقیه موجود است ... در قرآن مجید مسئله تقیه تصویب شده و کتمان عقیده جایز شمرده شده است ...

• **والله ليمحصن - والله ليغربلن** •

این بیان مبارک از حضرت جعفر امام ششم فرقه امامیه روایت شده است ... می‌فرماید ربیع بن محمد گفت از حضرت ابا عبدالله جعفرالصادق شنیدم که فرمود قسم بخدا درهم خواهید شکست مانند شیشه و همانا شیشه پس از شکستن دو مرتبه بصورت شیشه درست می‌شوید و برمی‌گردید قسم بخدا درهم خواهید شکست مانند سفال پس از شکستن دیگر بصورت سفال درست بر نمی‌گردد قسم بخدا در امتحان شدید خواهید افتاد قسم بخدا در غربال امتحان زیر و رو خواهید شد همانطور که گندم در غربال زیر و رو میشود و در نتیجه کرکاس از گندم جدا می‌شود ...

• **نحن نتكلم بكلمه و نريد ...** •

این حدیث شریف از طرق خاصه یعنی شیعه امامیه روایت شده امام معصوم می‌فرمایند که ما ائمه شیعه کلمه‌ای را که می‌گوییم برای آن هفتاد و یک وجه در نظر می‌گیریم و برای هر وجهی مخرجی خاص در نظر داریم یعنی کلمه‌ای را که می‌فرمایند مانند بنانی است که درهای متعدد بخارج دارد و از هر دری که خارج شوی راه و مقصد معینی خواهی یافت و بطرف مقصود خاصی از در خارج خواهی شد مضمون این حدیث شریف در کتبه مختلفه شیعه از طرق مختلفه روایت شده...

• **ولكن الله يفعل كما هم يعلمون ...** •

این آیه مبارک از قلم و لسان جمال‌قدم جل جلاله جاری شده و خلاصه مفهوم آن اینست که می‌فرمایند خداوند با مردم همانطور رفتار می‌فرماید و به آنها

همانطور مکافات میدهد که اعمال آنان اقتضا کند و چون مردم خدا را فراموش کنند خداوند هم آنان را فراموش می‌فرماید و چون خدا را در ایام ظهورش نشناختند خداوند به آنها نظر لطف ندارد رفتار خداوند با کافران دوران قبل چنین بود و با نفوسی که آیات الهیه را انکار کنند نیز رفتارش بر همین گونه است که با منکرین ایام قبل بوده است.

« و من يعش عن ذكر الرحمن نقيض ... »

این آیه مبارکه در سوره زخرف که از سوره‌های مکیه است نازل شده است ... یعنی هر کس چشم بپوشد از یاد خداوند می‌گماریم و مسلط می‌کنیم بر او شیطانی را و آن شیطان همواره با او همراه است ...

« و من امرض عن ذكرى فان ... »

این آیه در سوره طه نازل شده یعنی هر کس از یاد من اعراض کند پس همانا برای او زندگانی سخت و دشوار مقدر شده است ...

« المنزول من الباء و الها »

یعنی این کتاب مبارک از قلم حضرت بهاءالله نازل شده است بباء و هاء مقصود نام مبارک جمالقدم است که بهاء باشد و در اینجا باشاره و تلویح ذکر شده و کلمه منزل بر وزن مفعول آمده است هر چند که از فعل لازم نزل اشتقاق یافته است زیرا در کلام الهی و آثار ائمه اطهار ع و گفتار بزرگان از این قبیل مشتقات استعمال شده است و از فعل لازم اسم مفعول بکار رفته است ...

Introduction

Concordance to the Book of Certitude

This book is an abridged version of the Concordance to the Book of Certitude written by the great scholar Mr. Abdu'l-Hamid Eshragh Khavari in 1971 at the request of the National Spiritual Assembly of the Bahá'ís of Iran. This new version has shortened the text and rearranged the topics in the order that they appear in the Book of Certitude. It is hoped that this new style will help the students who have taken up the challenge of studying this important Book by Bahá'ulláh.

Hamid Vaezi